

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

VIII Всеукраїнська дистанційна
науково-практична конференція

ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

16 травня 2024 р.

м. Івано-Франківськ, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М. Є. ЖУКОВСЬКОГО
«ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ВАСИЛЯ СТУСА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ (М. КИЇВ)
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ (М. КИЇВ)
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Матеріали

**VIII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної
конференції**

**«ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТ
У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ»**

**16 травня 2024 р.
м. Івано-Франківськ, Україна**

PROCEEDINGS
of VIII All-Ukrainian Distance Scientific and Practical Conference

**«INFORMATION AND DOCUMENT
IN THE MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE»**

May 16, 2024
Ivano-Frankivsk, Ukraine

УДК 316.77: 002 (063)

Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі: матеріали VIII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 16 травня 2024 р.). Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2024. 194 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників VIII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції «Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі». Висвітлюються актуальні проблеми документознавства, професійного інформаційного середовища, документаційного забезпечення установ, освітніх комунікативних технологій в освітньому процесі тощо. Увага акцентується на пріоритетних напрямках документознавства та інформаційної діяльності у площині сучасних проблем комунікації та освіти.

Збірник призначений для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, аспірантів, а також для широкого кола читачів.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей.

УДК 316.77: 002 (063)

© Автори тез, 2024

© ІФНТУНГ, 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

<i>Діана БАЧМАГА, Ірина ЮРИЧИНА</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ З ДОКУМЕНТАМИ	10
<i>Христина ВІНТОНІВ</i> РОЗВИТОК «SOFT SKILLS» У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ	12
<i>Христина ВІНТОНІВ, Ірина ДРАЙОВИЧ</i> ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ: СТАН, ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ	15
<i>Любов ДЕМЧИНА</i> СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	18
<i>Нестор ДУМАНСЬКИЙ</i> ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ: НАЙКРАЩІ РЕСУРСИ ДЛЯ ПОШУКУ	22
<i>Олександра ЗАХАРЧЕНКО, Ірина ЮРИЧИНА</i> МЕХАНІЗАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА.....	25
<i>Roman ZUBRYTSKYI</i> SOME TIPS FOR WRITING IT DOCUMENTATION	28
<i>Наталія КОЛОМІЄЦЬ, Олеся БІЛОУСЕНКО</i> ПОРІВНЯННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКУМЕНТ» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТАХ.....	30
<i>Юлія МАСЛОВА, Андрій СОСНОВСЬКИЙ</i> КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ БРЕНДИНГУ І ДИЗАЙНУ АВТОМОБІЛЬНИХ ЛОГОТИПІВ: ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ.....	34
<i>Юлія МАСЛОВА, Катерина ХОМІЦЬКА</i> СТРАТЕГІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТАРГЕТОВАНОЇ РЕКЛАМИ В INSTAGRAM ТА FACEBOOK: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ТА КОНВЕРСІЮ В ОНЛАЙН- БІЗНЕСІ.....	36

Алла МОРГУН КОМУНІКАЦІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	39
Алла МОРГУН, Анна ПЕТРОВА ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА	43
Алла МОРГУН, Анна ПЕТРОВА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АРХІВНОГО УПРАВЛІННЯ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ	46
Катерина ПАЛІЧУК МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ (МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ)	49
Анна ПЕТРОВА РОЗВИТОК МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ВПЛИВ НА СПІЛКУВАННЯ	53
Лілія ПРОКОПОВИЧ КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В МУКАЧІВСЬКІЙ МІСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ІМ. О. ДУХНОВИЧА У ЧАСОВОМУ ТА ПРОСТОРОВОМУ ВИМІРАХ....	57
Юрій ШИНКАРЕНКО, В. ПЕТРОВИЧ ЗМІЦНЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	62
РОЗДІЛ 2 ІНФОРМАЦІЙНИЙ ІНЖИНІРИНГ У ПРОФЕСІЙНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Юлія РОМАНИШИН, Наталія ОПАР, Ярина МЕЛЬНИЧУК ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ АРХІВНИХ УСТАНОВ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД	66
Ганна ЦИГАНЕНКО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: КРАЩІ ПРАКТИКИ ЗА КОРДОНОМ	71

РОЗДІЛ 3

НОВАЦІЇ У ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УСТАНОВ

- Оксана ЛАБА, Олена МАКОВСЬКА**
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕЛЕКТРОННИХ
ДОВІРЧИХ ПОСЛУГ З ДІЛОВОДНИМИ ПРОЦЕСАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ..... 76
- Віталіна СЕМЕНЧУК, Олена ВЕРЕМЧУК**
МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК НОВАЦІЯ В ДОКУМЕНТАЦІЙНІЙ СФЕРІ 79
- Олеся ФЕДОРУК**
ЕФЕКТИВНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ
ЯК УМОВА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 81

РОЗДІЛ 4

ОСВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

- Марк БУЗАШІ, Олена ВЕРЕМЧУК**
ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОБОТУ БІБЛІОТЕК ЗВО..... 86
- Наталія ВОВК**
СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЧЕРЕЗ
ІНТЕГРАЦІЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У РОБОТУ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ
БІБЛІОТЕК 89
- Софія ГАСУЛЯК, Олена ВЕРЕМЧУК**
АКТУАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ 94
- Світлана ГРИГОРАШ, Лілія БУРКІВСЬКА**
ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ПРО ЗВО ЗАСОБАМИ РЕКЛАМИ 98
- Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС
ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ФАХОВО-АНАЛІТИЧНОЇ) ПРАКТИКИ 103
- Наталія ЛИТВИН**
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА ТА
АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО» 106

Ольга ЛУНГОЛ, Юлія ДУБИНА ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	110
---	-----

Віталій МЕЛЬНИК, Вікторія БАНДУРА ШТУЧНІ НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ ВЕЛИКИХ МАСИВІВ ДАНИХ В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	114
--	-----

Svitlana NYKYPURETS TRANSFORMATIVE INFLUENCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICT) AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON THE LANDSCAPE OF HIGHER EDUCATION	117
--	-----

Svitlana NYKYPURETS, Bohdan KUTSYK EVALUATING THE EFFECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON LANGUAGE ACQUISITION	121
---	-----

Наталія ОПАР, Тетяна ГАНЦЮК РОЛЬ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	126
--	-----

РОЗДІЛ 5

ТЕКСТ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА «КУЛЬТУРНОГО ПОЛЯ»

Світлана БИБИК ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК І КУЛЬТУРНЕ ПОЛЕ МЕДІАТЕКСТІВ	129
---	-----

Оксана ГОЛОВЧУК, Марія ГАВРИЛЕЦЬ ПОЗИТИВНЕ СВІТОБАЧЕННЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	133
--	-----

Богдан ГРИВНАК, Ольга МАНДЗЮК ЗАСОБИ ДІАЛОГІЧНОСТІ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ.....	137
--	-----

Зоряна КОРЖАК ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	139
--	-----

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ, Анастасія СЕРГЕНЮК ДО ПРОБЛЕМИ ПОВЕРНЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ГРАФІКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	142
--	-----

РОЗДІЛ 6
ПОДОЛАННЯ МОВНИХ ТА КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ
У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

<i>Владислава АРТЮХОВА, Анна ПАВИЦЬКА</i> ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	148
<i>Василь БОЙЧУК, Марія БОЙЧУК</i> ЯВИЩА МОВЛЕННЄВИХ ДЕВІАЦІЙ У ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ.....	152
<i>Анастасія БУГА, Олена АРТЕМЕНКОВА</i> ВПЛИВ МОВНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗУМІННЯ ДОКУМЕНТІВ.....	154
<i>Оксана ГОЛОВЧУК, Олександра РАТІ</i> СТАН УСВІДОМЛЕНОСТІ В РОЛІ ІНДИКАТОРА ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	157
<i>Ірина ДЗІВІДЗІНСЬКА</i> THE COMMUNICATIVE APPROACH IN ENGLISH TESTING.....	165
<i>Вікторія КРАВЧЕНКО, Єгор УЛАНОВ</i> ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В СТУДЕНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ НАФТИ І ГАЗУ.....	167
<i>Вікторія КРАВЧЕНКО, Ірина ШАСТКО</i> ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ.....	172
<i>Неоніла КРИВЦУН, Катерина АНДРУСІВ</i> THE PROBLEM OF OVERCOMING THE LANGUAGE BARRIER IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	175
<i>Marîia KUTSELA</i> ETHICAL CONSIDERATIONS IN BUSINESS COMMUNICATION: BALANCING VERBAL AND NON-VERBAL INTEGRITY	179
<i>Нестор МЕЛЬНИЧЕНКО, Тетяна ГАНЦЮК</i> РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ	184

Ганна ОХРИМЕНКО, Катерина ОЗІМКОВСЬКА
СИСТЕМА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЇ У ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ
ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ. 188

Ганна ОХРИМЕНКО, Ілля СВИДЕНЮК
КОМУНІКАТИВНІ МОДЕЛІ У БРЕНДИНГУ РОБОТОДАВЦЯ В УКРАЇНІ .. 190

РОЗДІЛ 1
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Діана БАЧМАГА

*студентка 2 курсу факультету публічного управління
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова*

Ірина ЮРИЧИНА

*асистент кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
ПРИ РОБОТІ З ДОКУМЕНТАМИ

В сучасному світі, де інформація стає все більш цінною, питання забезпечення її безпеки набуває особливої актуальності. Забезпечення інформаційної безпеки під час роботи з документами є важливою складовою сучасного управління та діяльності будь-якої організації чи цілісної системи. У зв'язку зі зростанням кількості цифрових даних, політичних конфліктів та швидким розвитком технологій зберігання і передачі інформації, виникають нові виклики та загрози для безпеки документів.

Інформаційна безпека – це стан захищеності систем обробки і зберігання даних, при якому забезпечено конфіденційність, доступність і цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення [1].

Призначення документа, зберігати і передавати інформацію в просторі та часі, зумовлює його специфічну матеріальну структуру, яка може мати

вигляд бланків, книг, газет, буклетів, карт пам'яті, оптичних дисків тощо. Ця особлива конструкція дозволяє документу виконувати свою основну функцію, легко переміщуватися в просторі, стабілізувати зберігання інформації в часі та пристосовуватися до фізіологічних можливостей людини, яка ознайомлюється з ним [2].

Інформаційна безпека при роботі з документами є критично важливою для захисту конфіденційних даних, запобігання витокам інформації та дотримання юридичних вимог. В Україні питання інформаційної безпеки регулюється Законом України «Про інформацію», який визначає основні принципи та заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки в державі [3].

Однією з основних складових інформаційної безпеки є забезпечення конфіденційності, що означає захист інформації від несанкціонованого доступу та використання. Це може бути досягнуто за допомогою шифрування даних, встановлення прав доступу, двофакторної аутентифікації та інших заходів, які гарантують, що лише авторизовані особи мають доступ до конфіденційної інформації. Цілісність інформації важлива для забезпечення достовірності та недоторканості даних документа. Це означає виявлення та запобігання будь-яким змінам або втручанням в інформацію, що може вплинути на її точність та достовірність.

Дослідження в галузі інформаційної безпеки підкреслює необхідність постійного вдосконалення методів захисту даних та поширення свідомості серед співробітників про потенційні загрози вилазки інформації. Тільки шляхом поєднання технічних заходів із збільшенням уваги до проблем безпеки серед персоналу можна забезпечити ефективний захист важливої інформації, яка міститься в документах.

Таким чином, взявши до уваги вищесказане, варто зазначити, що підвищення уваги до захисту документації важливо здійснювати на всіх рівнях безпеки. Навіть звичайний документ, який здається несуттєвим, може містити важливі дані, які згодом можуть бути використані зловмисниками для своїх цілей. Тому ретельне контролювання доступу до документів, їх

захист від несанкціонованого доступу і правильне знищення - це ключові аспекти забезпечення інформаційної безпеки в роботі з документами.

Список використаної літератури

1. Олійник О.В. Принципи забезпечення інформаційної безпеки України. 2016. С. 1-7.
2. Палеха Ю.І., Леміш Н.О. Загальне документознавство. Навчальний посібник. К., 2008. 395 с.
3. Закон України «Про інформацію» 02.10.1992 №2657-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

Христина ВІНТОНІВ

к. іст. н., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

РОЗВИТОК «SOFT SKILLS» У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

У сучасному світі інформаційні технології стрімко розвиваються, і професії, пов'язані з інформаційною діяльністю, набувають все більшої ваги. Фахівці цієї галузі відповідають за збереження, організацію та надання доступу до інформаційних ресурсів, що є важливим для наукових досліджень, освіти, управління та інших сфер діяльності. Однак, для успішного виконання своїх обов'язків, недостатньо володіти лише технічними знаннями. Сьогодні надзвичайно важливо розвивати й “soft skills” (м'які навички).

У Стандарті вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» визначено загальні та спеціальні компетентності, які розвивають м'які навички у студентів. Набуття цих навичок допоможе в майбутньому розв'язувати складні спеціалізовані завдання практичні проблеми у галузі [2].

Американський діловий журнал «Forbes» визначив 11 м'яких навичок, які є важливими у 2024 р.: комунікація, лідерство, командна робота,

креативність, тайм-менеджмент, здатність пристосовуватися, вирішення проблем, робоча етика, критичне мислення, конфліктний менеджмент та емоційний інтелект [3]. Розглянемо деякі з цих навичок, якими повинен володіти фахівець з інформаційної, бібліотечної та архівної справи:

1. Інформаційні спеціалісти постійно взаємодіють із різними групами людей: користувачами, колегами, адміністрацією. Вміння ефективно спілкуватися, слухати та розуміти інформаційні потреби інших є ключовим для надання якісних послуг та створення інформаційних продуктів. *Комунікація* передбачає як усну, так і письмову форми, а також здатність передавати складну інформацію у зрозумілому форматі. Наприклад, студенти ОП «Документознавство та інформаційна діяльність» ІФНТУНГ можуть розвивати ці навички під час вивчення таких дисциплін як: «Соціальні комунікації», «Теорія комунікації», «Навчальна практика з соціокомунікативної діяльності», «Міжкультурні комунікації», «Етика ділового спілкування», «Масові комунікації», «Іншомовна комунікація».

2. *Критичне мислення* дозволяє фахівцям аналізувати великі обсяги інформації, оцінювати її достовірність та приймати обґрунтовані рішення. Це особливо важливо у роботі з архівними документами та бібліотечними ресурсами, де якість інформації впливає на результати досліджень або прийняття управлінських рішень. Дискусійні клуби, дебати, case studies, написання наукових робіт є ефективними методами стимулювання критичного мислення.

3. *Креативність* допомагає фахівцям знаходити інноваційні підходи до вирішення проблем, розробляти нові методи управління інформацією і послугами, а також адаптуватися до швидкозмінних умов сучасного світу. Креативність у студентів розвивається під час роботи над командними чи індивідуальними проектами, виконання креативних вправ, на майстер-класах від професіоналів-практиків.

4. *Лідерські навички* необхідні для організації роботи команди, мотивації співробітників і прийняття відповідальних рішень. Лідери у

бібліотечній та архівній справі повинні вміти керувати проектами та сприяти професійному розвитку своєї команди. Студентські організації надають студентам можливість займати керівні ролі та набувати досвіду у прийнятті рішень, організації подій та управлінні командою.

5. Співпраця з колегами для досягнення спільних цілей потребує навичок ефективної комунікації та координації зусиль. Фахівці повинні вміти *працювати в команді*, де кожен член виконує своє завдання для досягнення ефективного результату. Такі командні навички покращуються під час роботи в групах, де кожен учасник розвиває навички співпраці, презентаційні навички, вирішення конфліктів та прийняття спільних рішень.

6. *Емоційний інтелект* передбачає здатність розуміти свої емоції та емоції інших людей, керувати своїми емоціями у професійних ситуаціях, що сприяє кращому взаєморозумінню та продуктивній роботі в колективі. На заняттях викладач може використовувати рефлексійні питання, рольові ігри, практики майндфулнес, зворотній зв'язок.

Також студенти мають право обирати навчальні дисципліни вільного вибору, які додатково можуть підсилити *soft skills*. Наприклад, студенти ІФНТУНГ можуть вивчати такі дисципліни: «Публічні виступи та самопрезентація», «Інтелект лідера», «Психологія лідерства та професійної успішності», «Емоційний інтелект», «Самоменеджмент» тощо.

Нові виклики у цифрову епоху створюють потребу в постійному оновленні навчальних програм та додаванні нових дисциплін. Аналіз світових трендів у бібліотечно-інформаційній освіті спрятиме адаптації навчальних програм ЗВО України відповідно до сучасних вимог ринку праці, створенню мережі міжнародного співробітництва та обміну досвідом [1]. Таким чином, формування та розвиток *soft skills* є невід'ємною частиною навчання майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що допомагає їм бути конкурентоспроможними на ринку праці та досягати високих професійних результатів.

Список використаної літератури

1. Соляник А. Сучасні тренди модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти України. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 1. С. 22-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2017_1_9 (дата звернення: 05.05.2024).
2. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot.ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).
3. 11 Essential Soft Skills in 2024 (With Examples) – Forbes Advisor. URL: <https://www.forbes.com/advisor/business/soft-skills-examples/> (дата звернення: 08.05.2024).

Христина ВІНТОНІВ

*к. іст. н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Ірина ДРАЙОВИЧ

*студентка III курсу спеціальності
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ОЦИФРУВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ:

СТАН, ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ

Оцифрування архівних документів – це процес перетворення їх з паперового або мікрофільмового формату в цифровий, що дає можливість довгострокового зберігання, покращення доступу та полегшення використання архівних матеріалів.

Після початку нової фази російсько-української війни темпи оцифрування державних архівів значно зросли. Згідно з даними Державної архівної служби, станом на 1 січня 2024 року державні архіви оцифрували 3,5% документів і 47% описів справ на документи Національного архівного фонду, що зберігаються у 7 центральних державних архівах України та 25 державних архівах областей й м. Києві. Центральні державні архіви оцифрували 8,8% документів Національного

архівного фонду та майже 80% описів справ на документи фонду [3]. Як зазначає очільник Укрдежрархіву Анатолій Хромов: “Україна точно ввійде у топ-5 країн щодо темпів оцифрування” [1].

Процес оцифрування архівних документів стикається з низкою викликів та проблем [2]:

1. *Нестача фінансування.* Оцифрування – це трудомісткий та дороговартісний процес. Брак фінансування є одним із основних факторів, що стримує цей процес. Варто зазначити, що перші самостійні кроки в оцифруванні вітчизняні архівісти робили за допомогою звичайного фотоапарату. Донині більшість архівів України не має сучасної апаратури для проведення оперативного та високоякісного оцифрування документів.

2. *Брак кадрів.* Не всі архіви України мають окремі структурні підрозділи, функція яких полягає в оцифруванні документів. Лише останнім часом за рахунок оптимізації власної структури українські архіви почали створювати сектори інформаційних технологій у складі 2–5 працівників. Обмаль спеціалістів негативно позначається на темпах та якості процесу оцифрування архівних фондів.

3. *Відсутність єдиних стандартів.* В Україні не існує єдиних стандартів оцифрування архівних документів. Це призводить до того, що оцифровані документи з різних архівів можуть мати різну якість та формат, що ускладнює їхнє використання.

4. *Збереження авторських прав.* Оцифрування архівних документів може призвести до порушення авторських прав. Це питання потребує врегулювання на законодавчому рівні.

Оцифрування архівних документів має ряд переваг:

1. *Збереження і консервація.* Оцифровані документи можуть бути збережені в електронному форматі без ризику пошкодження, з чим часто стикаються паперові документи внаслідок зносу часу, вологості або світла.

2. *Зручний доступ.* Оцифрування дозволяє забезпечити віддалений та легкий доступ до архівних матеріалів. Це особливо корисно для досліджень,

освіти та культурного спадку, оскільки користувачі можуть отримати доступ до цієї інформації з будь-якого місця через мережу Інтернет.

3. *Пошук і індексація.* Електронні архіви можуть бути легко індексовані й організовані за допомогою різноманітних систем управління даними, що спрощує процес пошуку конкретної інформації в архівах.

4. *Збереження простору.* Цифрові копії документів звільняють місце, яке раніше займали паперові копії. Це особливо важливо для великих архівів, які можуть охоплювати значні площі.

Якщо говорити про перспективи розвитку оцифрування архівних документів, то в майбутньому значну вагу у цьому процесі матимуть:

1. *Штучний інтелект*, який може використовуватися для автоматичного розпізнавання тексту, почерку та зображень в оцифрованих документах. Це значно полегшить пошук та використання архівної інформації.

2. *Віртуальна реальність* може застосовуватися для створення віртуальних турів по архівам. Це зробить історичну інформацію більш доступною та цікавою.

3. *Відкриті дані.* Все більше архівів публікують оцифровані документи у відкритому доступі, що робить історичні дані більш доступними для дослідників та громадськості.

Підсумовуючи, варто зазначити, що процес оцифрування архівних документів є важливою складовою інформатизації архівної справи, який сприяє збереженню історичних матеріалів, забезпеченню їхньої доступності для широкого кола користувачів, а також підвищенню ефективності роботи архівних установ.

Список використаної літератури

1. Державна архівна служба України. URL: <https://is.gd/mBIY95>
2. Поливода Д. В., Оніпко Т. В. Проблеми цифровізації архівної справи в Україні. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті: тези доповідей* (м. Полтава, 30–31 березня 2021 р.): у 2 ч. Полтава : ПУЕТ, 2021. Ч. 1. С. 291–294.
3. Читомо. Культура читання і мистецтво книговидання. URL: <https://chytomo.com/u-2023-rotsi-derzhavni-arkhivy-otsyfruvay-u-15-raziv-bilshe-dokumentiv-nizh-u-2018/>

Любов ДЕМЧИНА

к. н. із соц. комун., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Комунікація знаходиться в основі будь-якого суспільства і розглядається як соціальний процес, пов'язаний з обміном думками, ідеями, з передачею змісту інформації. Таке твердження актуальне для теперішнього часу, яке характеризується інформаційністю, технологічністю, інноваційністю та іншими характеристиками, властивими сучасному інформаційному суспільству.

Важливою ознакою глобальної ролі соціальних комунікацій є стрімке підвищення суспільної цінності інформації, яка перетворилась у стратегічний ресурс людства. В умовах формування інформаційного суспільства і глобалізації, що розгортається, інформація та знання стають першочерговими засобами здійснення комунікацій у соціальному середовищі.

Ресурсами комунікативних мереж є сукупність власне інформаційних ресурсів (це – окремі документи та масиви документів, бази та банки даних, результати інтелектуальної творчої діяльності), а також інформаційної інфраструктури (це – організаційні структури, інформаційно-телекомунікаційні структури, інформаційні технології). Суб'єкти комунікативних мереж можуть мати ці ресурси у своїй власності, або отримувати від третіх осіб (не членів мережі). Так, посадові особи установи можуть обмінюватися своїми повідомленнями (їх власний інформаційний ресурс) у якійсь із соціальних мереж в Інтернеті (залучена інформаційна інфраструктура). Так само ресурси комунікативної мережі установи можуть використовуватися третіми особами. Прикладом може бути розміщення інструкції, підготовленої певним міністерством (інформаційний ресурс не

суб'єкта мережі), на внутрішньому веб-сайті організації (інформаційна інфраструктура установи). Ступінь наявності, доступності, можливості використання зазначених ресурсів визначають міру залежності учасників комунікативної мережі один від одного та від третіх осіб [2].

Інтернет збільшує можливість комунікувати між собою, тому перехід будь-якої людської діяльності в інтернет-простір автоматично означає широкі можливості для її обговорення, для різноформатної комунікації власника інформації зі своєю аудиторією, простір для аналітичної дискусії з якомога більшою кількістю людей, аналізувати та творити інформацію. Інтернет-комунікація виявляється у двох основних аспектах: по-перше, здійснення обміну інформацією між різними суб'єктами комунікації за допомогою голосу, відео, текстових повідомлень, документів, файлів тощо (наприклад, системи інтернет-магазинів, інтернет-банкінгу); по-друге, спілкування між комунікантами-людьми.

Інтернет-комунікація на сучасному етапі її вивчення має певні тенденції розвитку: мобільність передачі інформації, децентралізація циркуляції інформації, посилення діалогічності, формування суспільної думки через застосування гіпертекстуальності, тенденція до асиметричних комунікацій. Як сучасний феномен передачі, обробки та аналізу інформації, інтернет-комунікація стає одним із засобів формування сучасного інформаційного простору, засобом впливу на суспільну свідомість. Інтернет-комунікація становить інтерес для різноманітних галузей.

Як комунікативна система, ресурсний потенціал Інтернету відповідно має дві основні підсистеми: інформаційно-ресурсну і технологічно-комунікаційну, через які здійснюються основні види комунікацій: користувач-ресурс, користувач-користувач, користувач-створювач ресурсу, користувач-розповсюджувач ресурсу та інші [3].

Інтернет-ресурси представляють собою в соціокомунікативному контексті складне багатокomпонентне явище, в якому виділяються два головні компоненти: змістовність (ресурси) і технологічність (мережа

Інтернет). Як комунікативна система, ресурсний потенціал Інтернету відповідно має дві основні підсистеми: інформаційно-ресурсну і технологічно-комунікаційну, через які здійснюються основні види комунікацій: користувач-ресурс, користувач-користувач, користувач-створювач ресурсу, користувач-розповсюджувач ресурсу та інші [1].

У зв'язку з цим слід зазначити, що комунікацію в суспільстві трактують неоднозначно, зокрема, присутні два основних акценти цих трактувань: спілкування і комунікація, в яких відповідно основною категорією вважається спілкування, а в структурі останнього виділяються: комунікація (обмін інформацією), поряд з інтеракцією (організація взаємодії і впливу) та перцепцією (чуттєве сприйняття як основа взаєморозуміння). Спільними є їхня співвіднесеність із процесами обміну і передачі інформації, зв'язок із мовою як засобом передачі інформації. Відмінні ознаки обумовлені різницею в обсязі змісту цих понять: вузькому і широкому, що пояснюється тим, що вони використовуються в різних науках, які на перший план висувають різні аспекти цих понять. Вважається, що за спілкуванням в основному закріплюються характеристики міжособистісної взаємодії, а за комунікацією закріплюється додаткове значення – інформаційний обмін у суспільстві [3].

Якщо розглядати Інтернет-ресурси в контексті тлумачень комунікації-спілкування, то їх можна представити як засоби соціально обумовленого процесу обміну думками і почуттями між людьми в різних сферах їхньої пізнавально-трудової та творчої діяльності, реалізованого за допомогою Інтернет-комунікацій. У контексті тлумачень комунікації-обміну інформацією Інтернет-ресурси слід розглядати як комунікативну систему, в якій основними складовими є джерело передачі інформації (засоби), на когнітивному рівні, та телекомунікаційні канали передачі інформації, на технологічному рівні.

В умовах Інтернет-середовища інформаційний обмін перетворюється на електронний, оскільки дані функціонують у вигляді електронних форматів (аудіо, відео, анімація, текст, таблиці, графіка тощо) у

мережевому співтоваристві. Це стає можливим завдяки Інтернет-технологіям, зокрема, мультимедійним технологіям. Комунікації у Інтернеті можна узагальнити в дві категорії: синхронні та асинхронні, що визначається технологіями комп'ютерних комунікацій і поділяється на відповідні технології асинхронного та синхронного зв'язку. Ці технології реалізуються через інформаційні сервіси Інтернету, які створені для доступу до певного типу інформації або обміну даними. Кожен сервіс має свої характеристики, які відрізняють його від інших. За однією з класифікацій, сервіси Інтернету розділяються на інтерактивні (наприклад, ICQ, Skype, QIP) та сервіси для прямого або відкладеного читання (наприклад, електронна пошта). Це розділення відображає види комунікацій: інтерактивні (синхронні) та комунікації для прямого або відкладеного читання (асинхронні).

З появою новітніх медіатехнологій було подолано попередній інформаційний рівень комунікаційної взаємодії. Когнітивний рівень комунікації не обмежується лише передаванням інформації, її накопиченням, особливими правами володіння й споживання. Він підпорядкований дії закону інтеграції в системі комунікації для досягнення динамічного рівноважного стану соціуму.

Глобальний цикл розвитку системи соціальних комунікацій фактично завершився. Трансформаційних станів досягли всі традиційно визнані елементи комунікаційного процесу, що охоплюють мету, комунікаторів, наміри, контент і бажаний результат. Водночас не залишаються незмінними й учасники комунікаційного процесу. Утворений глобальний медіапростір відкрив можливість залучення великих мас людей до комунікаційної взаємодії.

Список використаної літератури

1. Білан Н. І. Особливості соціальних комунікацій в інтернеті. Режим доступу: <http://journ.univ.kiev.ua/csc/wp-content/uploads/2016/05/>.
2. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Режим доступу: <https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php>.
3. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2010_2_8.

Нестор ДУМАНСЬКИЙ
старший викладач кафедри СКІД
Національного університету «Львівська політехніка»,
аспірант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ: НАЙКРАЩІ РЕСУРСИ ДЛЯ ПОШУКУ

У сучасному світі наукової інформації пошук потрібних матеріалів може бути часом затратним і складним завданням. Викладачі, студенти та дослідники часто зіштовхуються з необхідністю знайти авторитетні тексти на специфічні наукові теми. Значна частина часу пошуку матеріалів в Інтернеті, часто витрачається на пошук, аналіз та групування вже знайдених матеріалів. Однак, існують різні ресурси, які значно полегшують пошук наукових робіт і публікацій. У цих тезах розглянуто кілька найкращих ресурсів для вільного доступу до наукових публікацій та надано корисні порадами щодо їх використання.

Google Академія (Google Scholar)

Один з найпопулярніших та широко використовуваних ресурсів для пошуку наукових робіт – Google Академія (Google Scholar) [2]. Ця безкоштовна система дозволяє здійснювати пошук електронної або фізичної копії наукових статей, як доступних онлайн, так і в бібліотеках. Також, Google Академія надає можливість пошуку матеріалів різними мовами, що дозволяє користувачам знаходити роботи написані українською або будь-якою іншою мовою. В сервісі доступні різних категорії для пошуку матеріалу, що полегшує навігацію та знаходження потрібних робіт.

Переважає більшість результатів пошуку в Google Академії – це посилання на статті у комерційних журналах, але користувачам доступні коротка анотація статті та додаткова інформація як і де можна отримати/придбати доступ до статті.

Bielefeld Academic Search Engine

BASE (Bielefeld Academic Search Engine) [1] одна з найбільших пошукових систем, спеціалізованих на пошуку наукових документів відкритого доступу в Інтернеті. Ця система здійснює парсинг (збір інформації), нормалізує та індексує дані з репозитаріїв за допомогою OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting). BASE не лише індексує метадані OAI, а також індексує вибрані веб-сайти та локальні дані бібліотек. Це дозволяє здійснювати пошук матеріалів через єдиний інтерфейс та забезпечує широкий доступ до наукових робіт та публікацій.

OAIster

OAIster [5] – ще один сервіс, який використовує протокол OAI-PMH. Це зведений каталог записів, які представляють цифрові ресурси відкритого доступу. OAIster збирає метадані наукових публікацій з колекцій відкритого доступу по всьому світу. На сьогодні він включає в себе більше 25 мільйонів записів і надає доступ до цифрових ресурсів від більш ніж 1157 учасників OAI-PMH. Цей ресурс дозволяє знайти цікаві та актуальні матеріали для наукових досліджень.

Scirus

Scirus [4] є науково-орієнтованою пошуковою системою в Інтернеті. Вона надає доступ до понад 450 мільйонів спеціалізованих вебсайтів, що розміщують наукову інформацію, включаючи персональні та корпоративні сторінки науковців, сайти журналів, препринти, навчальні матеріали, патенти та інші документи з різних репозитаріїв. Scirus допомагає знайти актуальну інформацію та дослідження в різних галузях знань.

SCImago Journal & Country Rank

SCImago Journal & Country Rank [3] – аналітичний портал, який надає доступ до наукометрії журналів та країн. Портал використовує інформацію баз даних Scopus. Він надає корисні дані про рейтинги журналів та їх впливовість, а також аналізує наукову продуктивності різних країн.

Simple Search Metadata in Open Ukraine Archives

Simple Search Metadata in Open Ukraine Archives [6] – це система, яка спрощує пошук у відкритих архівах України, дозволяючи одночасно знаходити повнотекстову наукову інформацію. Розроблена система спільно Інститутом програмних систем НАН України та Житомирським державним університетом імені Івана Франка. Вона підтримує функцію самостійної реєстрації будь-якої електронної бібліотеки та забезпечує отримання доступу до архівних матеріалів для подальшого аналізу та дослідження.

Висновок

Звісно, що це лише деякі з великої кількості ресурсів, які можна використовувати для пошуку та отримання авторитетних наукових матеріалів. Але саме ці ресурси є популярними серед науковців, які ведуть активні дослідження та розвивають науку. Використовуючи ці та інші ресурси, доцільно завжди пам'ятати про важливість перевірки та оцінки достовірності джерел, щоб забезпечити отримання надійних та якісних даних.

Список використаної літератури

1. BASE (Bielefeld Academic Search Engine): Basic Search : вебсайт. URL: <https://www.base-search.net/> (дата звернення: 10.05.2024)
2. Google Академія : вебсайт. URL: <https://scholar.google.com> (дата звернення: 10.05.2024)
3. Scimago Journal & Country Rank : вебсайт. URL: <https://www.scimagojr.com/> (дата звернення: 10.05.2024)
4. Scirus | USC Libraries : вебсайт. URL: <https://libraries.usc.edu/databases/scirus> (дата звернення: 10.05.2024)
5. Search OAIster : вебсайт. URL: <https://oaister.on.worldcat.org/discovery> (дата звернення: 10.05.2024)
6. Система пошуку у відкритих архівах України : вебсайт. URL: <https://www.oai.org.ua/> (дата звернення: 10.05.2024)

Олександра ЗАХАРЧЕНКО

*здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні
факультету публічного управління Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова*

Ірина ЮРИЧИНА

*асистентка кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

МЕХАНІЗАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА

Сьогодні управління всіма видами діяльності вимагає обробки та інтеграції великого обсягу інформації для прийняття управлінських рішень. Значне збільшення обсягів інформації в управлінні супроводжується збільшенням кількості керівників і спеціалістів в установах, організаціях і підприємствах. Така ситуація свідчить про необхідність механізації та автоматизації процесів обробки інформації та автоматизованих систем управління. Використання інформаційних технологій в управлінській діяльності значно скорочує і спрощує процеси обробки інформації та підвищує загальну ефективність роботи.

Механізація процесу документування - це комплексне використання технічних засобів для виконання завдань зі створення документів і використання їх для організації роботи. Метою механізації та автоматизації роботи з документами є передача нетворчих (допоміжних) видів діяльності технічним засобам. Механізація процесів управління документацією повинна базуватися на організації документообігу в організації. Механізація та автоматизація є ефективними способами підвищення якості виконання управлінських завдань. Цього можна досягти завдяки впровадженню ІТ-систем управління та використанню оперативних мультиграфічних і організаційних інструментів. При цьому слід враховувати їхню ефективність.

Електронний документообіг - це передовий високотехнологічний підхід, який може значно підвищити ефективність роботи органів державної влади та місцевого самоврядування. Запорукою успішного функціонування

державних організацій завжди була ефективна робота державних службовців. Однак традиційні методи обробки інформації вже не відповідають оптимальним вимогам до якості людського фактору. Сьогодні необхідно забезпечити доступ до інформаційних ресурсів і скоротити затримки у вирішенні проблем, які не служать людям. Системи електронного діловодства та документообігу можуть допомогти створити нову організаційну культуру в державних установах і зробити роботу державних службовців простішою, цікавішою та змістовнішою.

Інформаційні технології дозволяють державним службовцям не лише працювати над спільними завданнями, але й співпрацювати у вирішенні широкого кола суспільних проблем. Інформаційні технології можуть стати катализатором для виведення відносин між державою та громадянами на новий рівень, якщо державні службовці будуть чутливими до запитів людей і ставитимуться до них як до клієнтів, а не як до небажаних гостей [2, с.15-18]. Тому ефективність управління компаніями та організаціями в кінцевому підсумку залежить від створення професійних, якісних електронних документів, управління їх виконанням і правильного вирішення завдання продуманого розподілу, зберігання та пошуку.

Потреба в ефективному управлінні електронним документообігом призвела до появи систем електронного документообігу. Основними завданнями є наступні: створити ефективне середовище для управління та адміністрування організації; визначити, класифікувати та описати основні ознаки системи електронного документообігу; визначити доцільність впровадження системи електронного документообігу, що дозволить підвищити ефективність фінансового менеджменту організації; впровадити систему електронного документообігу та впроваджене програмне забезпечення.

Організація роботи з документами визначається обсягом документообігу, організаційною структурою та способом роботи з документами, а також технологією обробки документів. Завдання обробки

документів включають різні поетапні завдання, такі як отримання документів, розподіл і передача їх на виконання, обробка та пересилання [1, с. 22].

Автоматизація бюрократичних процесів є необхідною умовою для належної організації адміністративних завдань у будь-якій організації, а також способом підвищення ефективності та зниження адміністративних витрат. Автоматизація бюрократичних процесів повинна ґрунтуватися на систематичному документуванні впорядкованої адміністративної діяльності, уніфікації та мінімізації кількості документів, що використовуються. Механізація та автоматизація задіяні на всіх етапах офісного процесу, включаючи створення документів, копіювання, зберігання та транспортування роботи, а також контроль за виконанням. Засоби механізації та автоматизації процесів діловодства повинні бути сумісними та інтегрованими в єдину систему. Програмні компоненти та інструменти, що використовуються, залежать від конкретних умов системи документообігу, зокрема від організаційної структури системи управління, її місцезнаходження, умов праці працівників, кількості та змісту документів, потреби в поточній або ретроспективній інформації та ступеня інтенсивності роботи з документами.

Тому електронний документообіг набуває все більшого значення для ефективного функціонування державних органів та місцевого самоврядування, а автоматизація процесів дає змогу підвищити ефективність та зменшити адміністративні витрати.

Список використаної літератури

1. ДСТУ 4163-2020. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів //Держспоживстандарт України, 2020. 22 с.
2. Філіпова Л.Я. Системи управління електронним документообігом: загальні поняття термінології, організація, технології (зарубіжний досвід). Вісн. Кн. палати. 2001. N 4. С. 15–18.

Roman ZUBRYTSKYI

*Teacher of the Department of Foreign Philology and Business Communications
Higher Education Institution «King Danylo University»*

SOME TIPS FOR WRITING IT DOCUMENTATION

It is obvious that developers do not like writing documentation. But when it comes to a chance to earn a fortune for a good project they look for some tips on how to write it well. In this thesis I would like to systematize some useful tips for writing a project. Here are some of them:

Know Your Audience: Understand who will be reading your documentation. Are they developers, system administrators, end-users, or a combination? Tailor your documentation to their level of expertise and their specific needs. [1]

Keep it Clear and Concise: Use simple language and avoid jargon as much as possible. Break down complex concepts into smaller, understandable chunks. Use bullet points, numbered lists, and headings to make the content scannable.

Use Examples and Tutorials: Provide real-world examples and step-by-step tutorials to illustrate how to use your software or system. Many people learn best by doing, so hands-on examples can be incredibly helpful.

Provide Context: Explain the "why" behind the instructions. Understanding the reasoning behind a certain configuration or action can help users grasp the concept more effectively and troubleshoot problems more easily.

Update Regularly: Technology evolves quickly, so make sure your documentation stays up-to-date. Regularly review and update it to reflect changes in your software, system, or best practices.

Version Control: If your documentation is hosted online, use version control systems like Git to track changes and manage different versions. This ensures that users can access documentation for specific versions of your software or system.

Include Troubleshooting Tips: Anticipate common problems users might encounter and provide troubleshooting tips and solutions. Include error messages and their possible causes, along with steps to resolve them.

Gather Feedback: Encourage users to provide feedback on your documentation. This can help you identify areas for improvement and address any gaps or confusion in the content.

Organize Effectively: Use a logical structure for your documentation, with clear navigation and a table of contents. Group related topics together and use cross-references to help users navigate between different sections.

Visual Aids: Incorporate diagrams, screenshots, and other visual aids to enhance understanding. Visuals can clarify complex concepts and provide additional context for users.

Be Comprehensive but Not Overwhelming: Aim to cover all necessary information, but avoid overwhelming users with unnecessary details. Focus on what users need to know to accomplish their tasks effectively.

Accessibility: Ensure your documentation is accessible to all users, including those with disabilities. Use clear fonts, adequate color contrast, and provide alternative text for images and diagrams.

So, we may conclude that to write a successful project one needs to know some criteria and principles. Knowing these principles makes it easier for a developer to write a successful project or other types of documentation. It may also help to avoid doing the work one doesn't need to do. I think that the above mentioned tips should be followed and used in practice.

References

1. Arkadiusz Krysik. 10 Best Practices for Writing Software Documentation. URL: <https://stratoflow.com/writing-software-documentation/> (Accessed 29 April, 2024)
2. Ray Chong. Tips for writing good documentation. URL: <https://medium.com/@raychongtk/tips-for-writing-good-documentation-8a8a200bafba> (Accessed 29 April, 2024)

Наталія КОЛОМІЄЦЬ

*к. іст. н., асистент кафедри архівознавства
та спеціальних галузей історичної науки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Олеся БІЛОУСЕНКО

*студентка 3 курсу кафедри архівознавства
та спеціальних галузей історичної науки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПОРІВНЯННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКУМЕНТ» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТАХ

Документи – невід’ємна складова будь-якої сфери людської діяльності. Вони виступають доказовою базою різних суспільних явищ, за допомогою них здійснюється управління та регулювання державних процесів. Зважаючи на це, дефініція «документ» не могла не відбитися у законодавстві держави. Однак тлумачення базового для діловодства та документознавства поняття у різних законах України варіюється між собою. Отже, проаналізуємо поняття «документ» в різних законодавчих актах та визначмо їх схожі риси та відмінності.

На нашу думку, доцільно розпочати аналіз дефініції саме із Закону України «Про інформацію» 1992 р., котрий визначає термін як «матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі» [5]. З подібним визначенням можна ознайомитися також і в ДСТУ 2732:2004 «Діловодство та архівна справа» [1; с. 2]. Обидва трактування зосереджені саме на ідеї збереження інформації. Не зважаючи на аспект «передавання (*інформації*) у часі та просторі», формулювання не дає можливості точно зрозуміти чи це «передавання» передбачає використання зафіксованої інформації у першій фазі «життя» документа: для організації управлінської діяльності, чи воно ставить за мету передавання інформації протягом тривалого часу, поки вона буде актуальною.

Більш конкретно у своїх визначеннях окреслюють потенційну сферу використання документа ДСТУ 2392-94 «Інформація та документація» та закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» 1995 р. Перший у своєму трактуванні «документу» – «записана інформація, яка може розглядатися як одиниця у ході здійснення інформаційної діяльності» [2; с. 12] – не наголошує увагу на носії інформації, натомість головною визначає її саму, зафіксовану будь-яким способом і для заздальгідь визначеної мети. Натомість закон же розглядає документ як «матеріальну форму одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носієві» [3]. Як і в попередньому випадку, тут також прописані всі дії, які можна провести із записаними даними, зокрема й використання її в усіх необхідних ситуаціях.

На відміну від попередніх законів та стандартів, закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» дає найширший перелік носіїв інформації й, фактично, так чи інакше в аспекті носія інформації перетинається із двома іншими трактуваннями документа, які відомі на сьогодні. Серед них ми виділяємо дефініції електронного та аудіовізуального документів. Останній можна було б віднести до архівної сфери й не залучати до даного розгляду, за умови наявності цього терміну в статті 1 закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 1994 р. [6]. Оскільки визначення даного терміну законодавчо не закріплене й міститься лише в енциклопедіях та тематичних словниках, вважаємо за доцільне звернутися до одного з них, аби з'ясувати чи є відмінності між трактуваннями, поданим у законі й працях, спеціалізованих на аудіовізуальній сфері. Так, згідно з «Словником термінів щодо аудіовізуальних документів у сфері архівної справи» аудіовізуальні документи це ті «зміст яких представлено у вигляді зображення і/або звуку, для фіксування яких застосовують аудіовізуальні засоби» [8; с. 6]. Фактично словник зазначає, що вони мають характерний носій інформації, як-то кіно та магнітна плівка, який напряду залежить від спеціальної техніки, за допомогою якої документи на цих носіях

створюються, а відтак виникає питання щодо доцільності згадування в трактуванні, який подає закон, цих носіїв інформації. З другого боку, як і інші документи, аудіовізуальні так само підлягають отриманню, збереженню, використанню та поширенню інформації, яка в них наявна, тому віднести цей термін суто до галузі архівознавства нам не видається можливим.

З подібним визначенням, яке теж стоїть на перетині інших термінів, можна ознайомитися у статті 1 закону України «Про обов'язковий примірник документів» від 1999 р. [7].

Охоплює питання носія і особливості створення також визначення «електронного документа», яке можна знайти у статті 5 закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» 2003 року : «документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа» [4]. В цій же статті деталізовано, що «електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму» [4]. Принагідно вважаємо за доцільне розглянути співвідношення понять «електронний документ» та «документ в електронному вигляді». На нашу думку, вживання цих термінів, як синонімічних, є не зовсім коректним, оскільки з висвітленого вище, стверджуємо, що електронний документ – той документ, який був «цифро народженим», для нього не обов'язкова наявність паперового носія, однак, якщо такий все ж існує, то може претендувати на статус копії. З формулювання «документ в електронному вигляді», можемо зробити висновок, що це той документ, електронний вигляд якого є лише одним із варіантів подання копії оригіналу, на рівні з паперовим носієм. Зважаючи на це, можемо зробити висновок, що дані дефініції не є тотожними між собою.

Таким чином, можна констатувати, що станом на сьогодні не існує єдності в питанні визначення поняття документа, воно варіюється від закону до закону, від стандарту до стандарту, як це можна побачити на розглянутих вище прикладах. Незважаючи на те, що закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» широко охоплює матеріальну основу, на якій може бути

створений документ й це мало б стати перевагою даного трактування, він, на наш погляд, навпаки виключає потрібність існування термінів аудіовізуального та електронного документів, як окремих, зокрема які вирізняються від інших специфікою свого створення а, якщо поглибитися в міждисциплінарний аспект, то й умов зберігання та використання. На наш погляд, серед вище розглянутих визначень, найбільше не суперечить іншим те, яке подане у законі «Про інформацію» від 1992 р. Хоч, воно не таке детальне, як у законі «Про бібліотеки і бібліотечну справу», однак дозволяє побудувати умовну ієрархію, на вершині якої можна поставити загальний термін «документ», нижче розташовуватимуться більш конкретизовані його види, як електронний, аудіовізуальний, не розглянутий у доповіді управлінський документ та ін.

Таким чином, визначення базового для документознавства поняття «документ» станом на сьогодні є важливим завданням, оскільки воно впливає і на інші галузі, пов'язані із документами та в яких вони активно використовуються.

Список використаної літератури

1. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. ДСТУ 2732:2004. Київ, 2005. 32 с. URL: [https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004\(1\).pdf](https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004(1).pdf)
2. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. ДСТУ 2392-94. Київ, 1994 URL: https://dbn.at.ua/_ld/11/1166_DSTU2392-94.pdf
3. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України № 32/95-ВР від 27.01.1995 (зі змінами 2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text>.
4. Про електронний документ та електронний документообіг: Закон України №851-VI від 31.05.2005 (зі змінами 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
5. Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992 (зі змінами 2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
6. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України №3814-XII від 24.12.1993 (зі змінами 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
7. Про обов'язковий примірник документів: Закон України №595-XIV від 17.01.2002 (зі змінами 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14#Text>
8. Словник термінів щодо аудіовізуальних документів у сфері архівної справи. Київ, 2021. 67 с. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/slovnik%20AVD.pdf>

Юлія МАСЛОВА

к. філол. н., доцентка,

*доцентка кафедри інформаційно-документних комунікацій
Національного університету «Острозька академія»*

Андрій СОСНОВСЬКИЙ

*здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національного університету «Острозька академія»*

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ БРЕНДИНГУ І ДИЗАЙНУ АВТОМОБІЛЬНИХ ЛОГОТИПІВ: ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Автомобільні логотипи з'явилися в кінці ХІХ-го століття, коли автомобілі стали доступними для широкої громадськості. Перші логотипи були простими і часто зображували ініціали виробника або стилізовану версію назви компанії. З часом логотипи ставали складнішими і більш абстрактними, відображаючи змінювані цінності та ідентичність автомобільних марок [2].

Автомобільний логотип — це не просто візуальний елемент, а й важливий інструмент брендингу. Він допомагає:

- *Ідентифікувати компанію та її продукцію:* Логотип робить бренд впізнаваним та відрізняє його від конкурентів.
- *Нести в собі важливі символи та значення:* Логотип може символізувати цінності, історію та філософію компанії, впливаючи на сприйняття її споживачами.
- *Формувати емоційний зв'язок:* Вдалий логотип може викликати у клієнтів певні емоції, роблячи бренд більш привабливим [1].

Прикладами поєднання цих базових характеристик для логотипів може слугувати досвід таких брендів:

- *Porsche:* Жеребець на логотипі символізує силу та швидкість, що відповідає спортивному характеру автомобілів цієї марки [4].

- *Mercedes-Benz*: Трикутна зірка з лавровим вінком — символ досконалості, інновацій та престижу [3].

- *Toyota*: Три переплетені овальні елементи символізують єднання та співпрацю, а також прагнення до розвитку [5].

З появою нових технологій, таких як комп'ютерна графіка, логотипи стали більш складними і деталізованими. Деякі автомобільні марки також оновили свої логотипи, щоб краще відображати свою сучасну ідентичність.

Акцентуючи увагу на комунікативному аспекті логотипів варто звернути увагу на сучасні тенденції їх розвитку в автомобільній індустрії. На даний час спостерігається декілька ключових тенденцій у дизайні автомобільних логотипів:

1. *Мінімалізм*: Логотипи стають все більш простими і лаконічними, з акцентом на чіткі форми та лінії.

2. *«Плоский» дизайн*: Логотипи часто створюються в стилі «плоского» дизайну, який характеризується використанням простих форм, кольорів та тіней.

3. *Респонсивність*: Логотипи розробляються таким чином, щоб вони добре виглядали на різних платформах, включаючи веб-сайти, мобільні додатки та друковані матеріали.

4. *Ретро-стиль*: Ностальгія та автентичність приваблюють певну аудиторію, але важливо не використовувати застарілі елементи. Наприклад: компанія Honda представила логотип у ретро-стилі для своїх електромобілів [1].

Отже, автомобільні логотипи є важливою частиною історії та культури автомобілебудування. Вони не лише ідентифікують компанії та їх продукцію, але й несуть в собі важливі символи та значення, які можуть впливати на сприйняття споживачами бренду. Знання історії, еволюції та сучасних тенденцій в дизайні автомобільних логотипів може допомогти маркетологам та дизайнерам створювати «чіпкі» логотипи, які краще відображають цінності та ідентичність бренду. Саме тому вдалий автомобільний логотип - це не просто картинка, а й візуальне втілення «душі» бренду. Він може стати

ключовим елементом, який допоможе компанії досягти успіху та завоювати серця споживачів.

Список використаної літератури:

1. Логотипи автомобілів у 2021 році: нові бренди та зміни у старих. Auto 24. URL: https://auto.24tv.ua/lohotypy_avto_novi_brendy_zminy_starykh_foto_video_n33374 (дата звернення: 08.05.2024).
2. All car logo history (evolution). List Car Brands. URL: <https://listcarbrands.com/all-car-logo-history-evolution/> (дата звернення: 07.05.2024).
3. Mercedes-Benz. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Mercedes-Benz> (дата звернення: 08.05.2024).
4. Porsche. URL: Режим доступу до ресурсу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Porsche> (дата звернення: 08.05.2024).
5. Honda представила логотип у ретро-стилі для своїх електромобілів. URL: <https://startermedia.com.ua/news/companynews/2024/01/11/honda-predstavyla-lohotyp-u-retro-styli-dlia-svoikh-elektromobiliv/> (дата звернення: 08.05.2024).

Юлія МАСЛОВА

к. філол. н., доцентка,

*доцентка кафедри інформаційно-документних комунікацій
Національного університету «Острозька академія»*

Катерина ХОМЦЬКА

*студентка I курсу другого (магістерського) рівня освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національного університету «Острозька академія»*

СТРАТЕГІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТАРГЕТОВАНОЇ РЕКЛАМИ В INSTAGRAM ТА FACEBOOK: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ТА КОНВЕРСІЮ В ОНЛАЙН-БІЗНЕСІ

Таргетована реклама в Instagram та Facebook стала необхідним інструментом у стратегії цифрового маркетингу, оскільки вона дозволяє максимально ефективно використовувати рекламні можливості цих платформ для досягнення бажаних маркетингових цілей та залучення цільової аудиторії. Ця стратегія реклами дозволяє точно налаштувати оголошення для конкретних сегментів аудиторії на основі їхніх

демографічних характеристик, інтересів та поведінкових патернів. Такий підхід зменшує ризики витрат на нецільову аудиторію і підвищує ефективність рекламних кампаній [3].

Важливим аспектом є значення таргетованої реклами на платформах Instagram та Facebook, яке полягає в її здатності точно налаштувати спрямованість рекламних повідомлень для досягнення певних цілей, таких як підвищення конверсії та покращення результатів рекламних кампаній. Ці соціальні мережі надають широкі можливості для налаштування цільової аудиторії на основі різних критеріїв, таких як місцезнаходження, вікова група, інтереси та інші параметри, що дозволяє бізнесам точно спрямовувати свою рекламу на аудиторію, яка ймовірно зацікавлена в їхніх продуктах чи послугах. Такий підхід забезпечує ефективне використання рекламного бюджету та підвищує шанси на успішну конверсію, оскільки повідомлення досягають конкретної аудиторії, що є більш схильною до взаємодії з ними [1].

Побудова взаємодії з аудиторією є ще одним із ключових аспектів ефективності рекламних кампаній на платформах Instagram та Facebook через використання таргетованої реклами. Індивідуалізація рекламного контенту, така як включення персоналізованих елементів і адаптація контенту до інтересів та потреб аудиторії, сприяє збільшенню рівня взаємодії та зацікавленості користувачів в рекламних повідомленнях. [4].

Таргетована реклама впливає на підвищення конверсії завдяки цьому залучається більш якісний трафік до веб-сайту чи лендінгу, оскільки повідомлення досягають людей, які мають реальний інтерес до пропозицій компанії. Це призводить до підвищення конверсії, оскільки більш велика частина аудиторії, яка взаємодіє з рекламою, може бути зацікавлена у придбанні продуктів чи послуг. Розуміння потреб та інтересів цільової аудиторії дозволяє налаштувати таргетовану рекламу таким чином, щоб вона була більш релевантною для користувачів.

Розробка привабливого контенту є критичним елементом успішної рекламної стратегії на платформах Instagram та Facebook. В сучасному

цифровому середовищі, де конкуренція за увагу аудиторії є великою, створення контенту, який не лише відповідає інтересам цільової аудиторії, але й активно спонукає її до взаємодії та виконання певних дій, має вирішальне значення для досягнення маркетингових цілей підприємства.

Оптимізація конверсії в онлайн-бізнесі ключові аспекти, що впливають на ефективність конверсії, включають оптимізацію веб-сайту, тестування дизайну та контенту, аналіз поведінки користувачів та стратегії персоналізації. Успішна стратегія конверсії потребує систематичного вдосконалення та адаптації до потреб цільової аудиторії.

Персоналізований контент має більшу ймовірність зацікавити користувача, оскільки він відповідає його унікальним потребам і надає цінність, яка стимулює взаємодію. Такий контент може включати персоналізовані пропозиції, рекомендації товарів чи послуг, індивідуальні поради та інші елементи, які залучають увагу та сприяють конверсії. Персоналізований контент допомагає підвищити лояльність аудиторії, оскільки він створює враження особистого відношення та уважності до потреб кожного користувача. Це веде до збільшення ефективності рекламних кампаній, підвищення конверсії та покращення результатів маркетингових зусиль компаній на платформах соціальних мереж.

Розуміння ролі текстового контенту у взаємодії з аудиторією на платформах соціальних мереж допомагає компаніям ефективно впливати на сприйняття та поведінку своєї цільової аудиторії. Чіткі, цікаві та змістовні заголовки, описи та заклики до дії мають велике значення у привертанні уваги, стимулюванні взаємодії та досягненні маркетингових цілей. Дослідження цього аспекту рекламного контенту допомагає підвищити ефективність рекламних кампаній та забезпечити успішну взаємодію з аудиторією на платформах соціальних мереж.

Стратегії та ефективність таргетованої реклами в Instagram та Facebook мають суттєвий вплив на залучення цільової аудиторії та підвищення конверсії в онлайн-бізнесі. Ці платформи надають унікальні можливості для

точного налаштування рекламних кампаній на основі демографічних, інтересових та поведінкових характеристик користувачів. Ретельно продумана стратегія та ефективне використання таргетованої реклами дозволяють компаніям залучати більш якісний трафік і стати ключовим фактором успіху для онлайн-бізнесу, який прагне досягти своїх маркетингових цілей [2].

Список використаних літератури

1. Євсейцева О. С., Меркулова Д. Д. Таргетинг — цілеспрямований вплив на споживача. Економіка та держава. 2019. № 3. С. 107–113. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4287&i=18> (дата звернення: 04.05.2024).
2. Матіїв І.М. Інтернет-маркетинг як інструмент розвитку. URL: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/68237.doc.htm (дата звернення: 04.05.2024).
3. Романова А. В., Андрушкевич З. М., Вальков О. Б. Таргетована реклама як ефективний спосіб просування в соціальних мережах. Вісник Хмельницького національного університету. 2019. № 5. С. 207-210. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/45-12.pdf> (дата звернення: 04.05.2024).
4. What is Targeted Advertising: Guide. URL: <https://sendpulse.com/support/glossary/targeted-advertising> (дата звернення: 04.05.2024).

Алла МОРГУН

*к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін
і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

КОМУНІКАЦІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сучасні суспільства являють собою полікультурні утворення, певний «симбіоз універсумів відмінностей», який складається з традицій, релігій, ментальностей, форм життєвого досвіду тощо, що перетинають одне одного та одночасно співіснують. Тому аналіз проблемного поля, що породжується

впливом глобалізації на усі сфери суспільного життя, є актуальним, оскільки дискурс глобалізації фокусується на самих умовах існування цивілізації.

Глобальні комунікації формують різні транскультурні феномени, пов'язані із розвитком мас-медіа, різних інформаційних технологій, міграціями людей, культурними та політичними взаємодіями тощо.

Як зазначав німецький соціолог Ульрих Бек, глобалізація –це всі ті процеси, завдяки яким народи світу інкорпорується у єдине світове суспільство, «глобальне суспільство» [1, 284]. Цим процесам сприяють багато чинників, зокрема нові умови існування людства, що створюють передумови для спільної діяльності різноманітних соціальних спільнот, що не співпадають із національними кордонами, межами соціокультурних просторів та релігійних систем.

Процеси глобалізації та модернізації у сьогоденні водночас інтенсифікуються, якщо вести мову щодо екологічної та економічної конкуренції на світових ринках, та повертаються у минуле. У кінцевому рахунку поєднуються такі явища, як повернення до смертної кари, обов'язкової шкільної молитви та заборони абортів, з одного боку, та міфотворення з приводу високих технологій та генетики, з іншого боку [2, 174]. Глобалізація кидає виклик і людству взагалі, і кожному із нас.

Питання комунікації у сучасному світі, що зазнає швидких змін і переходить до нових форм організації та взаємодії, стають ключовими. Глобалізація, яка впливає на всі сфери життя, включаючи економіку, культуру, політику та технології, робить комунікацію ще більш важливою та складною. Розглянемо, яких трансформацій набуває комунікація в епоху глобалізації, виявимо виклики, які вона ставить перед суспільством, а також з'ясуємо, які можливості вона відкриває.

Одним з основних аспектів глобальної комунікації є зростання обсягу та швидкості інформаційного обміну. Завдяки Інтернету, соціальним мережам, мобільним технологіям та цифровим засобам зв'язку ми можемо спілкуватися з будь-якою точкою світу за декілька секунд. Однак це також

призводить до інформаційного перенасичення та проблем з відбором достовірної інформації.

Ще одним викликом є культурний контекст комунікації. Глобалізація зменшує відстань між різними культурами, але водночас створює нові моменти територіальної та культурної ідентичності. У зв'язку з цим виникає необхідність в розумінні та повазі до культурних відмінностей заради успішної комунікації.

Технологічний прогрес також впливає на організаційні структури та стилі керівництва. Компанії та уряди, щоб успішно функціонувати в глобальному середовищі, повинні адаптувати свої комунікаційні стратегії до нових умов.

Незважаючи на виклики, що ставить глобалізація перед комунікацією, вона також відкриває безліч можливостей. Завдяки зближенню культур та зростанню доступності інформації, ми можемо взаємодіяти з різними людьми та культурами, вчитися один в одного та спільно розвиватися. Глобальна комунікація допомагає змінювати стереотипи, сприяє міжкультурному розумінню та сприяє розвитку міжнародних відносин.

Отже, комунікація в епоху глобалізації є складним та багатограним явищем, яке вимагає постійного вдосконалення та адаптації. Вона висуває перед суспільством як виклики, так і можливості, і вирішення цих завдань вимагає спільних зусиль всіх учасників процесу комунікації.

Звичайно, необхідно окреслити деякі аспекти комунікації в епоху глобалізації.

Одним із ключових аспектів є міжкультурна комунікація. Зростання глобальних зв'язків призводить до того, що люди стикаються з представниками різних культур у різних сферах життя: в бізнесі, освіті, подорожах тощо. Ефективна міжкультурна комунікація передбачає розуміння та повагу до культурних відмінностей, уміння адаптувати свій стиль спілкування до конкретної культури та контексту.

Ще одним аспектом є вплив медіа в епоху глобалізації. Масові медіа, такі як телебачення, радіо, Інтернет, забезпечують широкий доступ до інформації та знань. Однак, разом з цим, вони можуть також формувати певні стереотипи та перекручувати реальність. Тому важливо критично ставитися до інформації, яку ми споживаємо, та розвивати навички медіаосвіти.

Також варто враховувати вплив соціальних мереж на комунікацію в епоху глобалізації. Соціальні мережі стали потужним інструментом для спілкування та обміну інформацією, але вони також можуть призводити до поширення дезінформації та конфліктів. Важливо розвивати навички критичного мислення та етичного спілкування в цьому контексті.

Отже, комунікація в епоху глобалізації включає в себе ряд складних аспектів, які вимагають уваги та розвитку. Розуміння цих аспектів допоможе нам ефективніше спілкуватися в умовах сучасного світу.

Список використаної літератури

1. Глобальні модерності /За ред. М.Фезерстоуна, С.Леша, Р.Робертсона [пер. з англ. Т.Цимбала]. К.: Ніка-Центр, 2008. 400 с.
2. Кутуєв П. В. Світова система як предмет соціологічного аналізу: нова дослідницька парадигма Андре Гундера Франка. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2007. № 2. С. 17-35.

Алла МОРГУН

*к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін
і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

Анна ПЕТРОВА

*асистент кафедри філологічних дисциплін і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Відмітною рисою сучасного етапу розвитку цивілізації є впровадження в усі сфери життя суспільства цифрової техніки і цифрових технологій. Узагальнено це називається цифровізацією. Саме вона визначає напрям і зміст науково-технічного прогресу, соціальних перетворень. Усе більш цифровізованими стають виробництво, побут, освіта, культура, наука, управління. Успіхи держав, соціальних інститутів і окремих особистостей значною мірою залежать від рівня освоєння ними цифрових пристроїв і технологій. Тому орієнтація на «життя в цифрі» справедливо вважається стратегічно важливим вибором.

Цифрова трансформація - це процес впровадження технологій і змін в організаційну культуру з метою оптимізації бізнес-процесів і підвищення продуктивності. Цей процес суттєво впливає на усі сфери людської діяльності, включаючи документознавство.

Однією з ключових трансформацій в документознавстві є зміна природи документів. Традиційні паперові документи замінюються електронними форматами, що вимагає від фахівців з документознавства адаптації до нових умов. Це включає в себе розробку нових методів класифікації, зберігання та пошуку електронних документів.

Цифрова трансформація призводить до великого зростання обсягу даних, що потребує нових підходів до їх обробки та аналізу. Фахівці з

документознавства повинні розвивати навички роботи з великими обсягами даних, виявлення зв'язків та патернів в них.

Зі зростанням кількості цифрових документів зростає і загроза їх безпеки та конфіденційності. Фахівці з документознавства повинні розвивати стратегії захисту цифрових документів від несанкціонованого доступу, вірусів та кібератак.

Цифрова трансформація дозволяє автоматизувати багато рутинних процесів управління документами, таких як індексація, класифікація та архівування. Це дозволяє фахівцям з документознавства зосередитися на більш складних завданнях, таких як аналіз даних і розробка стратегій управління інформацією.

Важливим є те, що цифрова трансформація революціонує способи організації та зберігання документів, роблячи їх більш ефективними та доступними. Нижче розглянемо деякі аспекти цього впливу:

По-перше, впровадження електронних систем управління документами стає невід'ємною частиною цифрової трансформації. ESUD дозволяє організаціям ефективно збирати, зберігати, організовувати та шукати документи. Це зменшує ризик втрати даних, сприяє їх швидкому доступу та полегшує спільну роботу над документами.

По-друге, введення електронного підпису дозволяє організаціям ефективно підписувати та підтверджувати документи в цифровому форматі. Це спрощує процес підписання, збільшує швидкість обігу документів та забезпечує їх юридичну валідність.

По-третє, використання хмарних технологій для зберігання документів дозволяє організаціям ефективно масштабувати свої потреби в обсягу даних, забезпечує доступ до документів з будь-якого пристрою та місця і забезпечує автоматичне резервне копіювання та захист від втрати даних.

По-четверте, цифрова трансформація вимагає посилення заходів забезпечення безпеки документів. Організації повинні впроваджувати

механізми шифрування, контролю доступу та моніторингу для захисту конфіденційної інформації.

По-п'яте, цифрова трансформація дозволяє автоматизувати багато процесів роботи з документами, таких як обробка замовлень, операції з доставкою та фактурування. Це збільшує ефективність, знижує ризик помилок та прискорює обслуговування клієнтів.

Таким чином, цифрова трансформація суттєво змінює підхід до організації та зберігання документів, роблячи їх більш доступними, ефективними та безпечними. Організації, які успішно адаптуються до цих змін, отримують конкурентну перевагу і можливість краще задовольняти потреби своїх клієнтів.

Водночас цифрова трансформація суттєво впливає на розвиток документознавства, змінюючи природу документів, збільшуючи обсяг даних, ставлячи нові вимоги щодо безпеки і конфіденційності, а також сприяючи автоматизації багатьох процесів управління документами. Фахівцям з документознавства необхідно активно адаптуватися до цих змін і постійно розвивати свої навички, щоб ефективно працювати в умовах цифрової епохи.

Список використаної літератури

1. Бруй Оксана. Національна електронна бібліотека: як це працює і навіщо Україні. *ЧИТОМО*. URL: <https://chytomo.com/natsionalna-elektronna-biblioteka-iak-tse-pratsiuie-i-navishcho-ukraini/>(дата звернення: 09.12.2021).

2. Васильєва О. П. Хмарні технології та можливість їх використання у бібліотеках ЗВО. *Сучасна бібліотека: проблеми, досвід та вектори розвитку* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 28-29 трав. 2019 р. Харків, 2019. С. 99-104. URL: <http://91.234.42.22/bitstream/123456789/21811/1/99-104.pdf> (дата звернення: 09.12.2021).

3. Вовк Н. С., Жаворонко С. В. Позичування бібліотеки у молодіжному інтернет-середовищі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 23-32. URL: <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/238777> (дата звернення: 09.12.2021).

Алла МОРГУН

*к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін
і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

Анна ПЕТРОВА

*асистент кафедри філологічних дисциплін і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АРХІВНОГО УПРАВЛІННЯ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ

Архівне управління відіграє важливу роль у збереженні та доступі до інформації, що має велике значення для суспільства, культури та історії. З розвитком технологій та змінами у способах зберігання та обробки даних, архівне управління також еволюціонує, відтісняючи старі традиційні методи на користь новітніх цифрових інновацій.

Вже наприкінці минулого століття людство стикнулося з таким явищем, як «інформаційний вибух», спричинений небаченим раніше зростанням кількості інформації, передусім, наукової. Єдиний вихід з цього становища фахівці вбачали у створенні центрів науково-технічної інформації, розвитку системи вторинної інформації, інформаційному згортанні тощо. У подальшому інформаційна криза почала проявлятися практично у всіх сферах суспільної діяльності, спричиняючи лавиноподібний потік документів, що потребував відповідного опрацювання, організації зберігання та оптимізації процесу надання необхідної інформації користувачу. До значних обсягів документної інформації у паперовому вигляді додалися величезні потоки неструктурованих, часто дубльованих даних, які потребували суттєвого збільшення місця для їх зберігання, що призводило до вагомих фінансових витрат, особливо якщо мова йшла про великі компанії або підприємства.

Слід зазначити, що за тривалий час існування архівної системи склалися усталені підходи до архівного управління, насамперед, у паперовому вигляді. Однак час змінює все. Сьогодні у професійному середовищі активно обговорюються питання архівного зберігання електронних документів на державному рівні.

Серед проблем, перш за все, відзначають недостатнє законодавче регулювання архівного управління, відсутність фінансування процесу інформатизації державних архівних установ, недостатній професіоналізм працівників архівних закладів тощо.

Одним із сучасних підходів до архівного управління є перехід до цифрових технологій. Цей процес означає перетворення архівних матеріалів у цифровий формат для забезпечення їх збереження та доступу у віртуальному середовищі. Цифрові архіви дозволяють зберігати великі обсяги даних у компактній формі, забезпечуючи при цьому легкий доступ до них через Інтернет.

Інший сучасний підхід полягає у використанні інформаційних технологій для автоматизації процесів управління архівами. Сучасні системи управління архівами (СУА) дозволяють ефективно каталогізувати, класифікувати та зберігати архівні матеріали, що полегшує їхнє подальше використання та аналіз.

Зростаюча увага до цифрового зберігання даних також приводить до появи нових викликів, таких як забезпечення безпеки та конфіденційності інформації, а також збереження цілісності даних протягом тривалого періоду часу. Сучасні підходи до архівного управління враховують ці аспекти, розробляючи стратегії зберігання та захисту даних від різноманітних загроз.

Крім того, зростаюча потреба у доступі до архівної інформації з різних точок зору (від досліджень істориків до комерційного використання) стимулює розвиток сучасних підходів до архівного управління. Це означає розробку більш гнучких та відкритих систем, які дозволяють різним

користувачам здійснювати пошук, доступ та використання архівної інформації з урахуванням їхніх потреб та інтересів.

У цілому, сучасні підходи до архівного управління спрямовані на забезпечення ефективного зберігання, доступу та використання архівної інформації в умовах швидко змінюючогося цифрового світу. Це вимагає поєднання традиційних принципів архівного управління з новими технологічними можливостями та стратегіями.

Додатково до цього слід підкреслити, що сучасні підходи до архівного управління також враховують значний розвиток методів архівної обробки та аналізу даних. Зокрема, саме за допомогою розширених методів обробки даних, таких як машинне навчання та штучний інтелект, архівісти можуть швидше та ефективніше аналізувати великі обсяги архівної інформації для виявлення зв'язків, шаблонів та цінної інформації.

Необхідно також наголосити на процеси зростання усвідомлення важливості інклюзивності та репрезентації різних культурних та соціальних груп, що також впливає на сучасні підходи до архівного управління. Архівісти активно працюють над тим, щоб забезпечити можливість відображення різноманітності суспільства та включають матеріали, які відображають різні перспективи.

Окрім того, відкриті дані та відкритий доступ до архівної інформації стають все більш поширеними. Це означає, що архіви стають більш доступними для громадськості, для дослідників та інших зацікавлених сторін, що сприяє більшому використанню та розповсюдженню знань.

У світлі цих змін сучасне архівне управління також стикається з викликами щодо збереження та забезпечення доступу до цифрових даних на тривалий термін. Забезпечення довгострокової збереженості цифрових архівів вимагає розробки стратегій збереження та архітектури даних, які забезпечують інтегритет та безпеку інформації протягом десятиліть та навіть століть.

Отже, сучасні підходи до архівного управління враховують широкий спектр факторів, включаючи технологічні зміни, суспільні потреби та етичні

аспекти, щоб забезпечити ефективне та стабільне управління архівами у цифрову епоху.

Список використаної літератури

1. Dečman M. Long term Digital Archiving - Outsourcing or Doing it. *The Electronic Journal of e-Government*. 2007. Volume 5 Issue 2, pp. 135-144. URL: <http://www.ejeg.com>

Катерина ПАЛІЧУК

*студентка 5 курсу (магістерський рівень)
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національного університету «Острозька академія»*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ (МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ)

Впровадження інноваційних технологій у процеси документаційного забезпечення управління мають важливий вплив на ефективну роботу організації, швидкого розвитку інформаційних технологій та зростання конкуренції. Основною метою впровадження інформаційних технологій – забезпечити ефективну роботу таку як, збір, обробку, зберігання та передачу документів. Тому одним із важливих елементів використання інформаційних технологій у документаційному забезпеченні є впровадження систем електронного документообігу та управління електронними документами. Саме тому, ґрунтуючись на міжнародних стандартах, що регулюють впровадження інноваційних технологій у документуванні організації можуть розробити стратегії, які враховують найбільш ефективні та передові практики з урахуванням місцевих особливостей.

Прийняття міжнародних стандартів є важливим елементом для вдосконалення ефективності роботи документаційного забезпечення у організації. Одним із таких стандартів є ISO 15489:2016 «Information and

documentation. Records management» (Інформація та документація. Управління документацією) [1, с. 5], який містить ряд рекомендації щодо систем управління документацією, підкреслюючи важливість системних підходів до створення, організації та ведення документації. Перша частина стандарту містить рекомендації щодо управління документацією у різних форматах та на різних носіях, включаючи створення, обробку, зберігання та контроль документів. Даний стандарт ISO 15489:2016 також охоплює не лише паперові документи, а й включає роботу з електронними документами та процесом їх створення та виконання. Також стандарт надає стратегію, щодо впровадження систем електронного документообігу у організації, задля покращення управління документацією в організації. Міжнародний стандарт відіграє ключову роль у розвитку сфери управління документацією, оскільки основна увага приділяється впровадженню систем електронного документообігу, що на сьогоднішній день є надзвичайно важливим аспектом регулювання інноваційної сфери документаційного забезпечення.

Іншим важливим аспектом стандарту ISO 15489:2016 є необхідність постійного моніторингу та оцінювання роботи системи управління документацією для забезпечення їхньої ефективності та актуальності. У контексті інноваційних технологій це передбачає проведення регулярних аудитів систем документації, оцінку їх відповідності організаційним цілям та нормативним вимогам, а також визначення сфер для вдосконалення або оптимізації. [1, с. 5].

Ще одним важливим стандартом у контексті впровадження інноваційних технологій у діловодстві є ISO 27001:2022 «Information security, cybersecurity and privacy protection. Information security management systems. Requirements» (Інформаційна безпека, кібербезпека та захист приватності. Системи управління інформаційною безпекою. Вимоги) [2, с. 5]., який регулює захист інформації у системах управління документацією.

Для організацій, які впроваджують інноваційні технології у свій процес роботи, стандарт ISO 27001:2022 який надає ряд рекомендацій щодо захисту

інформації. Це може включати впровадження механізмів шифрування для захисту інформації під час передачі та зберігання, впровадження засобів контролю доступу для обмеження несанкціонованого доступу до документів та встановлення процедур реагування.

Крім того, ISO 27001:2022 рекомендує організації впроваджувати практику постійного вдосконалення методів інформаційної безпеки. Це передбачає регулярний перегляд і оновлення методів безпеки для адаптації до нових загроз. Впровадження ISO 27001:2022 допоможе українським організаціям впроваджувати нові системи управління документацією, що допоможуть організаціям ефективно управляти ризиками та захищати важливу інформацію. [2, с. 5].

У контексті впровадження інноваційних технологій особливо важливим елементом є інтеграція з різноманітними системами й технологіями, задля стандартизації процесів опису, зберігання та обміну метаданими. Одним із основних стандартів, що містить настанови про керування метаданими, пов'язаними із записами є ISO 23081-1:2017 «Information and documentation. Records management processes. Metadata for records. Part 1: Principles» (Інформація та документація. Процеси управління записами. Метадані для записів. Частина 1: Принципи) [3, с. 5]. Цей стандарт дозволяє організаціям створювати схеми метаданих, які відображають властивості записів, гарантуючи, що інформація залишається доступною. Дотримуючись рекомендації міжнародного стандарту, організації зможуть ефективніше налаштувати процеси документування, що призведе до покращення управління інформацією та швидкого прийняття рішень. Крім того, стандарт сприяє повторному використанню метаданих у різних додатках і системах, зменшуючи надмірність і підвищуючи якість інформації. Впроваджуючи стандартизовані схеми та реєстри метаданих, українські організації можуть впорядкувати свої процеси документування, полегшити обмін інформацією та забезпечити відповідність найкращим міжнародним практикам. [3, с. 5].

Стає очевидним, що впровадження міжнародних практик у інтеграцію інноваційних технологій у документаційне забезпечення стає важливим кроком для підвищення ефективності роботи організацій. Впровадження міжнародних стандартів, дозволить не лише забезпечити захист інформації, а й створити ефективні системи управління документацією, які сприяють інтеграції нових технологій у документаційну базу.

Тому в цьому документі пропонується концепція впровадження інноваційних технологій в українську документацію, пристосована для вирішення організаційних проблем і використання міжнародного досвіду. Ця система охоплює такі елементи, як залучення зацікавлених сторін, розбудова спроможності та безперервне оцінювання для забезпечення стійкої та ефективної трансформації практик документування. Також впровадження міжнародних стандартів дозволить вдосконалити системи документаційного забезпечення, що буде сприяти насамперед ефективній роботі організації, прозорості та зміцненню свої позиції в глобальному ринку.

Список використаної літератури

1. ISO 15489-1:2016. Information and documentation – Records management – Part 1: Concepts and principles. (Інформація та документація – Управління записами – Частина 1: Концепції та принципи). URL: <https://www.iso.org/ru/standard/62542.html>.
2. ISO 23081-1:2017. Information and documentation. Records management processes. Metadata for records. Part 1: Principles. (Інформація та документація. Процеси управління записами. Метадані для записів. Частина 1: Принципи). URL: <https://www.iso.org/ru/standard/73172.html>.
3. ISO/IEC 27001:2022. Information security, cybersecurity and privacy protection. Information security management systems. Requirements. (Інформаційна безпека, кібербезпека та захист приватності. Системи управління інформаційною безпекою. Вимоги). URL: <https://www.iso.org/ru/standard/27001>.

Анна ПЕТРОВА

*асистент кафедри філологічних дисциплін і соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет*

РОЗВИТОК МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ВПЛИВ НА СПІЛКУВАННЯ

У світі, що постійно еволюціонує в технологічному плані, мультимедійні технології стають не тільки невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, але і значущим інструментом для комунікації. Завдяки їм ми можемо спілкуватися з іншими людьми, спільно вивчати інформацію, творити і споживати контент на різноманітних платформах.

Вже загальновідомо, що використання засобів мультимедійної технології дає можливість підвищити інтенсивність та ефективність процесу навчання, створити максимально ефективні умови для самоосвіти, а також дистанційного навчання, і, тим самим, уможливити процес переходу до безперервної освіти. На сьогоднішній день у багатьох дослідженнях висвітлюються питання розроблення методичних основ проектування, створення та використання мультимедійних навчальних програм.

Одним із перших питань медіатехнологій у сфері комунікацій дослідив М. Маклюен, якого вважають "батьком медіакомунікацій", теоретиком взаємодії артефактів як засобів комунікації. Знаменита книга "Розуміння медіа" дає можливість усвідомити, що нові засоби комунікації піднімають загальний рівень як важіль впливу не тільки на людину, а й на можливості сприйняття нею інформації.

В широкому сенсі «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найефективнішого впливу на користувача (який став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем).

Слід зазначити, що разом із вигодами, мультимедійні технології також мають свій вплив на спосіб, яким ми спілкуємося.

Розвиток мультимедійних технологій, перш за все, дозволяє нам виражати себе у різних форматах, що розширює можливості спілкування. Від текстових повідомлень до відеозвітів та живих стрімів, тобто ми маємо можливість вибирати той спосіб спілкування, який найбільш відповідає нашим потребам і передає нашу індивідуальність.

З іншого боку, поява соціальних мереж, стрімінгових платформ та інших мультимедійних сервісів має свої наслідки для якості нашого спілкування. Захоплення соціальними медіа може призвести до відчуття ізоляції та неповноцінного спілкування у реальному житті. Відчуття конкуренції за увагу та постійного прагнення до вражаючого контенту можуть пригнічувати здатність глибокого міжособистісного спілкування.

До того ж, мультимедійні технології часто перешкоджають у встановленні емоційного зв'язку між співрозмовниками. Без можливості спостерігати міміку, тон голосу та інші невербальні сигнали, ми можемо втратити частину інформації, необхідної для повного розуміння співрозмовника.

Щоб збалансувати вплив мультимедійних технологій на спілкування, важливо визначити свої пріоритети та навчитися знаходити рівновагу між онлайн і офлайн взаємодією. Регулярні паузи від соціальних мереж, активне включення у спільні події та обмін емоціями у реальному житті допоможуть зберегти глибокі зв'язки з оточуючими. Окрім того, усвідомлене використання мультимедійних технологій, зокрема активне слухання та вибір вмісту, сприятиме якісному спілкуванню та підвищить рівень залученості до комунікації.

Таким чином, розвиток мультимедійних технологій надає нам безліч можливостей для спілкування, проте вимагає уваги до його впливу на якість і глибину наших міжособистісних відносин. Збалансований підхід до використання цих технологій є ключем до збереження зв'язків та розвитку нашої спільноти у цифрову епоху.

Беззаперечним є те, що у сучасному світі мультимедійні технології відіграють ключову роль у спілкуванні та обміні інформацією. Швидкий розвиток цих технологій ставить перед суспільством як великі виклики, так і нескінченні можливості. Давайте розглянемо, як ці технології впливають на спілкування та які перспективи вони відкривають для нас у майбутньому.

З появою мультимедійних технологій наше спілкування стало більш динамічним та доступним. Замість простого обміну текстовими повідомленнями ми можемо використовувати відеозв'язок, голосові повідомлення та інші інструменти, що забезпечують більшу ефективність та емоційність спілкування. Однак це також призводить до нових викликів, таких як захист приватності та контроль за інформацією.

Іншим важливим аспектом є зростання впливу соціальних мереж на наше спілкування. Соціальні платформи стають основними каналами для обміну думками, ідеями та інформацією. Вони сприяють зближенню людей з різних куточків світу, але водночас можуть спричиняти проблеми, пов'язані з дезінформацією та цифровими конфліктами.

Цікавим фактом є те, що в зарубіжних країнах навчання інформаційної грамотності здійснюється виключно бібліотеками.

Так, у Мерилендському університеті (США) більше 70 співробітників бібліотеки щорічно навчають майже 14 тис. студентів і викладачів у трьох лабораторіях. Заняття проводяться у формі міні-лекцій, демонстрацій, безпосередньої роботи з комп'ютером, індивідуальних консультацій за місцем обслуговування. Фахівці пропонують активніше рекламувати інформаційний фаховий потенціал: необхідно не тільки надавати інформацію, дані або текст, а також знання, поради та іншу допомогу. Така практика є корисною і для наших бібліотек, адже від рівня інформаційної культури молодого покоління залежать потенціал будь-якої країни та добробут її народу.

На думку К.-Д. Леманна, бібліотека має забезпечити діалог культур і обмін знаннями: інформаційне суспільство не зможе замінити традиційних

форм людських комунікацій. А щоб потік інформації не став ворогом інтелектові, бібліотекарям як "інформаційним професіоналам" потрібно організувати інформацію, оцінити та допомогти людям в її пошуку. Як би не удосконалювалися і не змінювалися засоби пошуку, обсяг інформаційного масиву, що постійно зростає, потребує «олюднення невиразного світу інформації» [2]. Адже краще, ніж бібліотекарі, ніхто не розуміє різниці між інформацією і знаннями.

Тим більше це питання надзвичайно актуальне нині, коли в комунікаційному середовищі, де інформація є необхідним продуктом, а медіатехнології її розповсюджувачами, освіченість користувачів потребує особливої уваги. У резолюції ЮНЕСКО зазначено, що медіаосвіта — частина основного права кожного громадянина будь-якої країни на свободу самовираження і одержання інформації, вона сприяє підтримці демократії.

У майбутньому мультимедійні технології прогресуватимуть швидкими темпами. Розробка віртуальної реальності, розширеної реальності та інших інноваційних форматів дозволить нам ще глибше підключитися один до одного та до інформації. Проте разом із цими можливостями прийдуть і нові виклики, такі як збільшення залежності від технологій та ризику втрати особистої інтимності.

Отже, мультимедійні технології мають значний вплив на спілкування в сучасному світі та відкривають безліч перспектив для майбутнього. Щоб забезпечити позитивний вплив цих технологій, необхідно розвивати здатність критичного мислення та етичного використання, щоб зберегти баланс між зручністю та загрозами, які вони несуть

Список використаної літератури

1. Янишин О. К. Медіа освітні технології як спосіб упровадження ідей Болонського процесу. *Вища освіта України*. 2010. № 4. С. 48-53.
2. Line M. The public library in future: a British reaction to "Buildings, books and bytes". *Library trends, buildings, books and bytes: perspectives on the Benton foundation report on libraries in the digital age*. 1997. Vol. 46, № 4. P. 68-82.

Лідія ПРОКОПОВИЧ

к. філол. н., доцент,

*завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівського державного університету*

**КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО КОМУНІКАЦІЙНОГО
ПРОСТОРУ В МУКАЧІВСЬКІЙ МІСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНІЙ
БІБЛІОТЕЦІ ІМ. О. ДУХНОВИЧА У ЧАСОВОМУ
ТА ПРОСТОРОВОМУ ВИМІРАХ**

Мукачівська міська бібліотека – одна з найстаріших в області – у 2019 році їй виповнилося 90. Необхідність відкриття бібліотеки в Мукачеві була визначена чеським урядом ще 1919 року. Але через брак коштів влада відклала відкриття на 10 довгих років. В 1929 році уряд та мерія міста серйозно взялася за облаштування бібліотеки. Бібліотечна рада, до якої входили найповажніші мужі міста, вивчала серед населення попит на літературу і збирала кошти, які необхідні були для бібліотеки. Йосип Хром'як – директор державної учительської гімназії, Ігнацій Дейч – директор єврейського кредитного товариства, Євген Кроо – директор лікарської каси робітників, Алдадар Вохзарі – редактор міської газети доклали зусиль і 26 листопада 1929 року читальня публічної бібліотеки Мукачева відкрила свої двері широкому загалу. Решту відділів абонементу – руський, чеський, мадярський і єврейський планувалося відкрити в міру їх облаштування. За два неповних місяці в бібліотеку записалося 327 читачів. В своєму розпорядженні вона мала 90 газет та журналів. Хочеться особливо підкреслити, що «устроители публичной библиотеки» дбали і про «приятное эстетическое впечатление и удовлетворение требований, предъявляемых законом к читальному залу». Поставлена в залі біла кахельна піч зігрівала в холодні дні відвідувачів бібліотеки, чотири електричні лампочки забезпечували світлом читальну залу. Так подбала про бібліотеку громада міста.

Щороку кількість читачів зростала, і наприкінці 60-х постало питання про реконструкцію бібліотеки. Будувала її все місто. В 1975 році ошатна будівля прикрасила центр міста. На першому поверсі розмістилася дитяча бібліотека, на другому – абонемент, на третьому – читальна зала для дорослих.

З 1987 року бібліотеки щораз менше фінансуються державою. Діяльність багатьох бібліотек скоротилася. Однак у Мукачеві бібліотеки перші в області почали використовувати нові форми роботи: запроваджувати ділові ігри, презентації, круглі столи, зустрічі з видатними людьми, які добре прижилися поруч із старими, традиційними формами.

У 1993 році, в рік ювілею Олександра Духновича, центральній міській бібліотеці присвоєно його ім'я.

У серпні 2003 року завдяки зусиллям Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки в рамках конкурсу проектів «Інтернет для читачів публічних бібліотек», організованого Посольством США в Україні, бібліотека відкрила Інтернет-центр, який є зараз невід'ємною і надзвичайно активною структурною ланкою ЦБС. У 2007 році завдяки міській владі Мукачева відкрито Інтернет-центр для людей з обмеженими фізичними можливостями. Внаслідок відкриття Інтернет-центру збільшився потенціал бібліотеки в наданні різноманітної оперативної інформації, покращився доступ до інформації користувачів бібліотеки. 2007 рік відзначився ще однією подією – відкриття сайту бібліотеки – www.muklib.mk.uz.ua.

Зазначимо, що зі своїми користувачами Мукачівська центральна міська бібліотека ім. О. Духновича комунікує за допомогою офіційного веб сайту, сторінок у мережі «Фейсбук».

Сьогодні на базі бібліотеки проводяться навчання директорів центральних, районних та міських ЦБС, за досвідом приїжджають директори бібліотек інших систем і відомств. Відповідаючи на вимогу часу, книгозбірня постійно впроваджує інновації, поєднуючи їх з традиційними формами

роботи, а також місією покладеною громадою Мукачєва та ім'ям великого просвітителя краю – Олександра Духновича.

З 2016 р. бібліотека працює у форматі бібліохабу, в рамках якого діють гуртки, клуби інтелектуальних ігор, проходять виставки, презентації, майстер-класи, концерти тощо. Термін «бібліохаб» є новим і ще не часто використовується у бібліотечній сфері.

Дослідниця Булахова І. говорить про те, що рекламна стратегія бібліохабів побудована на активній взаємодії із користувачами соціальних мереж [1, с. 193]. Це обумовлено тим, що дані сайти є безкоштовними інструментами формування іміджу та піар-образу, мають значну кількість аудиторії, дозволяють поширювати інформацію різними каналами. На думку вченої, бібліохаби з метою іміджевого позиціонування надають перевагу мережі «Фейсбук». Основними напрямками діяльності у даній мережі є інформування про поточні заходи, просування книжкового фонду, інформування про нові надходження, повідомлення про пам'ятні дати та новини, проведення опитувань, інформування про послуги [1, с. 193].

2019 року було осучаснено інтер'єр першого поверху та запропоновано нові дизайнерські рішення Мукачєвської міської центральної бібліотеки ім. О. Духновича.

Макарова О., науковий співробітник НБУ ім. В. І. Вернадського, у статті «Бібліотека сьогодення: тенденції розвитку» зазначала, що сучасний бібліохаб – це і місце для роботи, навчання, натхнення, розвитку своїх талантів, наукових досліджень. Важлива роль відводиться саме інтер'єру та екстер'єру бібліохабу, адже зовнішній та внутрішній вигляд бібліохабу значно впливають на його імідж та сприйняття. Зокрема, бібліохаб повинен мати яскравий дизайн, зручні місця для сидіння, незвичні елементи оздоблення. Свобода у виборі місця є необхідною для того, щоб читач міг зайняти зручне положення, тож у багатьох хабах можна сидіти на пуфках, диванах, килимках на підлозі, навіть на підвіконні. При цьому кожний

відвідувач може скористатися безкоштовним доступом до мережі «Інтернет», комп'ютерною технікою, канцелярією. [2, с. 12].

Активному поширенню досвіду трансформації бібліотек з конкретним читацьким призначенням, диференціацією напрямів сприяє пошук нових методів та форм соціокультурної діяльності бібліотек в Україні. Мова йде про ділові бібліотеки, бібліотеки-салони, бібліотеки-музеї, бібліотеки духовної літератури, бібліотеки як центри національної культури, центри дозвілля молоді, бібліотеки-театри.

Зокрема, на першому поверсі Центральної міської бібліотеки імені О. Духновича відкрився літературно-мистецький музей. Музей створено коштом громадськості з ініціативи мукачівців – письменників Віктора Дворниченка та Тетяни Рибар. В експозиції музею представлені старовинні та сучасні зразки літератури, образотворчого та театрального мистецтва, музики, скульптури. Можна побачити старовинні друкарські машинки, музичні платівки, театральні афіші, твори декоративно - ужиткового мистецтва.

З метою реалізації успішної діяльності Мукачівська центральна бібліотека ім. О. Духновича активно розвиває комунікацію з *громадою*. На сьогодні основними напрямками комунікацій із громадськістю є: *інформування; консультивання; діалог; партнерство*.

Інформування як напрям, передбачає повідомлення читачів бібліотеки про заплановані події, зміни у графіку роботи, анонси заходів, поповнення книжкового фонду. Інформування читачів у свою чергу ділиться на декілька напрямків. По-перше, повідомлення читачів про важливі дати. Інформування стосовно пам'ятних дат зумовлено необхідністю формування в уявленні відвідувачів розуміння національної та світової культури та історії. По-друге, інформування про нові надходження. Бібліотека активно повідомляє своїх читачів про те, які книги були отримані до книжкового фонду, їхній лаконічний зміст, хто є автором.

Консультування як напрям комунікації, передбачає надання комплексної інформації про діяльність бібліотеки, її фонди, електронні ресурси. Воно реалізується шляхом довідково-бібліографічного обслуговування, яке передбачає надання бібліотечних послуг згідно інформаційних потреб відвідувачів.

Враховуючи одночасне виконання декількох функцій, консультування відбувається також у напрямку надання допомоги в користуванні комп'ютерною технікою, пошуку джерел інформації у віртуальному просторі, підключенні до мережі «Інтернет». Успішно діє хаб цифрової освіти на базі інтернет клубу. Працівники бібліотеки навчають цифрової грамотності на платформі «Дія».

Діалог є одним із найважливіших напрямків комунікації бібліотеки. Взаємодія між користувачами бібліотеки та її представниками встановлюється за допомогою офіційного веб сайту, сторінок у соціальних мережах, блогів, електронної пошти. Дані сервіси дозволяють користувачам писати приватні повідомлення, залишати коментарі на дописи, брати участь в розіграшах та опитуваннях від бібліотеки, надсилати реакції на дописи, поширювати актуальні новини, бути учасником конкурсів.

Важливим напрямком комунікації є *партнерство*. Мукачівська центральна бібліотека ім. О. Духновича активно співпрацює з різними закладами культури, освіти, книжного розповсюдження, громадськими організаціями та діячами, театральними студіями, письменниками та поетами. Сьогодні серед партнерів варто виокремити Український інститут книги. За державною програмою одна з філій Мукачівської центральної бібліотечної системи за програмою «Польська полиця» отримала 40 примірників книжок.

Отже, в дослідженні охарактеризовано концепцію створення сучасного комунікаційного простору в діяльності Мукачівської центральної міської бібліотеки ім. О. Духновича в часовому і просторовому вимірах. Водночас його концепція передбачає створення комфортного середовища для отримання інформації, культурного збагачення та дозвілля.

Список використаної літератури

1. Булахова І. Бібліотеки в соціальних мережах та блогосфері як засіб рекламування. Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2013. Вип. 36. С. 192-199.
2. Макарова О. Бібліотека сьогодення: тенденції розвитку. Інтернаука. 2020. Вип. 6. С. 10-19.

Юрій ШИНКАРЕНКО

*студент 4 курсу факультету історії, політології та національної безпеки
ВНУ імені Лесі Українки*

Науковий керівник: Петрович В. В.,
*к.і.н., доцент кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності
ВНУ імені Лесі Українки*

ЗМІЩЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. З кожним днем кількість зібраних, оброблених та збережених персональних даних зростає, що ставить під загрозу приватність, конфіденційність та безпеку громадян. Цифрова трансформація та розвиток інформаційних технологій вимагають від нас не тільки використання передових технологій, але й встановлення ефективних правових механізмів для захисту національного інформаційного простору. Захист національного інформаційного простору є важливою темою для бізнесу та організацій, які збирають, зберігають та обробляють конфіденційну інформацію. Вивчення підходів України до захисту інформації може стати корисним для бізнесу та організацій, які працюють з великим обсягом конфіденційної інформації, та допомогти їм зменшити ризики порушення безпеки даних.

Мета дослідження полягає у вивченні стану, аналізі потенційних загроз та шляхів зміцнення та захисту національного інформаційного простору України.

Результати дослідження. У сучасному світі інформація є однією з найцінніших ресурсів, і національний інформаційний простір має вирішальне значення для стабільності та розвитку будь-якої держави. В Україні, як і в багатьох інших країнах, є багато викликів та загроз, пов'язаних з безпекою та захистом свого інформаційного простору.

Першочерговою метою зміцнення національного інформаційного простору України є кібербезпека. Загрози кібербезпеки, такі як кібератаки, хакерські напади та кібершпигунство, можуть мати серйозні наслідки для державної безпеки, економіки та суспільства в цілому. Одним із шляхів зміцнення кібербезпеки є розвиток технічних засобів захисту, удосконалення кіберінфраструктури та підвищення кваліфікації спеціалістів у цій сфері.

В. Вовк зауважує, що боротьба з фейками є ще одним вагомим механізмом протидії. У нас в країні цей метод вже є досить поширеним та активно використовується. Слід лише наголосити, що така тенденція повинна продовжуватись та робити ще більший акцент на доказовій базі. Сучасна внутрішня та зовнішня політика України супроводжуються рядом негативних тенденцій. Серед них варто відзначити відсутність належної інформаційної стратегії та слабкість державних позицій на інформаційному ринку. В Україні недостатньо розвинена інформаційна інфраструктура та низький рівень використання сучасних технологій [6].

Також важливим аспектом є захист від інформаційної агресії та пропаганди. У світі, де інформація є зняряддям впливу та влади, важливо розпізнавати та відстоювати свої інтереси у цифровому просторі. Ефективність відповіді на інформаційні загрози та проведення протипропагандистської роботи залежить від розвитку медіаосвіти, залучення доцільних комунікаційних стратегій та активної взаємодії з міжнародними партнерами.

Окрім того, важливою складовою є захист особистої інформації громадян. В умовах цифрової трансформації суспільства, де особисті дані можуть бути використані для злочинних цілей чи порушення приватності, захист особистої інформації стає надзвичайно важливим завданням для держави та суспільства.

О. Резнікова звертає увагу на те, що проблеми інформаційної безпеки та цілісності національного інформаційного простору значною мірою визначаються внутрішньополітичною ситуацією в країні, включаючи конфлікти та суперечки, що стають перешкодою для ефективного захисту від зовнішньої інформаційної агресії. Внутрішньополітичні конфлікти, суперечки, війни негативно позначаються на стані інформаційної безпеки держави, роблять її уразливою з боку зовнішньої інформаційної агресії, що може призвести до територіальних та інших втрат [39].

Зміцнення та захист національного інформаційного простору України потребує системного та комплексного підходу, що враховує технологічні, правові, організаційні та міжнародні аспекти. Це вимагає співпраці всіх зацікавлених сторін - державних органів, бізнесу, громадськості та міжнародних партнерів.

Нові виклики, які постали перед Україною (збройна агресія, динамічний розвиток інформаційних технологій), вимагають чіткого реагування у питаннях інформаційної безпеки. Утвердженню інформаційної безпеки держави сприяє прийнята у 2017 році «Доктрина інформаційної безпеки України» [37], яка дала можливість обмежити мовлення російських телеканалів та російського медійного продукту, контролювати друковану літературу, запровадити економічні санкції (обмеження діяльності деяких російських соціальних мереж), вислати з території держави співробітників російських пропагандистських медіа та ін.

Отже, варто підсумувати, що національний інформаційний простір України стоїть перед викликами та загрозами, що включають дезінформацію, кібератаки та зовнішні втручання. Сучасний стан вимагає посилення заходів

з захисту інформаційної безпеки, вдосконалення правового регулювання та розвитку технічних засобів захисту. Важливо забезпечити координацію між різними секторами суспільства для ефективного протидії загрозам та збереження суверенітету та незалежності інформаційного простору країни.

Список використаної літератури

1. Вовк В. М. Фейки як загроза національній безпеці в умовах гібридної війни. Філософські та методологічні проблеми права. 2022. № 2 (24). С. 80–85. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1517-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3042-1-10-20230122.pdf> (дата звернення 15.03.2024).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення 15.03.2024).
3. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ІНЖИНІРИНГ У ПРОФЕСІЙНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Юлія РОМАНИШИН

*д-р пед. н., доцент,
завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Наталія ОПАР

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Ярина МЕЛЬНИЧУК

*студентка спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ АРХІВНИХ УСТАНОВ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

Інформаційні ресурси є вагомою інформаційною складовою кожної установи. За останні кілька років стрімкі та динамічні процеси цифровізації торкнулися не тільки різних сфер суспільства але й процесів, документів, ресурсів та виробництва, які функціонують усередині кожного підприємства, установа та організації. Важливо щоб зміни, які відбуваються в інформаційному середовищі вели до ефективних та продуктивних зрушень як внутрішніх, так і зовнішніх бізнес та інформаційних процесів установи. А також, щоб ці зміни були якісними в організаціях із великим інформаційним фондом та інтенсивним документообігом.

У період важких суспільних умов, в яких наразі живе українське суспільство, процеси цифровізації є надзвичайно актуальними та нагальними для архівних установ. Адже самі ці організації містять величезну кількість інформаційних ресурсів і потребують правильної роботи з ними для тривалого їх зберігання. Перехід від традиційних до цифрових форматів зберігання даних створює шляхи для інновацій у використанні інформаційних ресурсів архівних

установ. Правильна організація роботи, оцифрування та зберігання інформаційних ресурсів архіву дозволяє вдосконалювати та покращувати процеси пошуку й аналізу даних уможливаючи активніше використання інформації та даних для задоволення інформаційних запитів, проведення наукових досліджень тощо.

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає інформаційний ресурс, як сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [4]. Таке розуміння терміну є досить загальним і не детермінує особливостей інформаційних ресурсів у різних соціальних інститутах. На рис. 1 представлено тлумачення поняття «інформаційний ресурс» за різними науковцями та функціональними підходами.

Проаналізувавши визначення цього поняття (рис. 1) за вітчизняними науковцями (О. Сидоренко [6], Н. Єгорченкова [1], Н. Литвин [2], Г. Муравицька [3] та ін.) ми дійшли висновку, що найбільш релевантним до нашого дослідження є розуміння інформаційного ресурсу за дослідником Н. Литвин [2].

У джерелі [7] дослідниця Г. Січкаренко для наповнення інформаційних ресурсів виокремлює три типи інформаційних джерел: основний (первинний), вторинний, третинний. Розглянемо їх детальніше.

До первинного типу документального ресурсу відносять джерела оригінального характеру з власною формою подання інформації, документи авторського походження. Тобто, це: офіційна і діловодна документація у різних її видах, свідчення очевидців та учасників досліджуваних подій [7].

Вторинну групу формують додаткові документально-інформаційні ресурси у вигляді інформації, яка пройшла аналітико-синтетичне опрацювання та віддалена від оригінальної (первинної) події. Такі документальні носії інформації не є оригінальним свідченням, а лише суб'єктивною інтерпретацією, рефлексійним віддзеркаленням подій минулого [7].

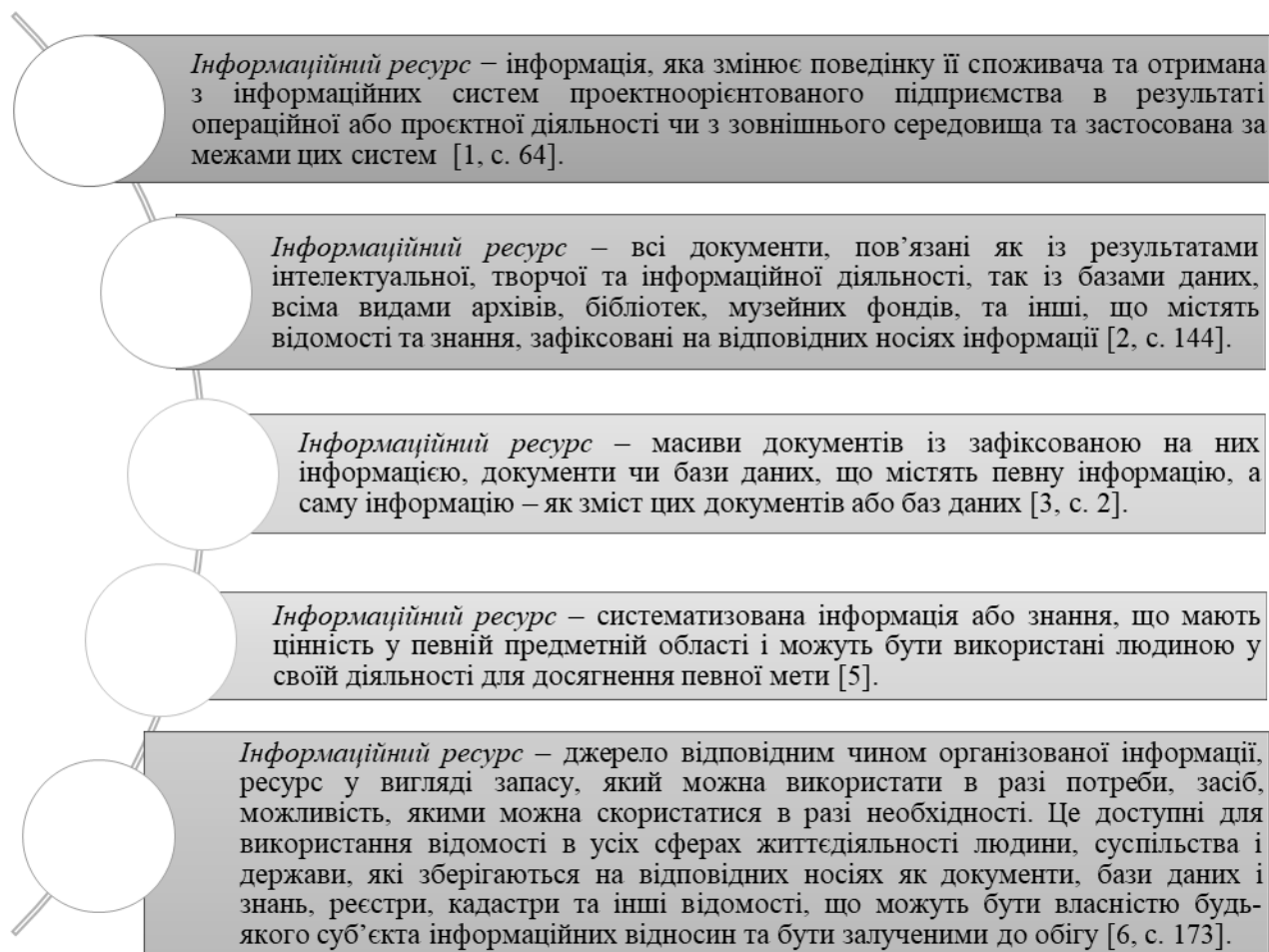

Рис. 1 – Підходи до розуміння поняття «інформаційний ресурс»

Третинні документальні ресурси є своєрідним узагальненням, систематизацією та формалізацією первинних і вторинних носіїв інформації. Сюди відносять: енциклопедичну й довідкову літературу, бібліографічні переліки і огляди, путівники й посібники тощо. У науковому середовищі такі документальні ресурси призначені для проведення первинних етапів пошукових робіт [7].

Для висвітлення особливостей функціонування інформаційних ресурсів архівних установ було обрано архів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (далі – ІФНТУНГ). Величезна кількість документів циркулює між структурними підрозділами університету та в кінцевому результаті опиняється в архівосховищі. Усі структурні підрозділи щорічно здають до архіву пакет документів постійного зберігання, який потрібно описати та сформувати по теках. Також, опис формується до

особових справ здобувачів вищої освіти, що отримали ступінь магістра, бакалавра та відрахованих студентів. Архіваріус створює архівну довідку про навчання або стаж на основі інформації з особових справ. Зазначимо, що архів ІФНТУНГ працює з двома видами документів – первинними та вторинними. Первинні документи – ті, що архів приймає на постійне (75 років) чи тимчасове (15 років) зберігання і саме вони становлять інформаційну базу архіву. Вторинні документи це довідки, які виготовлені на основі первинних документів архіву, відповіді на електронні запити, витяги, копії документів з особових справ тощо. Серед архівного документного масиву можна виокремити такі характерні види документів:

- вхідні документи – надходять до архіву від зовнішніх організацій. Наприклад, офіційний електронний запит на підтвердження факту навчання студента. Крім того, вхідними є документи з інших університетів України, які станом на 2023 рік знаходяться на тимчасово окупованих територіях;

- вихідні документи – надходять від архіву в інші структурні підрозділи чи фізичним особам. Наприклад, лист-відповідь на звернення до архіву; офіційні запити до вищого керівництва тощо;

- внутрішні документи – їх архів отримує від структурних підрозділів ІФНТУНГ. Наприклад, накази ректора, протоколи, атестаційні справи тощо, акти списання чи знищення документів, термін зберігання яких закінчився.

Важливою функцією архіву є описування документів для їхнього зручного пошуку в архівосховищі. Працівники архіву створюють опис документів на основі списку, який додатково надається під час передачі документів від структурних підрозділів. Опис створюють та зберігають в електронному форматі. Проте, для пошуку документів використовується лише друкований варіант опису. Довідки, архів надає в друкованому форматі. Проте, у деяких випадках документ сканують та надсилають е-поштою.

Вважаємо, що ключовими проблемами функціонування інформаційних ресурсів архіву ІФНТУНГ є відсутність середовища існування електронних документів, електронної БД та електронного підпису. Електронний

документообіг в архіві реалізується за допомогою е-пошти. Проте, найчастіше це надсилання архівних довідок чи відповідей на електронні запити.

Отже, архів працює з двома видами документів – первинними та вторинними, які утворюють та наповнюють архівну інформаційну базу. А інформаційний ресурс архівної установи це є джерело відповідним чином організованої інформації та володіє характеристиками, що окреслюють особливості архівних інформаційних ресурсів.

Список використаної літератури

1. Єгорченкова Н. Ю. Планування інформаційних ресурсів проектно-орієнтованого підприємства. *Управління розвитком складних систем*. 2016. № 28. С. 63-67.
2. Литвин Н. А. Деякі особливості застосування інформаційних ресурсів органами державної фіскальної служби України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 144-146.
3. Муравицька Г. В. Інформація як стратегічний ресурс організації науково-дослідного процесу. *Демократичне врядування*. 2015. Вип. 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_19. (дата звернення 26.04.2024 р.).
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.98 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 27. Ст. 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.04.2024 р.).
5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 15.05.13 р. № 386-р. Урядовий кур'єр. 13.06.13 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text> (дата звернення 26.04.2024 р.).
6. Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №4. С. 173-182.
7. Січкаренко Г. Г. Документні джерела інформації. Переяслав-Хмельницький, 2018. 212 с.

Ганна ЦИГАНЕНКО

к.е.н., доцент, професор МКА,

*доцент кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи*

Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: КРАЩІ ПРАКТИКИ ЗА КОРДОНОМ

Впровадження електронного урядування (ЕУ) є одним із ключових пріоритетів розвитку України. ЕУ може суттєво покращити якість надання публічних послуг, підвищити прозорість та підзвітність влади, а також стимулювати економічне зростання. Вивчення кращих практик ЕУ за кордоном може допомогти Україні прискорити впровадження цієї важливої реформи.

Кращі практики електронного урядування (ЕУ) за кордоном представляють собою широкий спектр ініціатив, спрямованих на поліпшення доступності та якості публічних послуг.

Естонія славиться своїм передовим досвідом у галузі електронного урядування, як підтвердженням чого є портал електронних послуг eesti.ee. Ця центральна платформа надає різноманітні публічні послуги громадянам і бізнесу, забезпечуючи доступ до широкого спектру державних послуг в режимі онлайн. Портал дозволяє здійснювати різноманітні операції та отримувати різні послуги від державних органів без відвідування офісів чи особистого звертання. Використання електронного підпису та ідентифікації є ключовим елементом цієї системи, забезпечуючи безпеку та достовірність взаємодії між громадянами та державними органами через Інтернет. Такий підхід допомагає підвищити якість надання державних послуг, збільшити ефективність роботи державних органів та зменшити бюрократичні процедури для громадян і бізнесу [1].

Сінгапур славиться передовою системою електронного урядування, особливо системою SingPass, що є ключовим компонентом цифрового

ландшафту країни. SingPass забезпечує доступ до сотень різноманітних публічних послуг через онлайн-платформу. Цифровий ідентифікаційний інструмент SingPass дозволяє користувачам отримувати доступ до різних державних сервісів та послуг в інтернеті, що включає оплату податків, оновлення особистої інформації та інші процедури. Основні переваги SingPass - зручність та ефективність, що дозволяє громадянам виконувати адміністративні процедури онлайн, що є часом і енергією зберігаючим. SingPass сприяє цифровій трансформації громадянства та розвитку електронної екосистеми, забезпечуючи безпеку та конфіденційність особистої інформації користувачів. Узагальнюючи, SingPass грає ключову роль у спрощенні взаємодії громадян з державними органами через Інтернет, забезпечуючи зручність, ефективність та безпеку у доступі до публічних послуг у Сінгапурі [2].

Південна Корея визначається своєю передовою системою електронного урядування, яка використовує інноваційні технології, зокрема штучний інтелект. Одним із ключових елементів цієї системи є портал GovNet. GovNet - це централізована онлайн-платформа, яка об'єднує різноманітні державні ресурси та сервіси в одному місці. Цей портал забезпечує доступ до різноманітних публічних послуг, а також надає можливості для електронного взаємодії з урядовими органами та агентствами. Одним з інноваційних аспектів системи електронного урядування Південної Кореї є використання штучного інтелекту. Штучний інтелект впроваджується для автоматизації процесів обробки даних, аналізу інформації та підтримки прийняття рішень. Це дозволяє забезпечити швидку та ефективну обробку запитів громадян та оптимізувати роботу державних структур. Портал GovNet також сприяє покращенню прозорості та відкритості владних структур, адже він надає громадянам доступ до різноманітних інформаційних ресурсів та даних урядової діяльності. Це допомагає збільшити довіру громадян до влади та сприяє залученню громадськості до процесів прийняття рішень. Загалом, інноваційний підхід Південної Кореї до електронного урядування, зокрема

використання штучного інтелекту та порталу GovNet, є яскравим прикладом того, як сучасні технології можуть бути успішно використані для поліпшення роботи державних органів та підвищення задоволеності громадян від надання публічних послуг [3].

Ініціатива MyGov в Австралії є важливим кроком у розвитку електронного урядування країни, надаючи зручний доступ до понад 700 державних послуг через онлайн-платформу. Портал дозволяє громадянам електронно подавати податкові декларації та скорочує час, потрібний для виконання цих процедур. Крім того, MyGov надає доступ до медичної допомоги, соціальних послуг, освітніх програм і більше, забезпечуючи універсальну платформу для взаємодії з урядовими органами. Ця ініціатива демонструє, як електронне урядування поліпшує доступ до послуг, оптимізує ресурси та збільшує задоволеність громадян від взаємодії з державними органами [4].

Канада успішно впроваджує електронне урядування через федеральну систему, включаючи портал Canada.ca, який обслуговує понад 600 державних послуг. Система сприяє використанню електронного підпису, що полегшує процес взаємодії з урядом. Портал надає доступ до різноманітних послуг, таких як отримання документів, податкове обслуговування, медичні послуги, соціальні програми та інші, без необхідності фізичного відвідування офісів. Цей підхід сприяє модернізації державних послуг, зменшенню бюрократичних перешкод та забезпечує більшу зручність для громадянства [5]. Порівняльна характеристика ЕУ в Україні та за кордоном (табл. 1).

У порівняльній таблиці розвитку електронного урядування (ЕУ) видно, що Україна має низький рівень розвитку ЕУ порівняно з іншими країнами, такими як Естонія, Сінгапур, Південна Корея, Австралія та Канада, які вже досягли високого рівня розвитку. Переваги країн з високим рівнем ЕУ включають широкий спектр онлайн-послуг, зручність для користувачів, ефективність та швидкість надання послуг, інноваційні підходи та використання передових технологій. Проте, незважаючи на ці переваги,

існують деякі недоліки, такі як високі витрати на впровадження, недостатнє залучення громадян до процесу прийняття рішень, обмеження доступу до послуг за мовою та інші.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика ЕУ в Україні та за кордоном

Країна	Рівень розвитку ЕУ	Переваги	Недоліки
Україна	Низький	-	Недостатній розвиток інфраструктури, низький рівень довіри до влади, бюрократія
Естонія	Дуже високий	Широкий спектр онлайн-послуг, зручність для користувачів, високий рівень прозорості та підзвітності влади	Високі витрати на впровадження
Сінгапур	Високий	Ефективність та швидкість надання послуг, високий рівень задоволеності користувачів	Недостатнє залучення громадян до процесу прийняття рішень
Південна Корея	Високий	Інноваційний підхід до ЕУ, використання штучного інтелекту	Деякі послуги доступні лише корейською мовою
Австралія	Високий	Зручний та доступний портал електронних послуг, високий рівень довіри до влади	Не всі послуги доступні онлайн
Канада	Високий	Федеральна система ЕУ, адаптована до потреб різних регіонів	Деякі послуги доступні лише англійською або французькою мовою

Джерело: згруповано автором [1-6]

Україні необхідно збільшити інвестиції в розвиток інфраструктури ЕУ, підвищити рівень довіри до влади, зменшити бюрократію, активно залучати громадян до прийняття рішень та використовувати кращі світові практики ЕУ, створюючи зручний та доступний портал електронних послуг, забезпечуючи доступність послуг українською мовою, використовуючи

мобільні технології для надання послуг та застосовуючи електронні платежі. Покращення доступності та зручності електронних послуг для громадян, використання мобільних технологій та електронних платежів є іншими важливими напрямками розвитку ЕУ в Україні. Впровадження цих практик може значно підвищити якість життя громадян, поліпшити роботу державних органів та сприяти економічному розвитку країни. Отже, впровадження передових практик ЕУ в Україні є важливим кроком у напрямку модернізації країни та побудови більш демократичного, прозорого та ефективного управління. Для успішного впровадження цих практик необхідно розробити чітку стратегію, забезпечити достатнє фінансування та ресурси, а також залучити громадян, бізнес та громадське суспільство до цього процесу. –

Список використаної літератури

1. Міністерство цифрової трансформації України. Національна стратегія розвитку електронного урядування України на період до 2026 року. Київ: Міністерство цифрової трансформації України, 2020. (дата звернення: 22.04.2024).

2. Національна академія державної служби України. Електронне управління: *Науковий журнал*. Київ: НАДУ, 2024. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53003> (дата звернення: 22.04.2024).

3. ОЕСР. Цифрові уряди 2023: Кращі практики та тенденції / Організація економічного співробітництва та розвитку. Париж: ОЕСР, 2023. (дата звернення: 22.04.2024).

4. ООН. Електронне урядування для сталого розвитку: Шлях вперед / Організація Об'єднаних Націй. Нью-Йорк: ООН, 2018. (дата звернення: 22.04.2024).

5. Світовий банк. Електронне урядування: Стан справ у світі 2021 / Світовий банк. Вашингтон: Світовий банк, 2021. (дата звернення: 22.04.2024).

6. Центр досліджень проблем електронного урядування. Кращі практики електронного урядування в Україні. Київ: Центр досліджень проблем електронного урядування, 2022. (дата звернення: 22.04.2024).

РОЗДІЛ 3

НОВАЦІЇ У ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УСТАНОВ

Оксана ЛАБА

к. іст. н., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Олена МАКОВСЬКА

к. пед. н., доцент,

*доцент кафедри філософії, політології та українознавства
Київського національного університету технологій та дизайну*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕЛЕКТРОННИХ ДОВІРЧИХ ПОСЛУГ З ДІЛОВОДНИМИ ПРОЦЕСАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Впровадження електронного урядування в Україні та визначення курсу побудови цифрової держави формує розвиток інфраструктури електронних послуг, зокрема довірчих. Такий підхід відповідає, з одного боку, викликам часу, адже у сучасному глобалізованому світі обмін інформацією повинен бути швидкий, а сама інформація – актуальною, точною й достовірною. Реалізувати такі вимоги можливо лише з використанням цифрового інформаційного простору. З іншого боку, впровадження таких послуг забезпечує прозорість діяльності організацій та держави в цілому, що є обов'язковою умовою євроінтеграції України. Крім того, впровадження електронних довірчих послуг розширює можливості взаємодії з європейськими державами.

Відповідно до Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», електронна довірча послуга – це електронна послуга, що надається для забезпечення електронної взаємодії двох або більше суб'єктів, які довіряють надавачу електронних довірчих послуг щодо надання такої послуги [2]. Загалом, Законом України «Про електронні довірчі послуги», прийнятим у 2017 році, було впроваджено низку нових термінів,

які вживалися на практиці, однак не були задекларовані жодним законодавчим чи нормативно-правовим документом раніше. З'явилися такі неологізми як «електронні довірчі послуги», а також нові види електронного підпису, зокрема, «кваліфікований електронний підпис» та «удосконалений електронний підпис», відбулися уточнення і в трактуваннях вживаних раніше термінів «електронна печатка», «сертифікат відкритого ключа», «електронна позначка часу», «електронна ідентифікація», «вебсайт» тощо [3, с. 185].

Зауважимо, що у попередній редакції Закону до електронних довірчих послуг відносили електронну ідентифікацію та автентифікацію. Нині означені послуги хоча й регулюються тим самим законом, але виділені в окрему категорію. Отже, набір електронних довірчих послуг нині виглядає так (рисунок 1):

Рис. 1 – Види електронних довірчих послуг

Варто звернути увагу, що електронний документ не визначений як електронна довірча послуга, що певним чином перешкоджає вільному електронному документообігу з країнами ЄС, де розглядається рядок запису в інформаційній автоматизованій системі, яка функціонує як база даних, підписаний електронним підписом, як електронний документ, адже на основі одного такого запису іноді можуть бути згенеровані кілька документів.

Хоча сам електронний документ і не є електронною довірчою послугою, його існування неможливе відповідно до вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1] без електронного підпису, який є одним із обов'язкових його реквізитів і електронною довірчою послугою одночасно.

Електронна ідентифікація та електронні довірчі послуги грають ключову роль в електронних ділових процесах, зокрема в системах електронного документообігу. Вони забезпечують безпеку, цілісність та автентифікацію електронних документів під час їх передачі, обробки та зберігання, а також доступ до самих систем.

Розглянемо детальніше, як саме використовуються електронні довірчі послуги та електронна ідентифікація в інформаційних автоматизованих системах з позиції користувача. Перш за все, відбувається ідентифікація та автентифікація користувача в системі.

Нині деталі ширше в організаціях впроваджуються інформаційні автоматизовані системи, які функціонують як бази даних. Це означає, що до них вноситься інформація, на основі якої можна сформувати низку необхідних документів, що супроводжують означений бізнес- чи управлінський процес. При чому, електронним підписом підписуються як самі дані, так і може бути підписаний кожен із згенерованих документів зокрема. Крім того, для низки ділових процесів, що реалізуються на етапі документообігу, застосовуються також електронні довірчі послуги, зокрема, засвідчення копій електронних документів та справжності електронних підписів електронною печаткою, проставлення електронної позначки часу тощо.

Як бачимо, сьогодні виділяють п'ять видів електронних довірчих послуг, а саме електронний підпис, електронна печатка, реєстрована електронна доставка, електронна позначка часу, сертифікат автентифікації вебсайту. До внесення змін до профільного закону електронна ідентифікація та автентифікація відносились до електронних довірчих послуг, у новій

редакції Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» означені процеси відокремлені.

Електронна ідентифікація та електронні довірчі послуги грають ключову роль в електронних ділових процесах, зокрема з метою ідентифікації в системах електронного документообігу чи інших автоматизованих інформаційних системах, а також щодо підписання електронних документів електронним підписом, проставлення електронної позначки часу, засвідчення копій електронних документів та справжності електронних підписів електронною печаткою.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг»: від 22 трав. 2003. Редакція від 31.12.2023. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>.
2. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»: від 05.10.2017 № 2155-VIII. Редакція від 01.01.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
3. Лаба О. В. Крошняк Н. О. Новації Закону України «Про електронні довірчі послуги». *Інформація, комунікація, суспільство, 17-19 трав. 2018, Чинадієво*: матер. 7-ї Міжнар. наук. конф. ICS-2018. Львів, Видавництво Львівської політехніки, 2018. 1 електрон. опт.диск (CD-ROM). С. 185-186.

Віталіна СЕМЕНЧУК

*здобувач вищої освіти IV курсу
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Мукачівського державного університету*

Олена ВЕРЕМЧУК

*к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівського державного університету*

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК НОВАЦІЯ В ДОКУМЕНТАЦІЙНІЙ СФЕРІ

В сучасному світі, де мобільність та доступність інформації набувають все більшого значення, мобільні додатки відіграють ключову роль у

вдосконаленні документаційних процесів, забезпечуючи зручний доступ до даних та сприяючи швидкому обміну інформацією.

Мобільні додатки відкривають нові можливості для організації та обробки документів у режимі реального часу. Вони дозволяють користувачам зручно отримувати, редагувати та ділитися документами, незалежно від їхнього місця перебування.

Мобільний додаток або застосунок – програмне забезпечення, призначене для роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях. Більшість мобільних додатків встановлені на самому пристрої або можуть бути завантажені на нього з онлайн-магазинів мобільних застосунків, таких як App Store, Google Play, Windows Phone Store та інших, безкоштовно або за плату [4].

Використовуючи мобільні додатки у документаційній сфері, ми можемо виявити декілька переваг:

1. Мобільні додатки у документаційній сфері забезпечують швидкий доступ до важливої інформації, незалежно від місця знаходження.

2. Вони дозволяють легко оновлювати та редагувати документи прямо з мобільного пристрою, що підвищує продуктивність роботи. До прикладу, Microsoft Office – надає можливість редагування та спільної роботи над документами на мобільних пристроях [1]. А використовуючи додаток Adobe Scan можна зручно сканувати документи та конвертувати їх у цифровий формат.

3. Мобільні додатки в документаційній сфері часто включають інструменти для збору електронних підписів, що полегшує підписання важливих документів. Наприклад, через додаток DocuSign та Дія можна безкоштовно підписувати документи електронним шляхом, забезпечуючи юридичну чинність. Згідно із Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [2] застосування удосконаленого електронного

підпису та/або удосконаленої електронної печатки є достатнім. Також для підпису доступні «хмарні» КЕП SmartID, Cloud Key, Deposit sign.

4. Вони забезпечують безпеку даних, шифруючи конфіденційну інформацію та забезпечуючи обмін даними по захищеному каналу зв'язку, відповідно вимогам Закону України «Про захист персональних даних» [3].

Отже, мобільні додатки стають необхідним інструментом для оптимізації документаційних процесів у сучасному світі. Їхня зручність, мобільність та ефективність роблять їх незамінними помічниками у керуванні документами та збереженні часу та ресурсів.

Список використаної літератури

1. Microsoft 365. Microsoft Office. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/microsoft-office>.
2. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України : чинний від 06.07.1995, № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про захист персональних даних : Закон України : чинний від 01.06.2010, № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
4. Розробка мобільних додатків. URL: <https://bissoft.org/ua/app>.

Олеся ФЕДОРУК

доктор філософії (PhD),

*старший викладач кафедри інформаційно-документних комунікацій
Національного університету «Острозька академія»*

ЕФЕКТИВНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ЯК УМОВА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Світова інформатизація суспільства сприяє швидкому збільшенню інформації. Проте ефективно використовувати її можуть лише ті організації, що оперативно реагують на зміни та впроваджують новітні інформаційні ресурси у своїй діяльності. Тому виникає потреба ефективного впровадження електронного документообігу у діяльність організацій.

Для покращення та автоматизації управлінських процесів з документами впроваджують системи електронного документообігу (СЕД) які забезпечують контроль над потоками документів в організації та можливість нескладного передавання документів з паперової в електронну форму і оснащені засобами захисту документів (криптографія, кваліфікований електронний підпис тощо) у відповідності до вимог законодавства.

Порядок роботи з електронними документами у діловодстві регулюється Наказом міністерства юстиції України № 1886/5 від 11.11.2014 року «Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» [1] та №1000/5 від 18.06.2015 року «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях» [2].

Типовий порядок здійснення електронного документообігу встановлює загальні правила документування управлінської діяльності в електронній формі і регламентує виконання дій з електронними документами з моменту їх створення або отримання до відправлення чи передачі до архіву.

Цифрова трансформація вимагає різних комплексних дій, які потрібно реалізовувати у діяльності організацій. Незалежно від організаційної чи операційної діяльності, кожна організація повинна керувати документами, щоб виконувати та підтримувати свої виробничі процеси – збір, зберігання, управління та архівування. Цифрова трансформація передбачає глибокі зміни в багатьох сферах, як з технічної точки зору, так і від вибору системи для впровадження відповідного програмного забезпечення, яке систематично підтримує організаційні засади в управлінні документами, які вони створюють у своїх робочих процесах [3].

Для оптимізації документного забезпечення діяльності установи системи електронного документообігу повинні автоматично відслідковувати зміни в документах, терміни виконання документів, рух документів, а також

контролюватися всі їхні версії і під версії. Вони повинні забезпечувати гнучке керування документами як за допомогою жорсткого визначення маршрутів руху, так і шляхом вільної маршрутизації документів. Має бути реалізоване чітке розмежування доступу користувачів до різних документів у залежності від їхньої компетенції, займаної посади і призначених їм повноважень. Крім того, система електронного документообігу повинна налаштовуватися на організаційно-штатну структуру і систему діловодства установи, а також інтегруватися з існуючими корпоративними системами [5].

Комплексна система електронного документообігу охоплює весь цикл діловодства організації – від створення документа до його списання в архів, забезпечує централізоване збереження документів у будь-яких форматах, у тому числі, складних композиційних документів, а саме СЕД поєднує розрізнені потоки документів територіально віддалених підприємств у єдину систему.

Загалом переваги впровадження електронного документообігу передбачають цифрові зміни в управлінні документами, а саме:

- ✓ швидка передача документів – завдяки СЕД отримання та пошук документів відбувається швидко в порівнянні з паперовим документообігом. Система електронного документообігу забезпечує ефективний рух документів, прискорюючи процес і зменшуючи кількість помилок;

- ✓ посилена безпека – система електронного документообігу забезпечує доступ до документів лише авторизованим користувачам. Після оцифрування документів у СЕД вміст буде захищено у випадку кібератаки, пошкодження чи втрати;

- ✓ цифрове середовище організації – покращення організаційних функцій у процесі діяльності організації. Співпраця з міжнародними партнерами та взаємодія на цифрових платформах.

Система електронного документообігу не лише перетворює паперові документи на цифрові, але й автоматизує паперові процеси. Враховуючи

переваги цифровізації ефективність впровадження електронного документообігу відбувається за рахунок етапів виробничих процесів як:

1. Інтеграція з іншими системами допомагає фіксувати та зберігати документи з будь-якого джерела – електронної пошти, систем автоматизованого управління, CRM систем тощо.

2. Зберігання документів є основною функцією систем електронного документообігу, що зумовлює безпечне зберігання цифрових документів. Зберігання електронних документів в одному центральному хмарному сховищі дає співробітникам швидкий і легкий доступ, як правило, з налаштуваннями дозволу для безпеки.

3. Оптимізація робочого процесу є невід’ємною функцією будь-якої системи електронного документообігу, що дозволяє автоматизувати робочі процеси, а також якщо система виявить проблему, вона може надіслати сповіщення, що особливо є ефективним для бізнес структур.

4. Локальне розміщення систем електронного документообігу вимагає встановлення ліцензії на комп’ютери співробітників та у загальну мережу організації.

Щоб ефективно здійснити впровадження електронного документообігу для початку потрібно розробити план впровадження який відповідатиме конкретним цілям підприємства, ресурсам, внутрішнім та зовнішнім потребам.

Ефективне впровадження електронного документообігу залежить від важливості якісно взаємодіяти з цифровими документами в рамках повної цифрової стратегії, включаючи й те, як оцифрування вмісту вплине на всі поточні паперові процеси. Необхідно встановивши чіткі цілі та здійснити ретельний аналіз, щодо використання електронних документів [4, с. 75].

Отже, системи електронного документообігу – це ефективний інструмент у діяльності кожної установи. Завдяки використанню електронних документів підвищується цифрова трансформації підприємства,

зменшується час роботи з документами, оперативно та ефективно використовується необхідна інформація для управлінських процесів.

Загалом використовуючи системи електронного документообігу у діяльності організацій, потрібно забезпечити надійне зберігання інформації та надання швидкого доступу до документів з підтримкою достатньої продуктивності підключення запланованої кількості користувачів.

Управління цифровими документами закладає основу для повної цифрової трансформації, а впровадження систем електронного документообігу матиме тривалий і далекосяжний вплив на роботу організації.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: Наказ від 11 лист. 2014 року № 1886/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text>

2. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: Наказ від 18 черв. 2015 №1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text>

3. Digital Transformation Process in Selection and Implementation of an Electronic Document Management System. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/digital-transformation-process-in-selection-and-implementation-of-an-electronic-document-management-system/290622>

4. Leyla Özgür Polat. Digital Transformation Process in Selection and Implementation of an Electronic Document Management System. *Digital Transformation and Internationalization Strategies in Organizations*, 2022. 62–84.

5. Mufidati T. Y., Azmir A. F. Consumer Service System, Electronic Document Management System, and Digital Disruption. *Jurnal Kearsipan*. 2023. 18(2). <https://doi.org/10.46836/jk.v18i2.274>

РОЗДІЛ 4

ОСВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Марк БУЗАШ,

*здобувач першого рівня вищої освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Мукачівського державного університету*

Олена ВЕРЕМЧУК,

*к. пед. н., доцент,
доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівського державного університету*

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОБОТУ БІБЛІОТЕК ЗВО

Сучасний світ постійно розвивається, невпинно рухається вперед науково-технічний прогрес, одним із досягнень якого став штучний інтелект (ШІ). Спроможний до самонавчання, ШІ став невід'ємною частиною новітнього суспільства, втілюючись у різні сфери життя людини та змінюючи їх. Зокрема, широке використання ШІ у діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) може стати стратегічним кроком у покращенні якості освіти та наукових досліджень.

Зростання обсягів інформації, доступної для вивчення та аналізу, ставить перед бібліотеками ЗВО значні виклики. Традиційні методи організації та пошуку інформації стають все менш ефективними в умовах постійної динаміки знань та їх швидкої зміни. У цьому контексті впровадження ШІ набуває особливого значення, пропонуючи нові можливості для оптимізації роботи бібліотек та полегшення доступу до знань для здобувачів, викладачів і науковців.

Про актуальність цього питання може свідчити те, що на базі міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) була створена спеціальна група зі штучного інтелекту під назвою «Artificial

Intelligence Special Interest Group» (група особливого інтересу зі штучного інтелекту), яка виконує роль координаційної ланки для розроблення ідей та забезпечення міжнародної платформи в рамках IFLA з метою підвищення обізнаності стосовно штучного інтелекту, освіти, передового досвіду та грамотності, а також розглядає питання, пов'язані з правовими та етичними аспектами технологій ШІ [3, с. 105; 1].

Як свідчить практика, концепція бібліотек в сучасному світі хоч і зазнає змін, але основна її мета та завдання щодо обслуговування користувачів залишаються незмінними. Функції бібліотек з визначення класифікаційних індексів для публікацій та видань шляхом аналізу анотацій, внесення наукових, художніх та публіцистичних творів в електронні бази даних шляхом їх оцифрування і т. п., потребують одноманітної роботи, де людський фактор може зіграти негативну роль. Враховуючи відсутність цього фактору у ШІ, а також з огляду на наявність можливості аналізу та синтезу текстової інформації, можливості роботи з електронними базами даних, теоретично, певний обсяг бібліотечної роботи можна довірити штучно запрограмованому алгоритму. Це не означає, що ШІ зможе цілком замінити професійного бібліотекаря, однак прискорити його роботу – це теоретично можливо.

Інтеграція ШІ в бібліотечну систему, як зазначає Ендрю М. Кокс, може створити нові етичні проблеми, пов'язані з втратою компетенції, поляризацією робочої сили та відчуженням співробітників [2].

Вищезазначене приводить до думки про спірність питання щодо впровадження ШІ в бібліотечну систему. Адже позитивні чи негативні результати застосування ШІ можуть бути перевірені лише на практиці, а наслідки використання можуть проявитися через місяці або роки.

Водночас, слід зазначити, що фрагментоване впровадження алгоритмів ШІ зараз успішно застосовується в публічних та освітніх бібліотеках США, Китаю та Німеччини. Наприклад: автоматичне індексування з використанням технології RFID (читальні чіпи), за допомогою якої можливо автоматично

керувати бібліотечним сховищем; автоматичний переклад (NLP); оптичне розпізнавання символів (OCR). Прикладами їх успішного застосування у бібліотечній діяльності є такі книгозбірні, як: Бібліотека Конгресу США, Бібліотека Джеймса Б. Ханта Університету штату Північна Кароліна, Бібліотека Університету Джонса Гопкінса в США, Бібліотека Південно-західного університету Китаю, Бібліотека Берлінського університету імені Гумбольдта в Німеччині. Це свідчить про багатий потенціал та перспективність цифрових технологій [4].

Отже, інтеграція ШІ в роботу бібліотек ЗВО є актуальним та перспективним напрямом розвитку. Сучасні вимоги до бібліотечних послуг та постійне зростання обсягу інформації створюють потребу у нових технологіях для оптимізації надання бібліотечних послуг, створення нових інформаційних продуктів та покращення доступності до нових знань та інформаційних ресурсів для користувачів. Однак, слід зазначити, що впровадження ШІ в бібліотечну діяльність вимагає ретельного аналізу етичних та правових аспектів, урахування можливих наслідків, таких як втрата компетенції чи відчуження співробітників. Тому важливо здійснювати цей процес обґрунтовано та з урахуванням потреб користувачів, а також принципів етики.

Список використаних джерел

1. Artificial Intelligence Special Interest Group – IFLA. URL: <https://www.ifla.org/units/ai/>.
2. Cox, A. Research report for CILIP: The impact of AI, machine learning, automation and robotics on the information professions. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/19gWoLV_rSP1qKS9Z8KOoorRAQuHmFN4u/view?pli=1 [In English].
3. Дем'янюк Л. М. Стратегії світової бібліотечної спільноти щодо інтеграції штучного інтелекту у бібліотечну галузь. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. № 68. С. 102–113.
4. Дем'янюк Л. М. Штучний інтелект у бібліотечній практиці: зарубіжний досвід.: *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг* : тези доп. Міжнар. наук. конф., м. Київ, 4–6 жовт. 2022 р. Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1474>.

Наталія ВОВК,

к.іст.н., доц.

*доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»*

СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У РОБОТУ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК

У сучасному інформаційному суспільстві, що стежить за стрімкими технологічними змінами, оцінка рівня інформованості користувачів є ключовим аспектом в управлінні інформаційним потоком в університетських бібліотеках. Спільність інтелектуальних ресурсів соціальних мереж в поєднанні з традиційними бібліотечними засобами дозволяє створювати унікальне освітнє середовище, сприяючи розвитку інформаційної грамотності серед студентів та науково-педагогічного персоналу.

У час існування швидкозмінних технологій і зростаючої важливості соціальних мереж, університетські бібліотеки знаходять у соціальній мережі Facebook потужний інструмент для взаємодії зі своєю аудиторією. Відповідно варто провести глибокий аналіз присутності бібліотек у цьому віртуальному просторі, розглядаючи різноманітні аспекти їхньої діяльності на сторінках Facebook. Розглядаючи аспекти використання соціальних мереж, важливо аналізувати стратегії, які використовують університетські бібліотеки для привертання уваги читачів, спільнот та партнерів. Дослідження вмісту публікацій, механізмів взаємодії та реакцій аудиторії допомагає краще зрозуміти вплив соціальних мереж на формування інформаційного середовища та рівень інформованості користувачів.

Для аналізу інформаційного поля і рівня використання можливостей соціальної мережі обрано сторінки 4 українських та польських університетських бібліотек:

- 1) науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» (<https://www.facebook.com/librarynulp>);
- 2) наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка (<https://www.facebook.com/LibraryLNU>);
- 3) бібліотеки Університету Марії Кюрі-Склядовської в Любліні (<https://www.facebook.com/BibliotekaUMCS>);
- 4) Університетської бібліотеки у Варшаві (<https://www.facebook.com/BibliotekaUniwersyteckawWarszawie>).

Для аналізу сторінок у соціальній мережі обрано 5 критеріїв: час існування сторінки (дата створення); кількість читачів; оцінка користувачів (на основі відгуків); частота дописів та тип дописів (новинні – дописи про майбутню подію; розважальні – дописи вітання з нагоди свят; інформаційні – дописи про минулі події, нові надходження тощо; мотиваційні – дописи, які спонукають до певних дій (волонтерства, творчості тощо); reels – короткі відеоролики тривалістю до 60 секунд на тематику діяльності бібліотек).

Для оцінки рівня інформованості користувачів бібліотек через соціальні мережі проведено опитування академічної спільноти українських та польських університетів.

Опитування проводилося у першому семестрі 2023/2024 навчального року. В загальному участь в опитуванні взяли 414 осіб (студенти та викладачі). Основною метою такого опитування збір інформації про використання університетськими бібліотеками соціальних мереж для налагодження комунікації з читачами (студентами та викладачами).

Характеристика сторінок університетських бібліотек у соціальній мережі Facebook (станом на 21.01.2024 р.)

Критерій	Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка»	Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка	Бібліотека Університету Марії Кюрі-Склядовської в Любліні	Університетська бібліотека у Варшаві
Дата створення	03.11.2011	05.10.2015	24.02.2011	04.11.2009
Кількість читачів	2 500	5 700	2 200	23 000
Оцінка користувачів	4,6 (24 відгуки)	4,8 (52 відгуки)	2,8 (15 відгуків)	3,9 (80 відгуків)
Частота дописів	Щодня у будні	Щодня у будні	Не періодично (в загальному – 1 раз / тиждень)	2-3 рази / тиждень
Тип дописів	Новинні Розважальні Інформаційні Мотиваційні	Новинні Інформаційні Reels	Новинні Інформаційні Розважальні	Новинні Інформаційні Розважальні

Отримано такі результати:

- категорія респондентів: викладачі (44%), студенти (56%);
- частота використання бібліотечних послуг: щотижня (68%), раз в місяць (14%), раз в семестр (9%);
- найбільш затребувані послуги: абонемент (34%), послуги читального залу (14%), вільний інтернет (65%), проведення дозвілля (55%);
- джерело отримання інформації про новинки (нові надходження, заходи тощо) бібліотеки: сайт бібліотеки (14%), сторінки бібліотеки у соціальних мережах (34%), від колег, друзів (44%);

- тип контенту, який найчастіше розміщено на сторінці університетської бібліотеки у соціальних мережах: пізнавальний (44%), розважальний (35%), освітній (24%);
- тип контенту, якого бракує сторінці університетської бібліотеки у соціальних мережах: пізнавального (24%), розважального (34%), освітнього (46%).

За результатами опитування найбільш затребуваною послугою є «Організація книжкових виставок (online)». Така цифрова виставка як художньої, так і навчальної літератури може стати важливим кроком для адаптації до сучасних тенденцій і залучення нового покоління читачів, не лише академічної спільноти, а й школярів, потенційних абітурієнтів та ін. Затребуваною є послуга і «Електронна передача документів». Такий підхід до надання доступу до цифрових копій матеріалів з бібліотечного фонду може значно полегшити і покращити взаємодію між бібліотеками, читачами та авторами, забезпечуючи при цьому дотримання авторських прав. Більшість викладачів та студентів випускників курсів зазначили, що доцільно здійснювати «Інформаційний супровід досліджень», є критично важливим для прискорення наукового прогресу та збагачення наукових знань. Цей підхід також сприяє зручності та швидкості обміну інформацією, забезпечуючи відкритий доступ до актуальної наукової літератури для великої аудиторії дослідників у соціальних мережах.

При формуванні рекомендацій та пропозицій варто роботу академічних бібліотек у соціальних мережах розглядати з декількох ракурсів: освіта та промоція інформаційної грамотності; інтерактивність та залучення нової цільової аудиторії; колаборація та партнерства з іншими установами, постійне вдосконалення та апгрейди.

Відповідно до цих напрямів варто виділити такі рекомендації та пропозиції:

- 1) Освіта та промоція інформаційної грамотності: необхідно зосереджувати увагу на створенні освітніх та інформаційних матеріалів для підвищення

рівня інформаційної грамотності користувачів; публікувати корисні поради, інструкції та відомості, які сприяють розвитку навичок ефективного використання ресурсів бібліотеки.

- 2) Інтерактивність та Залучення: доцільно розробляти контент, який заохочує взаємодію та залучення аудиторії, проводити голосування, конкурси, анкетування та інші інтерактивні заходи для створення сприятливого середовища для обміну інформацією та взаємодії.
- 3) Стратегічне планування публікацій: варто розробляти стратегії публікацій, що відповідають академічному календарю, подіям університету та актуальним темам в освітньому сегменті, визначати оптимальні години для публікацій для максимізації досягнення аудиторії.
- 4) Аналіз даних та оцінка результатів: доцільно впроваджувати систематичний аналіз даних взаємодії з користувачами на сторінках у соціальних мережах, вивчати реакції, коментарі та зміни підписників для зрозуміння ефективності вашої стратегії та внесення вдосконалень.
- 5) Колаборація та партнерства: потрібно активно взаємодіяти з іншими університетськими відділами, факультетами та організаціями через соціальні мережі, сприяти обміну інформацією та відзначати досягнення університетської спільноти.
- 6) Постійне вдосконалення та апгрейди: необхідно слідкувати за тенденціями у використанні соціальних мереж та впроваджувати нові функції та інструменти, підтримувати постійне вдосконалення стратегії, реагуючи на зміни у вимогах та очікуваннях аудиторії.

Результати анкетування та аналізу сторінок бібліотек у соціальних мережах свідчать про позитивний вплив цих інструментів на підвищення інформаційної грамотності та активної участі читачів у бібліотечних процесах. Проте, необхідно також відзначити виклики, пов'язані з підтриманням активної та цільової аудиторії в соціальних мережах, а також необхідність постійного апдейту та модернізації контенту для забезпечення його актуальності та цікавості

Софія ГАСУЛЯК

*здобувачка першого рівня вищої освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Мукачівського державного університету*

Олена ВЕРЕМЧУК

*к. пед. н., доцент,
доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівського державного університету*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Роки пандемії поклали початок успішному розвитку цифрових технологій, які за часи воєнного стану тільки зростають. Дедалі частіше викладачі мають на меті зробити передачу знань здобувачам вищої освіти більш віртуалізованою, що полегшить не тільки їх працю, але й зацікавить їх новітніми методами навчання.

Віртуальна реальність та віртуальна освіта дозволяє здобувачам освіти і викладачам спільно досліджувати вміст і генерувати спільні знання. Варто зазначити, що питання використання технологій віртуалізації стає пріоритетним для закладів освіти не лише з точки зору внутрішніх інформаційних систем, а й як засіб вирішення конкретних освітніх завдань: питань адміністрування, експлуатації інформаційних систем, розширення технічних можливостей, неперервного навчання протягом життя. Застосування віртуалізації та цифрових технологій у ЗВО може здатися не лише корисним, але й стимулюючим з точки зору як викладачів, так і здобувачів. Навчальний матеріал та ефективна наочна методика навчання дозволяють зробити освітній процес цікавим і нестандартним, підвищити мотивацію здобувачів освіти до вивчення фахових дисциплін тощо [4, с. 228].

Широке використання допоміжних засобів у системі навчання, наприклад, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, повністю змінюють освітній процес, роблять його більш модернізованим. Досить

широко використовуються цифрові технології в сучасній освіті, зокрема при змішаному та дистанційному навчанні.

Активно починає використовуватись як освітній інструмент штучний інтелект (ШІ), який може допомогти в організації індивідуального навчання, у визначенні можливостей і потреб здобувача освіти, його об'єктивному і точному оцінюванні.

Ще на початку 2000-х років досягнення в галузі машинного навчання та обробки природної мови призвели до розробки більш досконалих нейромереж, що використовувалися як освітні інструменти на базі ШІ. І вже тоді ці мережі здатні були адаптуватися до потреб кожного окремого здобувача освіти та навіть виставляти йому оцінку. Сьогодні ШІ застосовується в освіті не лише для персоналізації навчання, а й для автоматизації адміністративних завдань. Поширеним став такий напрямок ШІ, як обробка природних мов (Natural Language Processing (NLP) [1, с. 285]. Корисним інструментом у віртуальному спілкуванні, освіті, обробці текстів та пошуку інформації зарекомендував себе ChatGPT-3 (Generative Pre-Trained Transformer) – це система обробки природної мови (NLP). ChatGPT-3 заснований на нейромережі, яка навчається, що дозволяє адаптуватися до побажань користувача та його індивідуальних переваг. Цей сервіс здатний формулювати відповідь без очікування, наближаючи таким чином комунікацію подібну до реального діалогу з викладачем [1, с. 286–287].

ШІ – це потужний інструмент, що дозволяє значно пришвидшити опрацювання великих масивів інформації, скоротити час на виконання певних рутинних завдань. Наприклад, ШІ пришвидшує роботу викладачів у виявленні плагіату, автоматизує оцінювання виконання завдань здобувачами освіти, уможлиблює швидко дистанційну комунікацію з учасниками освітнього процесу за допомогою різноманітних платформ, а саме: ZOOM, Google Meet, Skype, MOODLE тощо.

Зокрема, в Мукачівському державному університеті (МДУ) для перевірки наукових робіт на наявність у них запозичень та збігів тексту

використовується платформа AdvegoPlagiarism. Здобувачі вищої освіти МДУ за допомогою платформи MOODLE (<http://moodle-s.msu.edu.ua:3000/>) мають можливість самостійно вивчати необхідний матеріал, отримувати та вдосконалювати свої знання дистанційно, в режимі он-лайн, опрацьовувати завдання для самостійної роботи, виконувати тести і тут же отримувати оцінки (результати). «Інституційний репозитарій» (<http://dspace.msu.edu.ua:8080/>), який ведеться університетською бібліотекою, містить наукові публікації та видання, які можуть бути використані як джерело інформації для виконання наукових досліджень та написання наукових текстів. Така інтеграція цифрових технологій у навчальний процес сприяє покращенню доступності знань та розвитку науково-дослідницької діяльності серед здобувачів освіти та науковців. Крім того, це сприяє розвитку компетентностей у сфері інформаційної грамотності та цифрових технологій.

Системи ШІ для навчання можуть використовуватись як особистий помічник при написанні та аналізі текстів, вивчення іноземних мов, організації робочого часу тощо. Нині досить активно здобувачами вищої освіти використовуються сервіси для роботи з текстом, що дозволяють створювати контент на основі ШІ [3, с. 255]. Наприклад, досить популярним серед здобувачів є чат «GPT», за допомогою якого можна вирішити різні задачі, дізнатися цікаву інформацію, отримати необхідні наукові знання та ін.

Крім того, системи ШІ відіграють важливу роль у полегшенні навчання для людей з обмеженими можливостями, надаючи їм адаптивні матеріали та інструменти для навчання. Інноваційні функції, такі як розпізнавання мови та автоматичне перекладання, можуть сприяти доступності навчального матеріалу для здобувачів освіти з різними формами обмежень. Це дозволяє зробити освіту більш інклюзивною, забезпечити рівні умови для здобувачів з особливими потребами.

Впровадження інформаційних технологій в роботі бібліотек ЗВО уможливило не лише автоматизацію бібліотечних процесів, а й надання

вільного доступу здобувачам освіти (користувачам бібліотеки) до світових та власних інформаційних ресурсів, що допомагають у навчальній та науково-дослідницькій діяльності, через власний вебсайт або сторінку на сайті ЗВО. Так, наприклад, наукова бібліотека МДУ через вебсайт пропонує своїм користувачам віртуальний доступ до електронних ресурсів («Віртуальна довідка», «Дистанційне замовлення електронних документів», «Електронний читальний зал», «Електронний каталог», «Інституційний репозитарій» та ін.), дає можливість здійснювати оперативний пошук потрібних джерел інформації, отримувати вільний доступ до наукових праць та навчально-методичних матеріалів викладачів університету, захищених кваліфікаційних робіт та інших освітніх ресурсів, що сприятиме покращенню якості навчання та віртуалізації освітньої діяльності в ЗВО.

Варто зазначити, що віртуалізація в ЗВО України відбувається через: віртуальні лабораторії, які створюються для здобувачів освіти для проведення практичних занять та експериментів в режимі онлайн; віртуальні курси, тренінги, лекції, онлайн-семінари, вебінари, відео-уроки, онлайн-класи, до яких можуть долучатись здобувачі, незалежно від свого місцезнаходження; віртуальні тури, екскурсії, що використовуються для ознайомлення з інфраструктурою ЗВО та іншими цікавими локаціями, а також для віртуального відвідування архіву, музею, лабораторії, майстерні тощо, не виходячи з дому; відео-конференції, тестування та проєкти, які сприяють здобуттю освіти та оптимізації навчального процесу [2, с 229].

Загалом, використання ІІІ в освіті є надзвичайно актуальним, сучасним та корисним, але допоміжним засобом для наукової та навчальної діяльності. Інтеграція ІІІ в освіту відкриває нові можливості для якісного персоналізованого навчання, модернізації освітніх та дослідницьких процесів ЗВО, сприяючи підвищенню ефективності освіти.

Список використаної літератури:

1. Гордієнко О. Використання ChatGPT-3 під час вивчення іноземних мов курсантами ВВНЗ. *Актуальні питання підготовки фахівців: реалії та перспективи*: матер.

міжнар. дистанційної наук.-метод. конф., 20 берез. 2024 р. / ред. кол.: Т. С. Прокопенко та ін. Харків : Фаховий коледж НФаУ, 2024. С. 285–289.

2. Цапко І. М. Віртуалізація та можливості її використання у світі. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 61. Т. 2. Харків, 2023. С. 228–232.

3. Яценко О. І. Технології штучного інтелекту: основні напрямки впровадження в освітній процес закладу вищої освіти. *Scientific research in the modern world: Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference*, м. Торонто, 24-26 серп. 2023 р. 2023. С. 252–257.

Світлана ГРИГОРАШ

к. філол. н., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Лілія БУРКІВСЬКА

к. філол. н., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ПРО ЗВО ЗАСОБАМИ РЕКЛАМИ

Заклади вищої освіти, що конкурують між собою за абітурієнта, намагаються бути успішними та привабливими на ринку освітніх послуг. Ідея реклами для закладів вищої освіти (далі – ЗВО) ще не так давно була новинкою. Сьогодні ж реклама стає звичним каналом просування освітніх послуг та розповсюдження інформації про діяльність закладу вищої освіти.

Окремі аспекти рекламної діяльності закладів вищої освіти досліджували такі науковці: Н. Вачевська (сутність і мета рекламної діяльності та заходи вдосконалення розвитку профтехосвіти), С. Семенюк (планування рекламної кампанії), О. Телєтов та М. Провозін (рекламна діяльність вищого навчального закладу), Т. Ящук (особливості маркетингу освітніх послуг).

Мета дослідження – проаналізувати деякі аспекти рекламної діяльності закладу вищої освіти (на прикладі інформаційно-медійного центру Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу).

Через збільшення ринку освітніх послуг посилюється конкуренція на ринку освіти, що супроводжується змінами вимог і цінностей споживачів (цільових аудиторій) закладів вищої освіти. Всі ці чинники диктують необхідність організації ефективної маркетингової рекламної діяльності ЗВО.

Для організації рекламної діяльності, перш за все, потрібно з'ясувати об'єкт рекламування, яким для закладів вищої освіти є освітні послуги. Поняття «освітня послуга», на думку багатьох дослідників [5], містить як тлумачення окремих понять («процес», «результат»), так і цілісне поняття «процес і результат».

Тобто, з одного боку, освітні послуги розглядаються як організований процес (навчання для одержання необхідних знань, навичок і вмінь; передачі та отримання знань, інформації, вмінь і навичок), а з іншого – результат (специфічний товар, який задовольняє прагнення людини у придбанні певних знань, звичок та умінь для їх подальшого використання у професійній діяльності).

Освітня послуга має також подвійну природу, яка полягає в тому, що ЗВО «виробляє» і послуги (лекції, курси, семінари, заходи), і товари (підручники, методичні матеріали, монографії, відеодиски та ін.) [5].

Крім освітніх послуг, загальний ринковий образ університету складається ще й з таких елементів, а саме: назва, логотип, якість надання освітніх послуг, викладацький склад, соціальні характеристики тощо. Щороку для приваблення більшої кількості споживачів ЗВО мають вдаватися до новітніх методів та засобів. Для планування ефективної маркетингової стратегії просування закладу на ринку освіти можна згадати класичну маркетингову модель «4Р»: освітня послуга, ціна, розподіл, комунікації [8]. Найзручніший спосіб поширення інформації (про переваги освіти

конкретного університету, кваліфікацію викладачів) відбувається через проведення рекламних кампаній.

Для дієвої рекламної кампанії необхідно вибрати той вид реклами, який найкраще реалізує маркетингову стратегію ЗВО. Науковець С. Семенюк пропонує для цього використовувати такі види реклами: листівка, буклет, плакат, довідник, реклама у пресі, радіореклама, телереклама, поштове розсилання, інтернет-реклама [7].

Для поширення відповідної інформації серед потенційних споживачів та студентів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (далі – ІФНТУНГ) існує декілька каналів комунікації: офіційний сайт ІФНТУНГ (<https://nung.edu.ua/index.php/>), офіційні сторінки Facebook (<https://www.facebook.com/IFNTUOG/>), Instagram (<https://instagram.com/ifntuog?igshid=1jeaw9eez4le5>), а для абітурієнтів – чат-бот «Абітурієнт ІФНТУНГ» на платформі Telegram (https://t.me/abiturient_igntuog_bot).

Для покращення комунікації із потенційними споживачами та студентами університет поширює інформацію через офіційні сторінки студентського парламенту (Facebook (<https://m.facebook.com/StudParlament.IFNTUOG/>), Instagram (https://instagram.com/studparlament_ifntuog?igshid=yqzgg62ddalga), Telegram (https://t.me/SP_IFNTUOG)) та студентського профкому (Instagram (https://instagram.com/student_union_ifntuog?igshid=awm3dgiou808), Telegram (https://t.me/student_union_ifntuog)).

Проаналізуємо реалізацію рекламної діяльності ІФНТУНГ, у структурі якого інформаційно-медійний центр впроваджує таке:

1. Розміщення буклетів у закладці приймальної комісії та на офіційних сторінках ІФНТУНГ у соціальних мережах (коротка інформація про можливості та переваги навчання в окремому інституті, гіперпосилання на презентації окремих спеціальностей).

2. Ротація інформаційних буклетів на першій сторінці сайту (щодня з'являється новий буклет, що забезпечує уникнення однотипності подання інформації).

3. Розміщення інформаційних буклетів на офіційних сторінках шкіл у соціальних мережах.

4. Організація онлайн-зустрічей із прийнятною комісією (інформування про порядок подання документів), щорічне проведення заходу під назвою «День відкритих дверей».

5. Короткі інформаційні повідомлення про переваги навчання в ІФНТУНГ у ЗМІ, а також на регіональних інформаційних сайтах: «Фіртка», «Галка», «Галицький кореспондент» тощо).

6. Онлайн-екскурсії для абітурієнтів в Instagram (коротка екскурсія по лабораторіях, аудиторіях у прямому ефірі), які допомагають споживачам особисто ознайомитися із умовами освітніх послуг.

7. За можливості (в умовах воєнного стану) школярі відвідують заплановану екскурсію «Університет нафти і газу».

Крім того, через e-mail надсилається інформація про події в ІФНТУНГ у загальноосвітні заклади (наприклад, інформація про олімпіаду для вступників, підготовчі курси для вступу), тобто відбувається профорієнтаційна робота через особисті контакти з майбутніми абітурієнтами.

Після рекламної діяльності на рівні університету відбувається реалізація рекламної концепції на рівні інститутів та окремих спеціальностей. Для кожного інституту створено інформаційні буклети, які надають коротку інформацію про можливості та переваги навчання в окремому інституті, розроблено презентації інститутів за шаблоном (перелік спеціальностей, можливості навчання та майбутнього працевлаштування, переваги навчання для потенційного студента).

Також проводяться онлайн-зустрічі з абітурієнтами в інститутах за участю директора (заступника директора) та завідувачів кафедр

(представників) з короткою презентацією інститутів та спеціальностей. Створено та розповсюджено агітаційні відеоролики в соціальних мережах за участю студентів про переваги навчання на окремих спеціальностях.

ІФНТУНГ відповідає всім складовим образу закладу вищої освіти, демонструючи фірмовий стиль, викладацький склад, можливості для студентів та матеріально-технічну базу. Університет реалізує рекламну діяльність у таких напрямках: загальноуніверситетський, на рівні інститутів та на рівні окремих спеціальностей.

Список використаної літератури

1. Алдошина М. В. Стрижак О. О. Особливості брендингу закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг. Харків. 15 с. URL : http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21741/1/4_2019_.pdf
2. Вачевська Н. Сутність і мета рекламної діяльності та заходи удосконалення розвитку профтехосвіти. *Молодь і ринок*. 2010. № 12. С. 109-113.
3. Капінус Л. В. Класифікація реклами та її практичне значення в підвищенні ефективності управління поведінкою споживачів. *Економіка*. 2010. С. 113-119.
4. Компанієць Т. І. Вплив реклами на просування споживчих товарів в умовах сучасного ринку. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. №3. С. 63–67.
5. Маркетингова політика закладу вищої освіти : колективна монографія. Харків: ХДУХТ, 2018. 163 с.
6. Попова Н. В. Основи реклами: навч. посіб. Харків: ВДЕЛЕ, 2016. 145 с.
7. Семенюк С. Планування рекламної кампанії закладів вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2015. Том 48. № 1. С. 155-161.
8. Телетов О. С., Провозін М. В. Рекламна діяльність вищого навчального закладу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. №2. С. 53-64.

Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

д-р н. із соц. ком., професор,
в.о. завідувача кафедри артменеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ФАХОВО-
АНАЛІТИЧНОЇ) ПРАКТИКИ**

В сучасних умовах, коли велике значення надається збереженню, організації та доступу до інформації, підготовка фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи потребує врахування тих змін, що відбуваються щоденно у сфері новітніх інформаційних технологій, управлінських процесів, аналітичної діяльності тощо. На ринку потрібні фахівці які не тільки вільно володіють теоретичним матеріалом, але й мають навички самостійно якісно розв'язувати складні задачі при проведенні досліджень та можуть ефективно працювати з інформацією, незалежно від її форми або носія. Знання про сучасні методи, технології та стратегії управління інформацією стають ключовими для успішної кар'єри у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Крім того, такі фахівці відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до знань та культурних цінностей, що сприяє соціальному, культурному та економічному розвитку суспільства.

Невід'ємною складовою процесу підготовки магістрів зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв є виробнича (фахово-аналітична) практика, яку здобувачі проходять в 2 семестрі. Метою виробничої (фахово-аналітичної) практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін. Саме цей вид практики надає можливість здобувачам

ознайомитись з сучасними методиками й технологіями автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів і сервісів; професійно створювати, обліковувати документи, контролювати доступ до них у документно-інформаційних системах; орієнтуватися в організації інформаційно-аналітичного забезпечення державних і бізнесових суб'єктів господарювання з використанням комп'ютерних інформаційних систем; генерувати інформаційний контент за заданою темою із застосуванням методів інформаційно-аналітичної діяльності [1].

Проходження виробничої (фахово-аналітичної) практики здобувачів-магістрів регламентується «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти НАКККіМ» [2], що розроблене на основі «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» [3]. Вимоги до змісту, обсягу та рівня підготовки магістрів регламентовано Стандартом вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ № 728 від 24.05.2019) [4].

Згідно зазначених документів практика передбачає послідовне одержання практичних вмінь, уможлиблює реалізацію накопичених знань у процесі навчання. Метою виробничої (фахово-аналітичної) практики є забезпечення фахових компетентностей, передбачених Освітньо-професійною програмою “Інформаційна діяльність та документаційне забезпечення управління”, а саме: здатність розуміти та використовувати закономірності розвитку інформаційного середовища з метою організації ефективного управління інформаційною та бібліотечною діяльністю; застосовувати інформаційно-комунікативні технології для вирішення експериментальних, практичних та прогностичних завдань у професійній діяльності; Здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання різних видів інформації; відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом бібліо- та вебметричного аналізу

інформаційних потоків та масивів; інтерпретувати інформаційні явища і процеси та формувати професійну світоглядну позицію.

Таким чином, виробнича (фахово-аналітична) практика здобувачів-магістрів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв допомагає краще підготуватись до виконання майбутніх професійних обов'язків, сприяє набуттю практичного досвіду, а саме: використовувати інтернет-ресурси та технології для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності; застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації; уміти обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб установ інформаційної галузі; вміти застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення управлінських та/або наукових завдань на основі поєднання інтелектуальних здібностей людини з функціональними можливостями інформаційних систем.

В сучасному світі, де інформація має велике значення, підготовка фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи стає все більше актуальною. Зміни, що відбуваються щоденно у сфері новітніх інформаційних технологій, управлінських процесів та діловодства, вимагають від фахівців не лише теоретичних знань, а й навичок самостійного та якісного розв'язування складних завдань. Працівники у цій галузі відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до знань та культурних цінностей, що сприяє розвитку суспільства. Виробнича (фахово-аналітична) практика, яку проходять магістри, допомагає їм отримати необхідні практичні навички та компетентності, щоб успішно впроваджувати сучасні методи та технології в своїй професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Виробнича практика (фахово-аналітична) : Робоча програма практики. Київ, 2023 URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/in_prakt_kulturolohii/K_artmenedzhment/PrP/prakt_fakh_analit.pdf (дата звернення: травень 2024).
2. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2022 URL:

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/praktyka/Polozhennia_pro_provedennia_praktyky_zdobuvachiv_nakkkim_1.pdf (дата звернення: травень 2024).

3. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : Наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (дата звернення: травень 2024).

4. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти України від 24.05.2019 № 728 URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення: травень 2024).

Наталія ЛИТВИН

к. філол. наук, доцент,

доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

“ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО”

Викладачі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу активно використовують різноманітні цифрові інструменти у своїй викладацькій практиці. Це пов'язано насамперед з викликами сьогодення, з екстремним дистанційним навчанням, з переосмисленням окремих аспектів дидактики вищої школи. Згідно найновіших досліджень, “сучасна молодь звикла до візуального цифрового бачення реальності, а тому їм легше працювати, наприклад, з планшетами та ноутбуками, різноманітними платформами та сервісами, аніж спілкуватися один з одним за допомогою живого мовлення” [3]. У такій ситуації, як стверджують дослідники, важливим є грамотне поєднання вербального та невербального мовлення з сучасними інформаційними технологіями для ефективного засвоєння здобувачами вищої школи потрібної їм інформації.

В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу впроваджено нову дисципліну “Основи правознавства та академічне письмо”, яку студенти спеціальності “Газонафтопроводи та газонафтосховища” вивчають на першому курсі. Метою викладання дисципліни є надання студентам системи знань і навичок з основ права та академічного письма. «Основи правознавства та академічне письмо» є інтегрованою дисципліною, яка складається з окремих дисциплін: “Основи правознавства” та “Основи академічного письма”. Відповідно, її читають студентам викладачі різного фаху, зокрема правознавці та філологи, які у своїй роботі використовують найбільш доступні цифрові інструменти та різноманітні апробовані методики.

Як показує досвід роботи у вищій школі, вибір відповідних цифрових інструментів залежить насамперед від специфіки змістового наповнення дисципліни [1]. Зміст курсу «Основи правознавства та академічне письмо», який складається з двох змістових модулів, розкривають за допомогою лекційного матеріалу, практичних занять, самостійної роботи та ін. Попередній досвід роботи під час екстренного дистанційного навчання свідчить про те, що викладачі вищої школи можуть використовувати близько 10-15 цифрових інструментів у поєднанні з інтерактивними методиками.

Так, лекційні мультимедійні презентації з «Основи правознавства та академічного письма» можна створювати за допомогою поширених цифрових інструментів PowerPoint, Canva, Glogster та ін. Найбільш зручним та доступним інструментом візуалізації інформації є PowerPoint. За допомогою цієї програми можна легко підготувати лекційні презентації, залучаючи графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію з YouTube та інших джерел [2]. Важливим інструментом візуалізації інформації на лекційному занятті є також Canva. Функціональні можливості цієї платформи дозволяють створювати презентації, постери, працювати з онлайн-дошкою. Цей інструмент дозволяє використовувати багатосторінкові шаблони та

видозмінювати їх за допомогою бібліотеки графічних елементів. Зручність цього сервісу полягає в тому, що за прикладом готових форматів можна з легкістю вставляти потрібну інформацію, відеосвупровід та ін. Створювати інтерактивні плакати дозволяє онлайн-платформа Glogster. У цьому інструменті один плакат – це повноцінна презентація, в якій можна комбінувати текст, зображення, відео та аудіо.

Роботу на практичних заняттях з “Основ правознавства та академічного письма” можна організовувати за допомогою інструментів для інтерактивного тренінгу. Насамперед матеріал для практичних занять можна наповнювати різноманітними ресурсами, які студенти будуть сканувати через QR-коди [2]. Створювати QR-коди легко та зручно на Google диску, використовуючи Google форми та їх шаблони. Найчастіше викладачі вдаються до різноманітних опитувань в Google формі, щоб актуалізувати попередньо вивчений матеріал або зробити підсумок заняття. Цікаві квести з кодами можна проводити на практичних заняттях, використовуючи інструмент інтерактивних вправ LearningApps. Сервіс цього інструмента дозволяє обирати із запропонованого переліку вже готові вправи або використовуючи режим створення вправи, запропонувати власне завдання [1;2]. Для побудови асоціативного куща можна використовувати сервіси Wordart та Mentimeter [3].

У процесі вивчення дисципліни “Основи правознавства та академічне письмо” можна залучати роботу з нейромережами, щоб продемонструвати студентам приклади текстів, створених штучним інтелектом, та тексти, написані людиною. Загалом про нейромережі (GPT-3,5, GPT-4,0, Bing, Gamma App) студенти дізнаються зі ЗМІ, вирішують спробувати і перевірити функціональні можливості. Так, для написання наукового проєкту з “Основ правознавства та академічного письма” студенти у переважній більшості використовують чат GPT, щоб знайти необхідну їм інформацію, самостійно опрацювати її, зробити відповідні висновки. Проте тут є свої особливості. Так, GPT -3,5 - доступна безкоштовна версія, що містить інформацію до

2021 року, яка не оновлюється. Платна версія GPT-4,0, містить найновішу інформацію з різних джерел, в тому числі англомовних, яка щоразу оновлюється. Студентам зручно працювати з платною версією GPT-4,0, оскільки цей ресурс подає посилання на бібліографічні джерела як в Україні, так і за кордоном. Безкоштовний сервіс додатку Gamma App генерує вже готову інформацію за певною темою.

Як показав досвід роботи, використання певних цифрових інструментів (PowerPoint, Canva, Glogster, LearningApps, Wordart, Mentimeter), створення різноманітних Google форм, залучення штучного інтелекту дає позитивні результати у процесі вивчення нової інтегрованої дисципліни “Основи правознавства та академічне письмо”. Як викладачам, так і студентам зручно працювати з новітніми інформаційними технологіями, які полегшують їхню роботу. Перспективним є дослідження можливостей інших цифрових інструментів у контексті вивчення нової інтегрованої дисципліни “Основи правознавства та документознавство”.

Список використаної літератури

1. Литвин Н.Б., Венгринюк А.А. Використання цифрових інструментів у контексті вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: практичний досвід (Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу). XXIV International Scientific and Practical Conference «About the problems of practice, science and ways to solve them». May 04-07, 2021, Milan, Italy. P.208-210

2. Литвин Н.Б. Використання цифрових інструментів у контексті мовної підготовки студентів технічних спеціальностей Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, (19-20 травня 2022 р.) Івано-Франківськ, 2022. С.190-194).

3. Литвин Н. Б., Качак Т. Б., Круль Л.М. Вербальне та невербальне мовлення у педагогічній практиці вищої школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. Випуск 92. С. 69-75. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.14>

Ольга ЛУНГОЛ

к. пед. н., доцент,

*доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ*

Юлія ДУБИНА

*викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ*

ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) має значний вплив на всі сфери людської діяльності і відчутно трансформує їх функціонування. ШІ впроваджується в медицину, фінанси, виробництво, транспорт, освіту та, зокрема, у правоохоронну діяльність. У правоохоронній сфері впровадження ШІ розширює можливості застосування наявних та призводить до створення нових технологій для боротьби зі злочинністю та забезпечення громадської безпеки. Аналітика даних та машинне навчання вже зараз допомагають правоохоронним органам виявляти тенденції злочинності, прогнозувати кримінальні події та ефективно реагувати на них [1 – 5]. Системи відеоспостереження зі штучним інтелектом вміють автоматично виявляти підозрілі або небезпечні ситуації та сповіщати про це правоохоронні органи. Крім того, розробка алгоритмів розпізнавання обличчя, голосу, а також аналізу текстів допомагає в ідентифікації та викритті злочинців. Системи автоматичного виявлення вірусних повідомлень, фальшивих документів та інших шахрайських дій забезпечують більш ефективний контроль за порушеннями закону в інформаційному та кіберпросторі.

Використання ШІ в правоохоронній діяльності сприяє підвищенню ефективності роботи поліцейських, зменшенню часу реакції на небезпеку та

підвищенню рівня безпеки громадян. Тому вже зараз важливо впроваджувати в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, вивчення можливостей ШІ, аналізувати передовий досвід використання ШІ в правоохоронній та інших галузях, прогнозувати перспективи розвитку ШІ.

Так, науковиця Горбач-Кудря І. [1], аналізує у своїх дослідженнях передовий досвід впровадження ШІ в закладах вищої освіти, а саме, роботи Примаченко І., Мар'єнко М., Коваленко В., Вишнякова О. та ін., та наводить власний досвід впровадження можливостей ШІ в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання на прикладі використання сервісів Perplexity AI, ChatGPT та DeepL Translate.

Авдєєва Г. [2] аналізує у своїх дослідженнях досвід застосування ШІ в роботі правозастосовних органів США, Великої Британії, країн ЄС та України. Науковиця детально описує функції та ефективність використання таких систем ШІ, як «Clearview AI» (США), «Watson» (США), «COMPAS» (США), «ePOOLICE» (the Law and Intelligence systems, країни ЄС), «HART» (Велика Британія), «ChatGPT» (США) «Касандра» (Україна), «COTA» (Україна), «SemanticForce» (Україна), «Attack Index» (Україна) та ін [2].

Важливо ознайомлювати здобувачів освіти з передовим практичним досвідом впровадженням штучного інтелекту в правоохоронну галузь, разом аналізувати переваги та недоліки використання цієї технології з метою розуміння її потенціалу та обмежень. Наприклад, Clearview AI – це американська компанія, яка розробляє технологію розпізнавання обличчя на основі ШІ. Основною метою Clearview AI є створення інструментів для правоохоронних органів, що дозволять ефективно виявляти та ідентифікувати осіб на відео- та фотозображеннях. Технологія розпізнавання обличчя Clearview AI відзначається високою точністю та швидкістю ідентифікації осіб навіть у великих базах даних, може обробляти великі обсяги даних, включаючи мільйони фотографій та відеофрагментів, що дозволяє здійснювати масштабні пошуки та ідентифікацію осіб. Clearview AI

допомагає закордонним правоохоронним органам швидко виявляти злочинців, встановлювати особу за допомогою доступних фотографій або відео.

На прикладі програмного забезпечення «COMPAS» (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions), яке використовується в системі правосуддя США для оцінки ризику повторного вчинення злочинів та прийняття рішень щодо альтернативних санкцій для засуджених осіб, можна розглянути із здобувачами освіти проблемні питання впровадження систем на основі ШІ, пов'язані з ймовірними порушеннями етики та приватності даних. Хоча й зазначити значні переваги впровадження подібних систем, що стимулюють до подальшого розвитку та вдосконалення. Так, COMPAS використовує алгоритми штучного інтелекту для оцінки ризику повторного вчинення злочину особою, яка перебуває під судом або засуджена. Це дозволяє прогнозувати ймовірність вчинення майбутніх злочинів та приймати відповідні рішення щодо призначення альтернативних санкцій або умов випробування. COMPAS спрощує процес оцінки ризику, використовуючи стандартизовані критерії та об'єктивні алгоритми, що допомагає уникнути суб'єктивних упереджень та забезпечує об'єктивний підхід до оцінки ризику для всіх засуджених осіб. Використання COMPAS дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів та забезпечує більш ефективну реабілітацію засуджених осіб. Штучний інтелект допомагає ідентифікувати та зосередити увагу на тих особах, які потребують особливого нагляду або підтримки. COMPAS також сприяє зниженню ризику повторного вчинення злочинів шляхом вчасного втручання та розробки індивідуальних програм реабілітації для засуджених осіб.

Досить цікавим є вітчизняний досвід впровадження ШІ в правоохоронну галузь. Наприклад, «Касандра» [3-5] – це українська система аналізу даних та передбачення подій, яка використовується в різних сферах, включаючи наукові дослідження, фінансовий аналіз, медичну діагностику та інші. «Касандра» здатна обробляти великі обсяги даних з різних джерел,

включаючи структуровані та неструктуровані дані, що дозволяє виявляти залежності та тенденції, які не завжди очевидні при ручному аналізі. Штучний інтелект, який використовується у системі «Касандра», допомагає передбачати майбутні події та тренди на основі аналізу введених даних. Система дозволяє оптимізувати використання ресурсів та планувати їхнє спрямування для досягнення найкращих результатів. «Касандра» може автоматизувати багато рутинних процесів аналізу даних, що дозволяє працювати більш швидко та ефективно. На початку 2021 року міністр юстиції України заявив, що в Україні офіційно починають використовувати програмне забезпечення з елементами ШІ «Касандра», яке аналізуватиме можливість повторного порушення закону злочинцем.

Впровадження ШІ в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку поліцейських, є важливим кроком у сучасному підході до навчання та підвищення ефективності освітнього процесу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. ШІ відкриває нові можливості для удосконалення освітнього середовища та підготовки майбутніх правоохоронців. Окрім того, що системи інтелектуального аналізу даних дозволяють викладачам адаптувати навчальні програми та матеріали до потреб кожного здобувача освіти, враховуючи індивідуальні особливості курсантів, навички та потреби, в той же час впровадження ШІ сприяє підвищенню якості навчання шляхом застосування інноваційних методів та технологій, вивчення передового досвіду впровадження ШІ в правоохоронну діяльність. Отже, впровадження ШІ сприяє збільшенню ефективності використання ресурсів як в освітньому процесі, так і в майбутній професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Горбач-Кудря І.А. Перспективи впровадження штучного інтелекту в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Технології добросовісного використання штучного інтелекту у сфері освіти та науки*: матеріали всеукр. наук.-пед. підвищ. квал., 31.07.– 10.09.2023 р. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2023. С. 72 – 76.

2. Авдєєва Г.К. Проблеми використання систем штучного інтелекту у правозастосовній діяльності. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені ЕО Дідоренка*. № 2. 2023. С. 63-80.

3. Шевчук Т.А., Свистун Я.В. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2021. № 2 (25). С. 128-134.

5. Ліпко К.І., Лунгол О.М., Шаєц Є.О. Цифрові трансформації в правоохоронній діяльності. Мат. міжнар. наук.-практ. конф. «Цифрова трансформація та диджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики». 26.01.2023. Т. 2. С. 264 – 266.

6. Шаєц Є.О., Лунгол О.М. Перспективи використання штучного інтелекту в проведенні кримінального аналізу. Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Кропивницький:

1. ДонДУВС.14.04.2023. С. 422 – 424.

Мельник ВІТАЛІЙ

*к. т. н, доцент кафедри інженерії програмного забезпечення
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Вікторія БАНДУРА

*к. т. н, доцент кафедри інженерії програмного забезпечення
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ШТУЧНІ НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ ВЕЛИКИХ МАСИВІВ ДАНИХ В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аналізу питань створення, функціонування та розвитку моделей штучних нейронних мереж (нейромереж) та нейронних систем (нейросистем) як одного з інструментів генеративного штучного інтелекту присвячено велику кількість наукових та практичних праць. Інтеграція методів, засобів та моделей створення нейромереж мають на сьогодні широкий спектр діяльності починаючи від питань підтримки прийняття рішень, методів прогнозування, опрацювання великих масивів даних і закінчуючи методами навчання та самонавчання. Як результат виникає потреба у імплементації штучних нейромереж та нейросистем у процесі якісного та результативного

аналізу великих масивів даних на основі нових методик особливо у навчальний процес закладів вищої освіти. В свою чергу, інструментарії генеративного штучного інтелекту є досить широким [1]. Засоби та фреймворки штучних нейромереж дозволяють чітко та швидко опрацювати усі вхідні дані, виявляти невизначеності, моделювати прогнози та будувати технологічні моделі реалізації задач в площині невизначеності та великих даних. Одним з найпопулярніших фреймворків, що застосовується для аналізу великих даних на основі штучних нейромереж, є фреймворк «Tensorflow». Цей фреймворк представлений широким спектром функцій для роботи з великими даними та великою кількістю різних типів нейронних мереж. Ефективні інструменти – «PyTorch» та «Apache Spark». Це потужні фреймворки для роботи з нейронними мережами та опрацювання великих даних. Вони працюють з великими даними паралельно та розподілено. Ще один інструмент – «Keras». Він є високорівневим інтерфейсом для роботи з нейронними мережами, який підтримує «TensorFlow», «Theano» та «CNTK». Звичайно, виходячи з наведеного переліку інструментів аналізу великих масивів даних можна стверджувати, що усі вони мають свої власні переваги та недоліки, і їх ефективне застосування залежить від конкретних цілей та задач в залежності від сфери застосування та специфіки технологічних проблем й завдань.

Можливість автоматизації процесів компонування окремих інструментів та фреймворків штучних нейромереж та нейросервісів для побудови якісного процесу аналізу великих даних можна реалізувати на основі розробки сучасних новітніх інформаційних API-сервісів. Саме ж призначення штучних нейромереж та нейросервісів в контексті створення API сервісів та їх імплементації у аналіз даних навчального процесу закладів вищої освіти є досить перспективним. Загалом штучні нейромережі та нейросервіси в контексті створення та використання API сервісів можуть мати різноманітні призначення. Нейромережі можуть використовуватися для аналізу та обробки текстової інформації, такої як розпізнавання мови,

синтаксичний аналіз, видобування ключової інформації тощо, що можна було б імплементувати у навчальний процес та налаштувати під окремі напрями [2]. Це корисно для побудови API сервісів та додатків, що взаємодіють з текстовими даними користувачів, такими як коментарі, огляди, запити зі сторони студентів тощо. Інше призначення – класифікація та розпізнавання образів (графічних та відеоматеріалів). Нейромережі в навчальному процесі слід застосовувати для розпізнавання образів у вхідних даних, наприклад, розпізнавання схем, графіків, алгоритмів, об'єктів, жестів на зображеннях або відео тощо. Це може бути корисно для створення API додатків, що взаємодіють з медіаданими. Ще одне застосування – це процеси прогнозування та аналіз великих даних в навчальному процесі. Нейромережі можуть застосовуватися для прогнозування освітніх трендів, аналізу даних та виявлення патернів у великих обсягах даних. Це може бути корисно для API сервісів, що будуть реалізовані для агрегації аналітичних звітів або прогнозу результатів на основі вхідних даних. Нейромережі також можна використовувати для побудови персоналізованих рекомендаційних систем в навчальному середовищі для кожного окремого індивідуума, що будуть мати можливість адаптації до індивідуальних потреб користувачів на основі їх дій та взаємодії з платформою. Це може бути корисно для API сервісів та додатків, що надають рекомендації щодо навчального контенту, освітніх послуг тощо. Не менш важливим кроком при застосуванні API сервісів є генерація навчального контенту. Нейромережі можуть використовуватися для автоматичної генерації тексту, медіа-контенту або інших форм освітньої та навальної інформації. Це стосується API додатків, що надають автоматизований зміст або створюють графіку на основі вхідних параметрів.

В цілому, нейромережі можуть бути потужним інструментом для покращення функціональності API сервісів, забезпечуючи їхню здатність до аналізу, розуміння та взаємодії з різноманітними типами даних особливо у освітньому процесі.

Список використаної літератури

1. M. Pikuliak, I. Savka and M. Dutchak “Using a neural network apparatus for study an adaptive learning trajectory”, *Computer-integrated technologies: education, science, production*, № 47, pp. 91-97, 2022. <https://doi.org/10.36910/6775-2524-0560-2022-47-14> (in Ukrainian).
2. J.A. Pesonen, “‘Are You OK?’ Students’ Trust in a Chatbot Providing Support Opportunities”, *Learning and Collaboration Technologies: Games and Virtual Environments for Learning: 8th International Conference, LCT 2021, Held as Part of the 23rd HCI International Conference, HCII 2021, Virtual Event, Springer: Cham, Switzerland, 2021*, pp. 199–215. (in English).

Svitlana NYKYPORETS

senior English language lecturer

Foreign Languages Department

Vinnitsia National Technical University

TRANSFORMATIVE INFLUENCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICT) AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON THE LANDSCAPE OF HIGHER EDUCATION

The advent of Information and Communication Technology (ICT) and Artificial Intelligence (AI) has ushered in a transformative era across various sectors, and higher education stands at the forefront of this revolution. This scientific inquiry delves into the profound ways in which these technologies are reshaping the landscape of higher education, presenting both unprecedented opportunities and significant challenges.

The integration of ICT and AI into educational environments is not merely a trend but a paradigm shift that influences all facets of academic life – from personalized learning and research methodologies to administrative operations and global educational outreach. The potential of these technologies to enhance educational outcomes and streamline institutional processes promises to redefine the roles of educators and students alike, making education more accessible, inclusive, and aligned with the evolving demands of the global workforce.

However, this transition also presents complex challenges, including ethical issues, the digital divide, and the need for substantial infrastructure and policy reforms. By addressing these concerns, the academic community can harness the full potential of ICT and AI to not only improve educational practices but also to foster a more equitable and effective educational system.

Our work aims to provide a comprehensive analysis of the impact of ICT and AI on higher education, exploring both the transformative potentials and the obstacles that need to be navigated. Through this exploration, we seek to contribute to the ongoing discourse on how technology can be ethically and effectively integrated into educational frameworks.

In the current era, ICT and AI have emerged as pivotal forces driving innovation and transformation across various sectors, with higher education being a prime arena of impact. The fundamental problem lies in understanding how these technologies alter the traditional paradigms of teaching, learning, and administrative management within universities and colleges. This inquiry seeks to elucidate the mechanisms through which ICT and AI influence educational practices, student engagement, faculty roles, and institutional operations, aiming to identify both opportunities and challenges that shape the future landscape of higher education.

This scientific inquiry aims to bridge the gap between technological capabilities and educational needs, fostering a symbiotic relationship that enhances both the quality and accessibility of higher education. The outcomes of this research could guide policymakers, educators, and technologists in crafting strategies that harness the potential of ICT and AI to meet the dynamic demands of global education markets.

In addressing the transformative influence of ICT and AI on higher education, a multitude of research studies and publications provide foundational insights and directions for this inquiry. This analysis reviews recent contributions to the field, identifying where gaps exist and how this article builds upon previous work.

Studies by authors like Zhou et al. (2022) have explored AI-driven personalized learning environments that adapt to individual student needs. [1]

Their findings indicate significant improvements in learning outcomes, particularly in STEM subjects. However, these studies often lack a broader analysis of how such systems can be scaled across diverse educational contexts without exacerbating the digital divide.

Research by Lee (2021) delves into the use of AI for administrative tasks such as admission processes and student support services. [2] They demonstrate cost reductions and increased operational efficiency. Yet, the long-term impacts of such automation on job roles and staff morale remain underexplored.

A seminal paper by Inglada Galiana (2024) addresses [3] the ethical implications of using AI in educational settings, focusing on data privacy and bias in algorithmic decision-making. This work has begun to influence policy discussions, but comprehensive frameworks for governance and accountability in AI implementations are still in their infancy.

Despite considerable advancements, several critical aspects remain under-addressed. The risk of widening the digital divide through uneven access to AI-enabled educational tools is a significant concern. [4] There is a lack of robust research into how ICT and AI can be leveraged to genuinely enhance accessibility and inclusion for underrepresented or economically disadvantaged student populations.

While there is substantial research on the use of AI for personalized learning and administrative tasks, its role in dynamically shaping curriculum content and delivery to match evolving industry trends is less studied. This gap highlights a need for frameworks that can integrate real-time labour market data with curriculum development processes.

The effect of AI and ICT on faculty roles, including the balance between teaching and technology management, remains a relatively uncharted territory.[5] Further investigation is required to understand how faculty can best adapt to and shape these new educational technologies.

This article aims to address these gaps by providing an integrated analysis of how AI and ICT can be developed and implemented to support inclusive education

and adaptive learning without compromising ethical standards or faculty roles. By focusing on these previously underexplored areas, the study contributes to a more comprehensive understanding of the technological transformation in higher education, proposing solutions that are both innovative and inclusive.

The purpose of this article is to systematically explore and elucidate the transformative impact of ICT and AI on higher education. Specifically, the article aims to:

- ✓ examine how ICT and AI are currently being integrated into various aspects of higher education, including teaching methodologies, curriculum development, student engagement, and administrative operations. This will involve a detailed analysis of both the technological advancements and the pedagogical changes within institutions.

- ✓ identify the key challenges and opportunities presented by the adoption of these technologies in higher education settings. This includes investigating issues related to accessibility, equity, ethical use of technology, faculty adaptation, and the overall readiness of institutions to embrace these changes.

Based on the analysis, propose strategic frameworks that institutions can adopt to effectively utilize ICT and AI. These frameworks will focus on enhancing educational outcomes, ensuring ethical practices, promoting inclusivity, and maintaining a balance between technology and human-centric educational approaches.

By achieving these aims, the article seeks to offer a comprehensive overview of the current landscape and future potential of ICT and AI in reshaping higher education, providing valuable insights for educators, administrators, policymakers, and researchers.

The study has extensively explored the transformative impacts of ICT and AI on higher education, revealing a complex landscape characterized by significant opportunities and challenges. The findings indicate that while ICT and AI can enhance educational outcomes and operational efficiency, they also bring forth critical ethical and accessibility concerns that require careful management. Below are the study's key conclusions and prospects for further research in this domain.

Conclusions

ICT and AI have proven effective in creating more personalized and adaptive learning environments which can cater to individual student needs, thereby improving engagement and academic performance. The use of AI in automating administrative tasks significantly boosts efficiency, reduces costs, and allows educational institutions to allocate resources more effectively toward core educational goals.

The integration of AI into higher education raises substantial ethical issues, including concerns about data privacy, surveillance, and the potential for bias. Additionally, there is a risk of exacerbating the digital divide, where not all students have equal access to these technological benefits. AI and ICT are reshaping the roles of faculty, requiring a shift in skills and responsibilities. Educators need to adapt to new pedagogical tools and methods, which involves continuous learning and adjustment.

References:

1. Zhou Y., Muresanu A. I., Han Z., Paster K., Pitis S., Chan H., Ba J. Large Language Models Are Human-Level Prompt Engineers. *Computer Science*. 2023. 10 Mar. URL: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2211.01910>.
2. Lee, Byeong D. Gupta on Sellars's Theory of Perception. *Dialogue*. 2020. 59 (4) : 701-724. URL: <https://doi.org/10.1017/s0012217319000180>.
3. Inglada Galiana L., Corral Gudino L., Miramontes González P. Ethics and artificial intelligence. *Revista Clínica Española*. 2024. Vol. 224, No. 3. March. P. 178–186. URL: <https://doi.org/10.1016/j.rceng.2024.02.003>.
4. Nykyporets S. S., Boiko Yu. V. Practical tips and interactive learning tools for the work of a foreign language teacher at a technical university in the conditions of blended learning during the full-scale military aggression of Russia against Ukraine. *World trends in the use of interactive technologies in education. International collective monograph*. Lima, Peru, 2024. Chap. 14. P. 322-348. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10653715>.
5. Nykyporets S. S. Digital technologies and academic integrity: exploring challenges and opportunities in the contemporary educational landscape. *Матеріали науково-практичного семінару «Академічна доброчесність: практичний досвід» : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2023. Вип. 4. С. 75-90.*

Svitlana NYKYPURETS

senior English language lecturer

Foreign Languages Department

Vinnitsia National Technical University

Bohdan KUTSYK

student of the Faculty of Management and Information Security,

Vinnitsia National Technical University

EVALUATING THE EFFECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON LANGUAGE ACQUISITION

In recent years, the integration of artificial intelligence (AI) into educational methodologies has prompted significant interest and research, particularly concerning its impact on language acquisition. As AI technologies such as natural language processing and machine learning become increasingly sophisticated, they offer unique opportunities to enhance how languages are taught and learned. This introduction to the study of AI's effects on language acquisition will explore how these technologies are being applied in educational settings, their potential benefits, and the challenges they pose. By analysing data-driven insights and case studies, this paper aims to provide a comprehensive overview of AI's transformative role in facilitating language learning, addressing both theoretical frameworks and practical applications.

Artificial intelligence is the simulation of human intelligence processes by machines, especially computer systems. Specific applications of AI include expert systems, natural language processing, speech recognition and machine vision [1]. Based on this, artificial intelligence has enormous potential in many industries and one of them is language learning.

In the realm of this industry, AI offers great opportunities for personalized and efficient education. With its adaptive algorithms and different simulations, artificial intelligence can provide learning experience to individual learners. This work aims to learn the influence of artificial intelligence on language learning, exploring its implications for learners, educators, and the future of language education based on AI.

Research results

Perhaps the oldest branch of computer science, artificial intelligence (AI) covers a wide range of topics, including creating systems that can learn and think like people and simulating cognitive processes for the purpose of solving problems in the real world. Thus, it is frequently referred to as machine intelligence. The study of artificial intelligence's (AI) effects gives its users a lot of useful information about how to use AI in the most efficient ways.

These days, research is also concentrated on the use of AI technologies in the classroom. For example, pre-service teachers (PSTs) and in-service teachers (ISTs) are being trained in the use of emerging technologies through a progressive introduction into teacher education. For instance, online courses have replaced traditional classroom instruction as the primary means of student instruction in teacher education.

Moreover, the increasing popularity of massive open online courses has allowed for the analysis of student involvement based on their activities, which are monitored by analytics provided by the platform. Also, artificial intelligence methods like natural language processing have been applied to the analysis of written and spoken language to improve better teaching experience.

AI can be defined as “computing systems that are able to engage in human-like processes such as learning, adapting, synthesizing, self-correction and use of data for complex processing tasks” [2]. AI is a broad field with many subfields. For example, machine learning (ML) uses algorithms to identify patterns in educational data through repeated training; deep learning simulates and predicts educational outcomes using large datasets; and natural language processing (NLP) uses algorithms for language recognition to extract and analyze textual meaning.

By using intelligent tutoring systems, intelligent agents, and intelligent collaborative learning systems, artificial intelligence (AI) supports and improves learning environments in education. AI research has recently had a big impact on education, and to combine multiple domains including computer science, image processing, linguistics, psychology, and neuroscience, an interdisciplinary

approach is needed. By providing real-time class status updates and addressing students' requirements via personalized learning platforms, artificial intelligence (AI) assists teachers in making decisions. Furthermore, AI has the power to change the educational landscape [3].

Types of AI language learning tools

There are various AI language learning tools available, each with unique characteristics and goals. For example, there are machine translation tools, language tutoring systems, language generation systems, language platform, etc.

Machine translation tools use AI algorithms to automatically translate text or speech from one language to another in real time. Translation tools are commonly used for quick translations of short phrases or sentences and are often found in mobile apps or online platforms (Google Translate, Bing Translator, ChatGPT, CHAR AI).

Dissimilar to translation tools, language tutoring systems tools use AI algorithms to give users personalized language lessons and feedback. They might have interactive lessons, activities, and tests to assist students get better at speaking, grammar, and vocabulary (Duolingo, Open English, Busuu).

Language generation systems tools use AI algorithms to produce original text in a given language based on a set of input parameters. These systems could produce reports, social media posts, or news stories. Software applications and internet platforms often have language generation technologies. One of them are Hugging Face's Transformer and OpenAI's GPT-3.

Some AI language learning technologies, such as chatbots that use natural language, mix elements of these categories.

Chatbots

Chatbot is a computer program or artificial intelligence which carries out conversations through audio or text [4], and interact with users in a particular domain or topic by giving intelligent responses in natural language [5]. Chatbots have been developed for both general and instructional purposes.

The idea of chatbots to be in role of teachers for language learning is still relatively new, despite their boundless potential to improve language teaching and

learning. Chatbot use is also compared with humanoid robot in science lecture class, and reported that the visualization using chatbot was helpful for students to understand the lecture smoothly [6]. However, researches on chatbot use and development to enhance language learning rather difficult to find. This study identified researches on language teaching and learning.

Conclusions

Artificial intelligence significantly influence on how much time need to spend on learning new language and it's efficiency due to the possibility of creating an individual plan to each student. Also, AI can use different methods and approaches for native speakers who have some similarities with learning languages or other factors, related with student.

References:

1. What is artificial intelligence (AI)? *TECHTARGET.COM*, 1 квітня 2024. Available at <https://www.techtargget.com/searchenterpriseai/definition/AI-Artificial-Intelligence>.
2. Popenici, S. A. D., Kerr, S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *RPTTEL (Research and Practice in Technology Enhanced Learning)*. 2017. Vol. 12, Art. 22. URL: <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0062-8>.
3. Chen, L.; Chen, P.; Lin, Z. Artificial Intelligence in Education: A review. *IEEE Access* 2020, 8, 75264–75278.
4. Shevat A. *Designing bots: creating conversational experiences*. O'Reilly Media, Inc. 2017.
5. Nykyporets S. S. Impact of artificial intelligence on sustainable development of tertiary technical education in Ukraine. *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference «Impact of Artificial Intelligence and Other Technologies on Sustainable Development»*, December 28-29 2023. 2023. Pp. 22-25.
6. Nykyporets S. S. Challenges and implications of Artificial Intelligence and digitalization in the context of higher education in Ukraine. *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції для освітян «Березневий науковий дискурс 2024» на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України»*, м. Київ, 29 березня 2024 р. Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2024. С. 64-67.
7. Kutsyk, V. M., Nykyporets, S. S., The impact of artificial intelligence (AI) on language learning. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2024)»*, Вінниця, 11-20 травня 2024 р. Електрон. текст. дані. 2024. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2024/paper/viewFile/21169/17643>.

Наталія ОПАР

к. н. держ. упр., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Тетяна ГАНЦЮК

к. н. держ. упр., доцент,

*доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

РОЛЬ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Інформаційне суспільство характеризується зростанням у ньому ролі інформації і знань, кількості людей, зайнятих виробництвом інформаційних продуктів і послуг, домінуванням інформаційних технологій у суспільних та господарських відносинах, створенням глобального інформаційного простору тощо.

Сьогодні інформація, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є одним з найважливіших факторів впливу формування суспільства XXI століття. Також, основними структурними елементами інформаційного простору є інформаційні ресурси, інформаційні технології та інформаційні системи, спрямовані на забезпечення інформаційних потреб суспільства і держави [2, с. 26].

Більшість розвинених країн перетворює інформаційно-комунікаційні послуги Інтернету в потужну мультимедійну інформаційно-комунікаційну сферу, пріоритетами якої є швидкість поширення і отримання інформації та значний вибір інформаційних джерел за допомогою мобільних засобів зв'язку та телекомунікацій [1, с. 210]

Поняття «міжнародне співробітництво» має широкий і різноманітний характер і охоплює різні аспекти міжнародної освіти та співпраці між країнами. Загальновідомими є такі форми міжнародного освітнього

співробітництва, як академічний обмін, міжнародні проєкти, мобільність, інтернаціоналізація, проведення спільних заходів конференцій тощо.

Проте, у зв'язку з розвитком новітніх ІКТ, з'являються також й інші форми міжнародного освітнього співробітництва, зокрема віртуальна мобільність. Так, це – це форма міжнародного співробітництва, яка забезпечує можливість отримання освітнього досвіду в інших країнах без фізичної присутності здобувача або викладача шляхом використання відеозв'язку. Як зазначають дослідники К. В. Пічик, О. В. Гуменна та Л. Ю. Човнюк, «віртуальна мобільність – це форма навчання з інтегрованими віртуальними елементами, реалізованими через підтримуване інформаційно-комунікаційними технологіями навчальне середовище. Віртуальна мобільність передбачає спільне навчання і співпрацю осіб з різних країн та культур, одним із засадничих завдань якого є зміцнення міжкультурного розуміння та обмін знаннями. Ця форма навчання забезпечує можливості отримання міжнародного і міжкультурного досвіду зокрема тими особами, котрі не можуть скористатися програмами фізичної міжнародної мобільності з низки соціальних, економічних, організаційних чи інших причини» [3].

В цьому контексті можна окреслити ключову роль ІКТ у міжнародній діяльності, адже різноманітні інструменти та технології дозволяють забезпечити швидку та ефективну комунікацію між партнерами з різних країн, зменшити витрати на дорогі подорожі, роботу з паперовою документацією та зберігання даних.

Одним з найбільш поширених засобів комунікації в міжнародній діяльності є електронна пошта, що дозволяє надіслати повідомлення між партнерами у різних країнах за декілька секунд і не залежати від різних географічних та часових зон. Іншим, не менш популярним, засобом комунікації є відео-конференції, що надають можливість проведення зустрічей з партнерами з інших країн, не виїжджаючи зі своєї країни. Відео-конференції забезпечують високу якість зображення та звуку, що робить їх дуже зручними для комунікації. Також, все популярнішим засобом зв'язку у

міжнародній діяльності стають соціальні мережі. Наприклад, вони можуть бути використані для залучення нових клієнтів або партнерів, обміну ідеями та знаннями, підтримки контактів тощо.

Таким чином, міжнародне освітнє співробітництво є важливим інструментом розвитку наукового та культурного співробітництва та складовою сучасної освітньої політики, а також сприяє формуванню глобальної освітньої спільноти, підвищенню рівня якості освіти, збільшення мобільності здобувачів освіти, викладачів та науковців тощо. Використання різних типів ІКТ та співпраця з міжнародними партнерами допомагають забезпечувати доступ до актуальної інформації та розробляти ефективні стратегії міжнародної освітньої діяльності, а також отримати більше конкурентних переваг на міжнародній арені.

Список використаної літератури:

1. Дименко Р. А. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних послуг у міжнародному середовищі. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 48-1. С. 205-212. <https://doi.org/10.32843/bses.48-100>
2. Єсімов С.С. Використання інформаційних технологій як предмет адміністративно-правового регулювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2015. №927. С. 24-29.
3. Пічик К.В., Гуменна О.В., Човнюк Л.Ю. Віртуальна мобільність як інноваційний підхід у навчанні. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 4 (14). С. 42-52. DOI: 10.15276/EJ.04.2020.6. DOI: 10.5281/zenodo.4439009.

РОЗДІЛ 5

ТЕКСТ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА «КУЛЬТУРНОГО ПОЛЯ»

Світлана БИБИК
д.філол.н., професор,
провідний науковий співробітник відділу стилістики, культури мови
та соціолінгвістики
Інституту української мови НАН України

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК І КУЛЬТУРНЕ ПОЛЕ МЕДІАТЕКСТІВ

Наші спостереження щодо змістового наповнення і розширення функцій шкільного підручника з української мови зумовлені твердженням, що «Інтеграція медіатекстів у навчання мовно-літературної галузі – одна з основних інновацій Державного стандарту базової середньої освіти» (Олеся Слижук). Якщо поставити шкільний підручник у центр уваги, то можемо відзначити, що він є частиною взаємодії трьох векторів:

1. Занурення учнівства через завдання підручника в цифрове середовище. ПІДРУЧНИК → ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩЕ → МЕДІАСЕРЕДОВИЩЕ (інтернет, світ медіапродукції і технологій комунікації).

2. Використання цифрових джерел і медіа як складників «культурного поля», що доповнюють підручникову інформацію та знання учнівства / відкривають ракурси соціально-психологічної, культуромовної адаптації, розширюють медіакультурні, інформаційно-тематичні зв'язки в мовомисленні учнів, увиразнюють особистісний складник результатів цифрової та медійної самоосвіти, посилюють медійний образ того чи іншого мовного явища або текстового образу. УЧЕНЬ ← ІНТЕРНЕТ- ТА МЕДІАСЕРЕДОВИЩЕ (МЕДІАТЕКСТ) ← ПІДРУЧНИК.

Такий ракурс сучасного навчання підтверджує, що медійним джерелам делеговано дидактичну, інформаційно-просвітницьку, виховну та унормувальну / нормотвірну (лінгводидактичну) тощо функції.

Шкільний (електронний) підручник є частиною інтернет-середовища, яка використовує медіатексти як інформаційне поле. Чи можна вважати підручникову літературу медіатекстами?

Кілька зауважень про значення слів *медіа*, *медіасередовище*, *медіатекст*, оскільки ще чіткого розрізнення їх семантики у конкретному словнику ми не маємо.

Медіа – це ‘Те саме, що Засоби масової інформації’ [7, <https://sum20ua.com/?page=1579&searchWord=масмедіа&wordid=154956>].

Насправді слово *медіа* на сьогодні має кілька значень:

1. Посередник, засіб передавання, зберігання та відтворення інформації, призначений для її донесення крізь просторові, часові чи інші перепони. Тому це і усна мова, і друкована книжка, і зображення на рекламному щиті, і програми, технічні засоби для спілкування в режимі реального часу тощо. Навіть *фольклорне пісенне та музичне мистецтво, святкові традиції, народне образотворче мистецтво, міфи, епоси, казки, легенди* тощо. Отже, *традиційні та сучасні медіа*.

2. Періодичні чи регулярні друковані або цифрові видання (засоби масової інформації, масмедіа), що є продуктом корпоративного виробництва інформації та її розповсюдження, виходять під постійною індивідуальною назвою, призначені для звернення до масової аудиторії з відомостями про поточні події суспільно-політичного, культурного та економічного життя і характеризуються стандартизованістю, орієнтацією на пересічного споживача. *Газета, журнал, кінофільм, радіо, телебачення*. Згідно із Законом України «Про медіа» [5].

3. Штучний простір для міжособистісного обміну інформацією («сучасні медіа»), забезпечений взаємодією засобів, програмних продуктів і передавання, і зберігання та відтворення інформації, для організації відеоконференцій. Значною мірою соцмережі (Facebook, Instagram тощо), блоги, публікації у відеохостингах тощо. *Віртуальна реальність*.

4. Тексти, орієнтовані на масового споживача (читача чи слухача), учасника чи учасників масової комунікації, що характеризуються змістовою, структурною і технологічною завершеністю, функціонально-стильовою маркованістю, орієнтацією автора (авторів) на певного адресата. *Медіатексти*.

Усі медійні тексти формують *медіасередовище*, або *медіапростір*, під яким розуміють ‘1. Сукупність засобів масової інформації. 2. Електронний простір, у якому окремі люди або групи людей можуть діяти разом і водночас, навіть якщо вони не перебувають у тому самому місці’ [7, https://sum20ua.com/?wordid=201501&page=1592&searchWord=медіасередовище#lid_201501].

Власне поняття «медіатекст» (‘Текст будь-якого медійного виду й жанру’ [7, https://sum20ua.com/?wordid=213468&page=1592&searchWord=медіасередовище#lid_213468]) потребує єдиного тлумачення, яке стало би базовим і для шкільної практики.

Відштовхнутися треба від поняття – *текст*. Це авторська праця, документ, зміст словесного твору, літературний чи інший твір або його уривок для читання, аналізу тощо [6, X, с. 57]. Як бачимо, основне – ‘авторська праця для читання чи аналізу, що несе певний зміст’. Текст – це ‘писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об’єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв’язками, а в загальнокомпозиційному дистантному плані — спільною темою і сюжетною заданістю. <...> З семантичною і структурною організацією тексту органічно пов’язана його стильова визначеність’ [1, с. 627, 628]. Ще стисліше: *Текст* – зв’язна мова, письмове чи усне повідомлення, що характеризується змістовою і структурною завершеністю, орієнтацією автора на певного адресата [4, с. 182].

Отже, у широкому потрактуванні медіатекст в усній чи писемній формі є засобом трансляції інформації, комунікації. Звужено – це твір, автором

якого є *журналіст* [8]. Утім, авторами медійних текстів можуть бути і *науковці, будь-які фахівці у своїй галузі*, які готують і публікують у періодичних видання свої твори – наукові чи науково-популярні статті, розвідки [5]. Отже, суть поняття відображають давно відомі *усний і писемний твір*, створений у сфері засобів масової інформації.

А що ж вирізняє медіатекст? Дін розрахований на *масову аудиторію* і становить поєднання *вербальних* і т. зв. *медійних одиниць* (невербальних як додаткових каналів інформування / впливу (графічні зображення, ілюстрації, відеоряд, звуковий ряд) та власне технічних, технологічних), які всі разом створюють динамізм і відкритість, інтегративність медійного тексту.

Як бачимо, на сьогодні немає повної збіжності щодо понять журналістський текст і медіатекст, медіатекст і інтернет-текст. Перша кореляція «попливла» через занепад т. зв. «старих (традиційних) медіа», практично закритих у своїх структурах. Технологічний же бум спричинив широту цифрових аналогів традиційних медіа, а дуже швидко – і їх взаємодію, зв'язаність тощо.

Отже, *медіатекст* – це: 1. Інтегративний багаторівневий / багатовимірний текст / твір, який об'єднує в єдине комунікативне ціле різні семіотичні коди (словесні, невербальні, медіа) і поширюється різноманітними каналами (друк, радіо, телебачення, Інтернет, мобільні телефони). 2. Усного чи писемного твору, автором якого є журналіст чи фахівець певної галузі знань.

Провідними особливостями медіатекстів можна вважати: *медійність* (текст створюється і поширюється з використанням тих чи інших засобів масової інформації, при цьому превалює один із каналів його технічного поширення); *масовість* (як під час створення, так і споживання медіапродуктів залучені групи осіб); *інтегративність* текстових кодів у комунікативному цілому; *відкритість тексту* [9]. Цей ряд характеристик може бути розширений [2, с. 19].

Маючи такі особливості, медійні тексти в дидактичній практиці привносять свої особливості використання у навчально-виховному процесі. Власне явище медійності впливає на сприймання *шкільного підручника як складника культурного поля медіатекстів*. І традиційні, і новітні ЗМІ стали повноцінним інструментом освіти, шкільні підручники – складниками культурного поля, у якому медіатексти посіли провідну позицію.

Список використаної літератури

1. Баранник Д.Х. Текст. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2004. С.627-628.
2. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника*. 2021. Вип. 27. С.15-25.
3. Городенко Л.М. Медіа. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-66085>
4. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова : короткий тлумач. слов. лінгв. термінів. Київ, 2001.
5. Закон України «Про медіа». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
6. Словник української мови. У 11 т. Київ, 1970–1980. URL: <https://sum.in.ua> (у тексті – СУМ-11).
7. Словник української мови. У 20 т. Київ, 2015–2024. URL: <https://sum20ua.com> (у тексті – СУМ-20).
8. Яцимірська М.Г. Медіатекст. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіатекст>
9. Freedman D. Internet transformations: old media resilience in the new media revolution. *Media and Cultural theory*. J. Curran & D. Morley (Eds.). London, 2006.

Оксана ГОЛОВЧУК

*к.пол.н., викладачка кафедри філологічних дисциплін та масових комунікацій
Мукачівського державного університету*

Марія ГАВРИЛЕЦЬ

*здобувачка I курсу спеціальності ІБАС
Мукачівського державного університету*

ПОЗИТИВНЕ СВІТОБАЧЕННЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Якість соціальних комунікації визначається рівнем усвідомленості та гармонійного поєднання особистих, суспільних та громадських цілей

комунікатора. Ефективні соціальні комунікації мають прямий вплив на відчуття щастя людини. В свою чергу, коли ми говоримо про показник щастя, то маємо на увазі суб'єктивне благополуччя – це більш науковий термін для щастя. Він означає комбіновану величину, утворену відчуттями задоволеності, захисту і, найголовніше, довіри до навколишнього світу. Так от саме довіра визначається мірою грамотної оцінки свого потенціалу та своєї ролі у суспільних групах, з якими контактує особистість. Тобто від якості нашого спілкування напряму залежить чи почуваеться ми щасливими людьми.

А зараз про формулу щастя – це сукупність позитивних рис людини, яка продукує найбільш успішні соціальні комунікації. Отже, ми навели два твердження: по-перше, ефективні соціальні комунікації роблять людину щасливою; по-друге, лише позитивна людина спілкується і взаємодіє найбільш ефективно. В результаті ми виводимо третє твердження: існує чітка взаємозалежність між трьома базовими характеристиками: позитивне світобачення, успішна соціальна комунікація та відчуття щастя. Відсутність однієї зі складових незмінно впливає на дві інші. Наприклад, людина прокидається у негативному настрої, неефективно взаємодіє з оточенням, в результаті – відчуття щастя різко падає. Або зворотній процес: людина раптом дізнається дуже негативні новини, її показник щастя знижується, і в результаті вона не може втримати свій позитивний настрій, і тим паче не може ефективно комунікувати з іншими. Найчастіше, у таких ситуаціях, навіть дуже комунікабельна людина не бажає ні з ким спілкуватися.

Отже, позитивне світобачення є дієвим каталізатором соціальних комунікацій людини. Яким чином ми можемо впливати на своє світобачення максимально наближаючи його до позитивного, навіть за умови, що більше 80% часу сучасна людина перебуває під дією стресу?

Відповідь на це питання спробуємо знайти, аналізуючи конкретні психологічні стани та реакції. Так, якщо людина співставляє свої очікування з реальним положенням, й, при цьому, об'єктивно оцінює ситуацію, значить, вона продукує власний ефективний стан й підвищує показник щастя у

майбутньому. Якщо ж людина не приділяє свій час й свою увагу внутрішньому само розвитку, схильна до депресивних станів, не має власного морального й духовного стрижня – отже, її динаміка показника щастя буде негативною, різко падаючою.

Потрібно також врахувати, що суб'єктивна природа щастя та позитивного світобачення, залежність від особистісного розвитку людини, робить стан щастя складним для визначення, а також ускладнює його вимірювання. Проте, в психологічній та соціологічній науках є цілий напрям, який вивчає стан щастя, й наукові та дослідницькі напрацювання у цьому становлять базу для подальших досліджень у цій сфері.

Звернемося до найбільш ранніх вчень. Дослідник-філософ Давньої Греції Арістіпп називав позитивне мислення і відчуття щастя гедонічно визначеними величинами [1]. З точки зору сучасної психології гедонічне задоволення – це стан, при якому людина відчуває себе повністю спокійною і розслабленою. В такому стані вона здатна дистанціюватися від усіх своїх проблем та не відчувати жодних страхів і сумнівів. Досліджуючи гедонічні схеми мозку людини, фахівці нейробіології емпірично знайшли підтвердження того, що задоволення є важливою складовою стійкого позитивного світобачення і щастя.

У нашому щоденному житті це проявляється, наприклад, готовністю індивіда усвідомлено відмовитися від «престижних» і прибуткових видів діяльності чи професії заради улюбленої справи, покликання, тобто того, що ми схильні називати «для душі». Це непростий вибір людини, адже нами керує раціональність. Якщо ж все таки людина знайшла внутрішні мотиви і силу займатись не тим, що раціонально і прибутково, а тим, що подобається – це результат роботи її власного мозку, а не думки оточуючих. Тобто у неї локус внутрішнього контролю, а не зовнішнього. Так само результатом роботи мозку, як виявили нейробіологи, є задоволення, а отже, відчуття щастя. Тут може виникнути логічне запитання: якщо людина не має можливості відмовитися від прибуткової роботи, чи може вона бути

щасливою й ефективно комунікувати? Безперечно так, але для цього їй потрібно налаштуватися на відчуття вдячності за все решту, що у неї її, зокрема за ту вагому віддичу, яку вона має в обмін на всій час. Нейробологи емпірично доводять, що почуття вдячності стимулює вироблення нейромедіатора дофаміну. Такою ж є дія антидепресанту бупропіону. «Головний ефект відчуття вдячності – підвищення рівня серотоніну. Коли людина думає про те, за що вона вдячна, то її увага сфокусована на позитивних аспектах життя. Ця проста дія підвищує вироблення серотоніну в передній поясній корі мозку» [2].

Українська реальність потребує «позитивності» всіх інформаційних сфер, власне йдеться про інформаційну безпеку держави. Тут можемо навести аналіз дослідження, проведеного Ліндсі Доран, зокрема, що стосується кількості позитивних комедійних фільмів у порівнянні з негативними драмами [3]. Дослідниця переконливо доводить наскільки важливо спостерігати за нашими емоціями, щоб не опинитися у полоні гальмуючих негативних тенденцій.

Перелік використаної літератури:

1. Психологія про щастя. Лисечко М. В. Психологічна служба КДПУ. URL : <https://kdpu.edu.ua/sotsialno-hromadska-diialnist/psykholohichna-sluzhba/rekomendatsii/18121-psykholohiya-pro-shchastya.html> (дата звернення: 30.01.2024).
2. Нейробіолог про 4 ідеї буття щасливим. Журнал CREDO. URL : <https://credo.pro/2017/11/193890> (дата звернення: 30.01.2024).
3. Ліндсі Доран: позитивна психологія та оптимізм в голлівудському кіно. Інформаційний канал «Алла та щастя» з психологом Алою Клименко. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=tb2eWkK-6pM> (дата звернення: 30.04.2024).

Богдан ГРИВНАК

к. філос. н., доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Ольга МАНДЗЮК

студентка II курсу спеціальності 035 «Філологія»

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ЗАСОБИ ДІАЛОГІЧНОСТІ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ

Мета науково-популярних текстів та видань – передати інформацію адресату, що не має необхідних знань для суто наукового мовлення, яке містить безліч термінів та конструкцій, сприймаючи які, потрібна відповідна підготовка. Враховуючи це, розуміємо, що науково-популярний текст, перш за все, повинен бути зрозумілим максимально широкій аудиторії читачів.

Діалогічність є одним з елементів, які полегшують сприйняття інформації та створюють зв'язок між літературним твором, а також його автором і читачем. Тому визначення «діалогічності» можна сформулювати як процес взаємодії між ними, реалізований через текст твору. Метою цієї взаємодії є досягнення спільного розуміння тексту та його тлумачення. Переконавання, що для повного розуміння твору необхідна активна участь читача у процесі сприйняття тексту лежить в основі такого поняття як «діалогічність».

Як зазначає Ж. Гордєєва: «Термін «діалогічність» також вживається як категорія тексту, що характеризує його спрямованість на адресата. Ця категорія підкреслює реляційну природу всіх текстів і той факт, що діалог відбувається не тільки в межах висловлювання, але й між висловлюваннями (текстами)» [1].

Саме засоби діалогічності в науково-популярному стилі є визначними для створення активного обміну інформацією та ідеями, навіть ще у процесі читання. Вони допомагають перетворити текст зі складного, зрозумілого для

вузького кола на захопливий та дискусійний. Засоби діалогізації не мають важливого змістового навантаження, але є ефективним способом привернення уваги читача.

Ось список декількох основних засобів діалогічності мовлення, які часто вживають під час написання популярно-наукових видань:

1.Звертання до читача та вживання імперативів (наприклад: розгляньмо, уявімо, запам'ятайте тощо).

2. Використання таких займенників як «ми» і «ви».

3. Питальні речення і запитально-відповідний комплекс (в тому числі питання, які закликають до дискусії).

4. Цитування експертів та вживання непрямой мови як переказу чужої думки.

5.Порівняння і контрасти, експресивні засоби, окличні речення, оцінкова та розмовна лексика, інверсія.

6. Когнітиви (наприклад: вам відомо, ви маєте розуміти тощо).

7. Використання конструкцій і зворотів зв'язку (наприклад: зосередьмося на головному, заглибьмося у тему тощо).

8. Використання вставних слів та конструкцій (наприклад: по-перше, безумовно, як відомо тощо).

3. Корнева зазначає: «Засоби внутрішньої діалогізації мають високий сугестивний потенціал. До таких засобів відносяться: образні засоби (метафора), риторичні форми (риторичні питання і вигуки), повтор (епіфора, анафора), засоби модальності. Усі вони реалізують експресивний аспект діалогізації» [2, с. 2].

Таким чином, засоби діалогічності роблять науково-популярні тексти більш інтерактивними та залучають читачів до активного обговорення та вивчення теми. Вони полегшують процес інформування та переконують адресата, враховуючи його смислову позицію і, таким чином, підвищують ефективність комунікації у науково-популярній сфері.

Список використаної літератури

1. Гордєєва Ж.В. Діалогічність наукового тексту в процесах спілкування і мовомислення науковців-психологів. *Вісник психології і соціальної педагогіки*. 2013. №12. URL:<http://surl.li/oldma> (дата звернення: 03.05.2024)
2. Корнєва З. М., Павловська Ю. В. Експресивні та прагматичні засоби діалогізації англійської наукової прози. *Вісник Житомирського національного університету*. 2011. № 56. С. 105–108.

Зоряна КОРЖАК

к. філол. н., доцент

доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного університету нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Переклад енергетичної термінології є невід'ємною складовою галузі перекладацької діяльності, що стосується термінів та понять, пов'язаних із виробництвом, передачею, зберіганням та використанням енергії [1, с. 137]. Цей процес вимагає не лише знань мови, а й глибокого розуміння технічних та наукових аспектів сучасної енергетики. Тому у світлі стрімкого розвитку технологій та наукових досягнень у галузі енергетики, вирізняється необхідність постійного оновлення та вдосконалення термінології для відображення нових реалій та концепцій. Специфічні терміни, що вживаються у цій сфері, вимагають від перекладачів не лише точності в передачі значень, але й узгодженості зі загальноприйнятими та міжнародними стандартами [2, с. 58]. Окрім того, переклад енергетичної термінології містить розгляд аспектів енергетичної політики, правового регулювання та інших сфер, що є важливими для забезпечення взаєморозуміння в міжнародному контексті. У цьому контексті важливою стає співпраця між фахівцями в області енергетики та перекладачами з метою створення уніфікованого та ефективного термінологічного середовища.

Досвід формування нових галузей науки, що розвиваються, показав, наскільки важливим є завдання встановлення точної термінології. Відсутність єдиної, упорядкованої термінології часто призводить до того, що один термін має кілька значень і служить для вираження різних понять або для одного і того ж поняття застосовуються кілька різних термінів, що значно ускладнює порозуміння фахівців у цій галузі знань.

На думку Слюсаренко О. В., «термін» — мовний феномен, тому він: «підпорядковується фундаментальному закону, за яким кожна мова трактує дійсність по-своєму. А це означає, що спочатку, у природних умовах, немає і не може бути єдиних міжнародних понять. Значення окремих слів та сфери їх вживання не збігаються від мови до мови. Тому при перекладі спеціальних текстів заміни «слово в слово» неможливі, потрібне співвіднесення кожної одиниці з усією системою понять певної галузі знання» [3, с. 107].

Наприклад у німецькій науковій мові, під час формування нових науково-технічних термінів, рекомендується надавати перевагу створенню термінів на основі міжнародного (переважно грецько-латинського) словникового та словотвірного запасу. Терміни, що складаються з грецьких та латинських компонентів, легко формуються в багатьох мовах, і їхні структури є універсальними. Наприклад, у сфері енергетики ми можемо зустріти такі міжнародні терміни, як: амперметр (*das Amperemeter*), генератор (*der Generator*), електродвигун (*der Elektromotor*), енергоблок (*der Energieblock*), потенційна енергія (*die potentielle Energie*), трансформатор (*der Transformator*), фаза (*die Phase*), фідер (*der Feeder*) [4, с. 23, 54, 78, 109, 162, 203, 254, 311]. Також у німецькій мові у сфері енергетики виникли значні прогалини в термінологічному лексиконі. Ці прогалини стосуються таких слів, як: *der Widerstand* (опір), *der Schalter* (вимикач), *der Strom* (струм) [5, с. 54, 319, 391]. Однак багато термінів не мають специфічних властивостей у передачі лексичного значення. З огляду на важливість вивчення термінології в енергетиці для майбутніх фахівців у цій галузі, добре користуватися словником термінів, що пояснюють основні концепції: *der elektrische Pumpe*

(електричний насос), *die elektrische Ausrüstung* (електрообладнання), *die Hochspannung* (висока напруга), *die Ausschaltung* (вимикання), *der Blankdraht* (оголений дрiт), *die Hochspannungsanlage* (високовольтна установка), *den Kreis schließen* (замкнути коло) [6, с. 33, 39, 41, 57, 64, 85, 107].

У процесі перекладу в енергетичній галузі важливо враховувати комплексність технічних та концептуальних аспектів, щоб забезпечити точність та чіткість мовного вираження. Однією з ключових стратегій є здатність перекладача глибоко розуміти технічні особливості енергетичних термінів. Це передбачає вивчення сучасних тенденцій у виробництві та використанні енергії, а також особливостей розробок у галузі відновлювальних джерел.

Крім того, важливим аспектом є збереження контекстуальної специфіки мови вихідного тексту, оскільки енергетичні терміни часто мають глибокий культурний та історичний зв'язок. Перекладач повинен уникати узагальнень та враховувати контекст, в якому використовується той чи інший термін.

Список використаної літератури:

1. Зуєнко Н. О. Особливості перекладу німецьких термінів у галузі енергетики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2014. № 11 (1). С. 136-138.
2. Введенська Т. Ю., Арах О. О. Особливості перекладу галузевої термінології. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць*. К.: Аграр Медіа Груп. 2021. С. 54-60
3. Слюсаренко О. В. Особливості перекладу німецьких термінів у галузі робототехніки. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки*. 2016. №10. С. 102-108.
4. Spon E. *Spons' Dictionary Of Engineering, Civil, Mechanical, Military, And Naval: With Technical Terms In French, German, Italian, And Spanish*. Legare Street Press. 2023. 396 p.
5. Tolhausen A., Durand G. *Technological Dictionary In English, French And German Languages: Comprising The Technical Terms Of Arts And Manufactures With Their Different*. Legare Street Press. 2022. 500 p.
6. Caspar C. *Caspar'S Technical Dictionary, English-German and German-English; Comprising the Most Important Words and Terms Employed in Technology, Engineering, Machinery, Chemistry*. Pranava Books. 2022. 286 p.

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

*професор, д. н. з держ. упр., заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Анастасія СЕРГЕНЮК

*асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ДО ПРОБЛЕМИ ПОВЕРНЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ГРАФІКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Останнім часом увагу українських мовознавців, народних депутатів України та окремих політиків привертає питання повернення до історичної графіки української мови, спричинене бажанням звернутися до своїх історичних джерел, відмінних від графіки країни-агресора, запровадженої 1708 року Московським царем Петром I (т. зв. «гражданській» шрифт) на значній території тогочасних українських земель, що перебували в складі Московії, і зрештою, прагненням позбутися сучасних звинувачень України в користуванні графікою російської мови.

Обґрунтування потреби повернення до історичної графіки української мови зустрічаємо в наукових розвідках Космеди Т. [4], Лопушинського І. [5], Мітченка В. [6], Чабайовської М. [8], Чебаника В. [1; 2] та ін.

Принагідно зазначимо, що ще задовго до «мовних експериментів» Московського царя Петра I в Галичині, що перебувала в складі Австро-Угорської імперії, процес оптимізації та спрощення кириличного шрифту був пов'язаний із вимогами переходу від рукописного до друкованого книговидання. Трансформація накреслення кириличних літер шляхом використання лише прямих та циркульних ліній вперше відбулася в друкарні Балабанів у місті Стратин коло Рогатина (нині – Івано-Франківська область). Після кількох років своєї діяльності Стратинську друкарню було викуплено Єлисеєм Плетенецьким і вона перемістилася до Києво-Печерської лаври. «Балабанівські» літери, ще задовго до реформи Петра I, використовувалися в

«Часослові» (1617), «Анфологіоні» (1619), «Бесідах на чотирнадцять послань» (1623) та низці інших книг. Крім Галичини, перші експерименти із переведенням кириличного візантійського півуставу на антикву (від лат. *antiquus* – стародавній – вид латинського друкарського шрифту з вертикально оформленим накресленням; перший друк антиквою відомий ще від 1476 року) відбувалися також у Вільнюсі при друці видань Литовського статуту у типографії Мамоничів [3].

І лише 1 січня 1708 року, майже через сто років, Петро I підписав указ: «...тими азбуками («гражданкою» – *авт.*) надрукувати Геометрію російською мовою ... та інші гражданські книги друкувати тими ж новими азбуками...». Перша московська книга, надрукована новим «гражданським» шрифтом, вийшла у світ 17 березня 1708 року. Вона мала заголовок: «Геометрія славенські землемѣріє» (підручник геометрії) [3]. Тим самим по всій підконтрольній Московському царству українській землі було запроваджено московський шрифт, що з тією чи іншою модифікацією, проіснував у часи Радянського Союзу й продовжує існувати в незалежній Україні.

Як відомо, 1988 року шрифт «Іжиця» на основі складального прямого півуставу Російської Академії наук кінця XIX століття розробила російська дизайнерка Світлана Єрмолаєва, проте працював над ним цілий колектив шрифтових дизайнерів з Росії. «Іжиця» набула популярності в країнах, де поширена кирилиця. Цей шрифт для багатьох візуально є «своїм», хоча створений він на основі церковнослов'янської традиції, що залишалася характерною саме для Росії. Шрифт призначався для відтворення старослов'янських текстів в енциклопедіях та наукових статтях, але, будучи оцифрованим 1992 року, з надзвичайною швидкістю поширився по всіх країнах, що користуються кирилицею. «Іжицю» можна побачити на вуличних вивісках, у меню ресторанів, в оформленні православних сайтів і книг та навіть на прапорах спонсованих Росією терористів. Крім цього,

шрифт «Іжиця» є пропрієтарним (не є вільно поширюваним) та його використання потребує придбання ліцензії вартістю в 25 доларів США.

Ця радянська традиція певною мірою до цього часу продовжується і в незалежній Україні. Так, зокрема, в оформленні Грамоти та Почесної грамоти Верховної Ради України, а також дипломів лауреатів Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування, Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти, Премії Верховної Ради України молодим ученим, дипломів стипендіатів Верховної Ради України – молодих учених – докторів наук використовується, як зазначено в описах відповідних документів, «давньослов'янський шрифт «Іжиця» [7].

Водночас «Іжиця» в багатьох наших патріотично налаштованих сучасників, особливо в період повномасштабної російсько-української війни, що триває вже понад два роки, асоціюється з «руським міром». І поки що численні написи літерами «руськава міра» на зупинках транспорту по всій Україні замінюють волонтери – українські шрифтові дизайнери, які розуміють небезпеку звикання до такої візуальної графіки, оскільки це розмиває український світ і власне витісняє українську шрифтову культуру.

Як зазначають народні депутати України Констанкевич І., Княжицький М., В'ятрович В. та ін. у пояснювальній записці до проєкту Постанови Верховної Ради України від 11 серпня 2023 року № 9606 «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України» з огляду на повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України даліше використання шрифтів, які мають російське походження, у відзнаках Верховної Ради України є неприйнятним [7].

Водночас українські шрифтові дизайнери розробили сотні, якщо не тисячі шрифтів, гідних того, щоб їх використовували при оформленні відзнак Української держави та національного парламенту. Над створенням нового зорового ряду в шрифті, що відбиває загальнонаціональні, історичні,

декоративно-мистецькі особливості української культури, свого часу працювали і працюють нині такі видатні вітчизняні митці, як Г. Нарбут, В. Кричевський, П. Ковжун, С. Гординський, В. Хоменко, В. Юрчишин, Н. Хасевич, В. Чебаник, М. Можина, Б. Гдаль та інші.

Наприклад, таким шрифтом могла б бути «Volja» авторства Марчели Можиної, створений 2022 року на основі літерації українського графіка Ніла Хасевича (1905-1952), який оформлював плакати, журнали, газети для українського визвольного руху середини ХХ століття. Він є безоплатним та вільно поширюваним. Цей шрифт вже використовується, зокрема, у відзнаках Головнокомандувача Збройних сил України.

Проте найповніші зміни на рівні графем запропонував саме професор Василь Якович Чебаник. Він – каліграф, заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки художників, лауреат Шевченківської премії (2019). «Графіка української мови» – це започаткований ним проєкт з відновлення зображення літер української мови, на основі збережених історичних прикладів української писемності та друкарства. Метою цього проєкту є створення видимого образу української мови – кириличної абетки на основі історично існуючої «рутенської абетки», надавши їй форм сучасної європейської пластики.

Проєкт було започатковано понад двадцять років тому, ще 2001 року, з розроблення нових графем (наприклад, шрифт Ustav Millennium © 2000) для української абетки – як практична частина дослідження, розпочатого Василем Чебаником ще 1971 року) після спілкування з Альбертом Капром, ректором Вищої школи графіки та книжкового мистецтва в Лейпцигу. Станом на сьогодні вже створено 45 шрифтів для української абетки.

З 2001 року автором створено шрифтові гарнітури для української абетки, що базуються на історичних українських скорописах. Матеріал для відновлення української абетки автор віднаходить у глаголичних, давньоукраїнських, грецьких почерках.

Для проекту також використовуються назви «Графіка української мови», «Шрифт Рутенія», «Абетка Рутенія», «Графіка українського правопису», «Проект абетки української мови», «Абетка Василя Чебаника».

Василь Чебаник вважає, що для створення нової української абетки потрібно повернути кириличний шрифт з його давніми і сучасними ознаками та, водночас, надати йому форму сучасної європейської пластики. Відроджена кирилична українська абетка, якою писали наші пращури («Ізборник Святослава», «Слово о полку Ігоревім», «Повість минулих літ»), покликана показати, що українська мова жива і має бути видимою в книжках, у пресі, на вулицях. Кирилична абетка – невід’ємний державний символ незалежності України [1].

На думку Василя Чебаника, малюнок літер пов’язаний зі специфікою звучання української мови, з її інтонаціями та мелодійними відмінностями від болгарської, білоруської та російської мов. Пластична інтерпретація літер у виконанні В. Чебаника створює органічний зорово-звуковий ряд [2].

Нове написання графем окремих літер, запропоноване художником, повертає нас до джерел давньоруської писемності й відновлює історичну спадкоємність розвитку графіки шрифтових форм, перерваною 1708 року «реформою» Петра I, що призвела до значної латинізації вітчизняного шрифту.

Отже, «азбучні» та «орфографічні війни» тривають. Українська графіка, система алфавіту містять проблемні моменти, що, як бачимо, мотивовані історичними чинниками, насамперед іншомовними впливами, утручанням у нормування, регламентацію української графіки й орфографії з метою знищення національної своєрідності. Ці проблеми є не новими, однак нова ситуація актуалізує старі проблеми, які досі нелегко вирішити. Проте однозначним є те, що українська графіка, орфографія, орфоепія повинні репрезентувати своє «національне обличчя» [4]. Саме тому сучасники мають зробити все можливе, щоб українська мова, її графіка повноцінно запанували на своїй споконвічній землі, відновлюючи давні історичні традиції.

Список використаної літератури

1. Василь Чебаник, Аліна фон Ерцен-Глерон, Анжеліка Корнієнко. Графіка української мови. Рутенія. - Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2022. - 184 с.
2. Василь Чебаник, Віктор фон Ерцен-Глерон. Буття та об'явлення української мови. - К. : Саміт-книга, 2021. - 992 с.
3. Графіка української мови. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> звернення – 27.04.2024).
4. Космеда, Тетяна. «Дух» літери, або буква – першоелемент лінгвокультури: відкрита лекція. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 84 с.
5. Лопушинський І. П. Повернення до історичної графіки української мови: нагальна державна і наукова проблема чи чергова забаганка політиків? (у порядку дискусії до 300-річчя «Гражданки»). Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту: зб. наук. пр. Сер. «Лінгвістика»; редкол. В. Олексенко (гол. ред.) та ін. Вип. ІХ. Херсон: Вид-во ХДУ, 2009. С. 35.
6. Мітченко В. Абетка української мови: формотворчий аналіз. *Українська академія мистецтва*. 2016. Вип. 25. С. 77-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2016_25_10 (дата звернення - 27.04.2024).
7. Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України: проєкт Постанови від 11 серпня 2023 року № 9606, унесений народними депутатами України Констанкевич І., Княжицьким М., В'ятровичем В. та ін. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42499> (дата звернення - 27.04.2024).
8. Чабайовська, Марія. Становлення українського рукописного шрифту. *Педагогічний часопис Волині*. № 2 (13). 2019. С. 52-58. URL: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/pchv_2019_2_10.pdf (дата звернення - 27.04.2024).

РОЗДІЛ 6
ПОДОЛАННЯ МОВНИХ ТА КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ
У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Владислава АРТЮХОВА

*к. психол.н., доцент кафедри психології та педагогіки
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

Анна ПАВИЦЬКА

*курсант 125 групи льотного факультету
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ
МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ЦИВІЛЬНИМ
НАСЕЛЕННЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Спілкування є основою будь-якого суспільства, воно дозволяє нам ділитися інформацією та почуттями з іншими людьми, будувати стосунки, взаємодіяти та співпрацювати для досягнення спільних цілей. В умовах сучасної війни на території України підкреслюється важливість побудови сприятливих взаємовідносин між військовими і цивільними. Як відомо, ставлення цивільного населення до війни та військовослужбовців тісним чином пов'язано із морально-психологічним станом комбатанта, його боєздатністю. Формування ефективної комунікативної взаємодії мешканців населених пунктів на лінії розмежування з військовослужбовцями забезпечує створення сприятливих умов для виконання військовими підрозділами ЗС України покладених на них завдань та функцій [1, с.147]. Окрім того, військово-цивільне співробітництво сприяє створенню безпечного середовища для цивільних осіб, що проживають у районах проведення військових операцій або в зонах потенційних конфліктів. Отже, ефективна комунікація є критично важливою для успіху військової операції. Однак,

існує ряд **комунікативних бар'єрів**, які можуть ускладнювати співпрацю між військовими та цивільними.

Мовні та комунікаційні бар'єри між вищезгаданими категоріями населення можуть виникнути через відмінності в досвіді, знаннях, навичках спілкування та культурі. Нерозуміння мовних особливостей і специфіка стилей спілкування можуть призвести до серйозних перешкод у досягненні спільних цілей при виконанні завдань. Питання комунікаційних бар'єрів між цивільним населенням і військовими у сучасному світі є не тільки актуальним, але й критичним для ефективної співпраці, безпеки та стабільності на місцевому та міжнародному рівнях.

Традиційно комунікативні бар'єри інтерпретують як перешкоди, які виникають у процесі комунікативної діяльності суб'єктів і заважають правильному сприйняттю, розумінню та засвоєнню інформації. Крім того, поняття «комунікативні бар'єри» у науковій літературі часто вживається синонімічно до термінів «комунікативні труднощі», «труднощі спілкування», «комунікативні перешкоди», «дефекти спілкування» тощо [2, с.115].

Ефективна комунікація є ключовим елементом успішної співпраці між цивільними та військовими відомствами. Це допомагає уникнути непорозумінь, забезпечує чітке розуміння завдань та інструкцій, а також сприяє вирішенню конфліктних ситуацій. Мовні бар'єри між цивільними особами та військовослужбовцями можуть виникати з різних причин і різними способами. Наприклад цьому можуть сприяти термінологічні відмінності: військові використовують власну специфічну термінологію, яка може заплутати цивільних. Терміни, які мають чітке значення у військовому контексті, можуть бути зрозумілі по-різному або навіть неправильно тлумачитися цивільними особами. Різне культурне походження впливає на те, як учасники взаємодії сприймають інформацію, виражають себе та реагують на різні ситуації. Загальновідомо, що військовослужбовці мають специфічний комунікативний стиль: вони, зазвичай, дотримуються більш формального та прямого стилю комунікації, який може відрізнитися від

цивільних, що тяжіють до більш відкритих та неформальних. У військовому середовищі акцент зазвичай робиться на точності та дисципліні, тоді як у цивільному - на гнучкості та творчості. Також військові та цивільні можуть мати різні пріоритети та цінності, що також може впливати на їхні способи комунікації та взаєморозуміння. Значне обурення як серед мобілізованих, так і професіоналів викликають бюрократичні перешкоди, які можуть ускладнювати ефективну комунікацію та ухвалення рішень.

Особливо гостро наведені відмінності відчувають на собі мобілізовані у ЗС України. Мобілізація та перебування в ЗСУ є достатньо стресовим досвідом. Мобілізовані мають в екстремальних умовах та вкрай короткий термін підлаштуватися під реалії військової служби. Адаптація до нових реалій ускладнюється наявністю комунікативних бар'єрів, що негативно відбивається на морально-психологічному стані людини.

Розуміння та подолання комунікативних бар'єрів може допомогти уникнути непорозумінь, помилок та конфліктів, що призведе до покращення результатів військових операцій та загальної безпеки. В цілому, подолання мовних та комунікативних бар'єрів між цивільними та військовими в умовах війни є критично важливим завданням, яке може вплинути на успішне вирішення конфлікту та збереження життів. Військові операції вимагають максимальної чіткості та точності в комунікації, оскільки навіть найменші недорозуміння можуть мати серйозні наслідки [3]. Досвід введення війни свідчить, що цивільні та військові, які працюють разом під час конфліктів, зіштовхуються зі значними викликами мовної та культурної адаптації.

У якості заходів для подолання бар'єрів комунікації можна запропонувати наступні:

- вивчення термінологічних особливостей: ознайомлення з базовою військовою та цивільною термінологією, для забезпечення зрозумілої комунікацію;

- культурна освіта: розуміння культурних відмінностей та розвиток навичок міжкультурної комунікації допоможуть уникнути непорозумінь та конфліктів;

- тренування навичок слухання та емпатії;

- розробка тренінгів з комунікації для цивільних та військових, спрямованих на покращення комунікативних вмінь учасників взаємодії;

- створення спеціалізованих комунікаційних засобів для полегшення взаєморозуміння, таких як довідники термінів, інтерактивні платформи для обміну інформацією, або спільні бази даних.

Серед вправ та прийомів подолання комунікативних бар'єрів найбільш ефективними є:

- рольові ігри та моделювання сценаріїв спільної діяльності, які допоможуть військовим і цивільним краще зрозуміти один одного;

- навчання міжкультурному спілкуванню допомагає зрозуміти культурні відмінності та навчитись опановувати ними в процесі взаємодії.

- використання чітких та зрозумілих методів спілкування, уникаючи використання складної військової термінології.

- заохочення до відкритості й відвертості завдяки створенню сприятливої атмосфери, де всі сторони можуть легко висловлювати свої думки та судження.

Важливим аспектом усіх запропонованих профілактичних заходів є інтеграція культурного розуміння та взаємоповаги в процес комунікації, що сприятиме побудові довгострокового цивільно-військового співробітництва. Особлива увага має бути спрямована на адаптацію мовних та комунікативних стратегій до конкретних потреб та умов військових операцій.

Слід зазначити, що ефективна комунікація може покращити не лише військові операції, але й сприяти гуманітарним зусиллям та післявоєнному відновленню. Усунення мовних та комунікативних бар'єрів може сприяти стабілізації та мирному врегулюванню конфліктів, зменшуючи ризик подальших напружених ситуацій. Такий підхід сприяє побудові довіри та

спільного розуміння, що є фундаментальними для забезпечення миру та безпеки в складних воєнних умовах. Важливо зазначити, що подолання комунікативних бар'єрів є постійним процесом, який потребує постійних зусиль та співпраці з боку всіх зацікавлених сторін.

Список використаної літератури

1. Цейтліна А.О. Комунікативні бар'єри у процесі формування цивільно-військового співробітництва збройних сил України в умовах проведення ООС. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №2. С. 145-150.

3. Лещук Г. В. Комунікативні бар'єри у професійній діяльності соціального працівника. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. № 1 (42). С. 126-129.

4. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія. 2018. К. : НА СБ України. 517 с.

Василь БОЙЧУК

к. філол. н., доцент,

*завідувач кафедри іноземної філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,*

Марія БОЙЧУК

к. філол. н.,

*викладач циклової комісії української мови та літератури
ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж фізичного виховання НУФВСУ»*

ЯВИЩА МОВЛЕННЄВИХ ДЕВІАЦІЙ У ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ

Процес документування різних фактів, обставин є іманентною ознакою будь-якого виду діяльності. У сучасній документалістиці документ визначається як «матеріальний об'єкт з інформацією, закріпленою створеним людиною способом для її передачі у часі і просторі» [1, с.3]. Таким чином, документ є засобом закріплення різними способами на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності і розумову діяльність людини. Саме за допомогою документів встановлюються офіційні, службові та інші стосунки між державами,

установами і людьми. Найважливіші вимоги до документів такі: документ повинен видаватися повноважним органом або особою відповідно до її компетенції; не повинен суперечити чинному законодавству; бути достовірним, містити у собі конкретні пропозиції або вказівки; бути складеним за встановленою формою, бездоганно відредагованим і оформленим [3, с.21].

Формально-змістове оформлення документів є важливою складовою ефективності сучасних управлінських процесів. Інколи недостатня обізнаність з методами, способами і прийомами роботи з документами, а також незнання вимог ДСТУ спричиняють порушення їх формальної структури. Ось чому стандартизація відіграє головну роль, оскільки дозволяє уникнути типових формальних помилок. Стосовно змістового аспекту документів, тобто їх текстового оформлення, то тут виникає низка труднощів, що безпосередньо пов'язана загалом з культурою мовлення, зокрема писемною формою ділового спілкування.

Відомо, що для писемного ділового мовлення характерні специфічні ознаки, як-от: вторинність писемної форми стосовно усної; можливість фіксації писемного мовлення графічними знаками (літерами, цифрами, символами тощо), що забезпечує збереження і відтворення певного мовлення у просторі та часі), і сприйняття зором. Крім того, користуючись писемною формою мовлення, автор має змогу безпосередньо контролювати процес породження тексту, коректувати його як граматично, так і стилістично. Наслідком цього є певна регламентація щодо вживання мовних засобів і стилістичних фігур.

Текстова організація документа – складне завдання, оскільки вимагає від укладача (автора) високої культури мови, яку розуміють як дотримання усталених мовних норм літературної мови, вміле використання мовно-виражальних засобів мови в усній і писемній формах залежно від мети і обставин спілкування. Іманентною ознакою культури мови є її зв'язок із функціонуванням літературної мови, з практичним володінням

літературними нормами й утвердженням цих стандартів у масовій комунікації. У такому ракурсі культуру мови часто розглядають як прикладну галузь, завданням якої є виховання “чуття мови”, вироблення навичок усного і писемного спілкування. Однак розуміння культури мови як важливого соціального, психологічного, загальнокультурного і власне мовноестетичного чинника неможливе без усвідомлення цілісності, системності лінгвістичних знань, серед яких найтісніший зв’язок існує між культурою мови, стилістикою, історією літературної мови [2, с.3]. Саме тому кожна людина повинна особливо уважно і вимогливо ставитися до власного мовлення, дбати про культуру індивідуального мовлення, бо від цього залежить загальний рівень розвитку кожної мови.

Формування мовленнєвої культури сучасного фахівця є важливою передумовою його гуманітарної та професійної підготовки. Це складний процес, в основі якого – оволодіння мовними (орфографічними, орфоепічними, морфологічними, синтаксичними, стилістичними, пунктуаційними) нормами сучасної літературної української мови, набуття конкретних знань і навичок щодо правильного застосування цих норм, а також умінь формувати синтаксичні структури офіційно-ділового, наукового та публіцистичного стилів, творити та інтерпретувати текст.

Аналіз текстового наповнення сучасних документів засвідчує, що їх автори не працюють над підвищенням своєї мовленнєвої культури. Причиною є необізнаність з нормами сучасної української літературної мови, наслідком чого є неточності у формулюванні різних спеціалізованих понять, допущення грубих граматичних і лексичних помилок у текстах документів, що призводить до різнотрактування та неточностей. З іншого боку, девіації є іманентною ознакою процесу породження будь-якого виду тексту, зокрема, коли йдеться про помилки правописного та стилістичного характеру. Це, передусім, написання слів з апострофом (після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються на твердий приголосний): *Мін’юст, пан’європейський, транс’європейський, дит’ясла*. У словах іншомовного

походження та їх похідних апостроф ставиться, крім *б, п, в, м, ф*, також після *г, к, х, ж, ч, ш, р* і після кінцевого приголосного префікса перед *я, ю, є, і*: *прем'єр, інтерв'ю, н'єдестал, миш'як, комп'ютер, П'ємонт, Монтеск'є, ад'юнкт, ін'єкція, кон'юнктура*, але *бюджет, бюро, фюзеляж, кювет* та ін.

Чимало труднощів зумовлює написання іншомовних прізвищ. При перекладі іншомовних прізвищ на українську мову варто пам'ятати, що будь-яке прізвище на українському ґрунті повинно якнайповніше відбивати властиве йому звучання, хоча, зрозуміло, є певні фонетичні правила, яких необхідно дотримуватися. Натомість український правопис чітко визначає фонетичні правила написання слов'янських прізвищ, де вказано, для прикладу, що російський звук *е* після приголосних (за винятком шиплячих, *р* і *ц*) у суфіксах *-ев, -еев* передається літерою *є* (*-єв, -єєв*). Тому маємо *Алексєєв, Гордєєв*, а не створені за аналогією до українських девіантні *Олексійєв, Гордійєв* тощо. Логічно передавати рос. звук *и* після шиплячих *дж, ж, ч, ш, щ* і *ц* перед приголосними літерою *и*, оскільки шиплячі, на відміну від російської мови, в українській мові є завжди твердими. Тому маємо *Гаршин, Дорожсин, Шишкін, Щиглов, Лучин, Гуцин* тощо.

Часто зустрічаються помилки в організаційно-розпорядчих документах, коли прізвище записуємо у формі давального відмінка. Девіантне вживання маємо в гендерному аспекті, коли нехтують нормою відмінювання чоловічих прізвищ. Коли у документі читаємо прізвище адресата *Грищенко А.П., Павленко І.В., Білоножко О.Л.* та ін., то маємо на увазі особу жіночої статі. Звичайно, не досить приємно отримувати подібні документи чоловікам.

Варто також звертати особливу увагу при виборі граматичної форми іменників чоловічого роду II відміни однини, які можуть мати закінчення *-а* (*-я*) або *-у* (*-ю*). Знання цієї норми є важливим ще й тому, що залежно від закінчення по-різному може сприйматися значення слова. Наприклад, *авторитет-у* (значення, вплив) і *авторитет-а* (особи), *антрацит-у* (вугілля) і *Антрацит-а* (місто), *бар-а* (деталь машини; меблі) і *бар-у* (ресторан) тощо. Уживання закінчення *-у* (*-ю*) у іменниках чоловічого роду II

відміни однини є відмінною рисою української граматики порівняно з російською.

Явище міжмовної омонімії є наступним чинником девіантного слововживання. Йдеться про калькування російських слів і передачі їх фонетичними відповідниками української мови. Саме тому часто зустрічаємо у текстах документів покручі: *приймати участь* замість *брати участь*, *слідуючі міроприємства* замість *наступні заходи*, *прийняти міри* замість *вживати заходів* та багато інших, які не лише засмічують українську мову, а й призводять до неточностей і незрозумілостей. Чистота рідної мови, використання її багатства повинно бути основним завданням кожної культурної людини.

Можна наводити чимало прикладів помилок при написанні складних слів, вживанні великої літери і найголовніше – пунктуаційних помилок. Одне розуміймо: проблема грамотності тестового оформлення документів є актуальною, бо без цього неможливо говорити про якість та ефективність управлінських процесів. І тільки свідоме ставлення кожного працівника до чистоти і високої культури власного мовлення є запорукою покращення і вирішення цієї проблеми. Пам'ятаймо, що мовлення людини є своєрідним “дзеркалом” її душі, через мовлення людина реалізує свій внутрішній світ, розкриває своє “Я”, бо саме в структурі мовних знаків кодується інформація, з погляду носія мови, про навколишню реальність у всій її багатогранності, тому що “мова – це скарб, відкладений практикою мовлення у мовців однієї спільноти...” [4, с.25].

Кожен працівник-автор документа будь-якої сфери повинен виробляти у собі відчуття мови, своєрідного внутрішнього “коректора”. Це дало б змогу принаймні виявляти і не повторювати типові помилки. Окремо варто наголосити, що керівники різних рівнів повинні стати своєрідним взірцем для своїх підлеглих у питаннях культури мовлення, посилити вимогливість до грамотності текстового оформлення різних видів документів, до культури мовлення загалом. Вирішення порушених проблем, на нашу думку,

сприятиме покращенню процесу документування різних аспектів людської діяльності.

Список використаної літератури

1. Головач А. С. Зразки оформлення документів. Для підприємств та громадян. Донецьк : Сталкер, 1997. 349 с.
2. Єрмоленко С. Я. Теоретик і практик культури мови. *Мовознавство*. 2002. №6. С. 3-8.
3. Коваль А. А. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування. К., 1982. 287 с.
5. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики. Київ : Основи, 1998. 324 с.

Анастасія БУГА

студентка групи Б22_д/029

Олена АРТЕМЕНКОВА

доктор філософії,

викладач кафедри ІСУ Донецького національного університету

ім. Василя Стуса

ВПЛИВ МОВНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗУМІННЯ ДОКУМЕНТІВ

Документ – інформація, зафіксована на матеріальному носії, основною функцією якого є зберігання та передача її в часі та просторі [1]. Отже, основою будь-якого документу завжди є інформація та її носій.

Попереднє століття було багатим на нові винаходи, серед яких були і нові види носіїв інформації. Менш ніж за життя одного покоління людство перейшло від стадії «всі носії є аналоговими» до «ледь не будь-яка інформація може бути записана на електронному носіїві».

Розглядаючи такий вид носіїв інформації як письмові видання, можна помітити, що інформація, на противагу своєму носієві, не змінюється. Вона може застарівати, втрачатись чи викривлятись, але суть, яку заклав автор, залишається тією ж. Втім, навіть при неушкодженому носієві, сучасна людина не завжди може опрацювати і, головне, зрозуміти надану їй

інформацію. Тобто, якщо інформація на носіїві є незмінною, змінюється елемент або процес, що унеможлиблює сприйняття цієї інформації.

Одним з таких факторів є мова і як вона змінюється в часі. За Шевельовим історію української мови поділяють на шість періодів:

1. протоукраїнський – VII–XI ст.;
2. давньоукраїнський – XI–XIV ст.;
3. ранньосередньоукраїнський – XV–XVI ст.;
4. середньоукраїнський – середина XVI – перші роки XVIII ст.;
5. пізньосередньоукраїнський – XVIII ст.;
6. сучасний – від останніх років XVIII ст. до сьогодні [2].

Зважаючи на кількість цих етапів, неважко уявити як багато змін зазнала українська мова крізь віки. Геополітичні зміни, технічний прогрес, культурні течії та багато іншого залишають відбиток і в мові. Далі мова піде про явища, що були найбільш помітними в процесі вивчення питання, а саме:

- зміна значення слів;
- правопис;
- алфавіт.

Кожна мова, якою активно розмовляють і пишуть, змінюється в темпі з мовцями. Нові терміни знаходять свою ланку в устах людей, тоді як застарілі помалу забуваються. Подібне явище описується терміном «зміна семантичного значення слова».

Як приклад цього явища, виділимо такі терміни:

- застарілі слова, які включають:
  - історизми;
  - архаїзми
- неологізми.

Історизми – слова або їх окремі значення, що вийшли з ужитку разом з позначуваними ними реаліями і не мають у сучасній мові синонімічних заміників [3]. Історизми поділяються на такі семантичні групи слів:

- суспільно-політичні реалії (райком, поміщик, подимне);
- професії (гутник, чумак, мечник);
- знаряддя праці, зброя (сагайдак, мушкет, фальконет).

Архаїзми – слова, якими колись називали предмети і явища, що досі побутують у нашому житті. На відміну від історизмів мають сучасні відповідники [3]. Розрізняються такі типи архаїзмів:

- власне лексичні (чадо, ректи, понеже);
- лексико-фонетичні (піїт, пашпорт, глас);
- лексико-морфологічні (люде, синове, молітеся);
- лексико-словотвірні (вої, коляса, шкатула);
- лексико-семантичні (пошта як екіпаж, худий як поганий, машина як поїзд) [4].

Неологізми – слова або їх окремі значення, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями [4]. Як приклад, можна навести: кравчучка, кіборг, дистанційка, Пшонка-стайл, декомунізація, блекаут, кринж.

Проте поява нового слова не здається чимось грандіозним, на відміну від ще відносно недавнього нововведення – зміни правопису. Доки країна намагалась вирішити питання якою мовою розмовляти, постало нове питання – як нею писати. Новий правопис 2019 року отримав багато критики, менше похвал, але не всі пам'ятають, що така подія відбувається не вперше.

Василь Німчук разом з Наталією Пуряєвою у своїй роботі «Історія українського правопису: XVI–XX століття» виділяють 39 етапів становлення правопису. Цей список включає офіційно затверджені правописи, проекти неприйнятих варіантів, посібники з граматики, критику мовознавців різних епох щодо сучасних мовних реалій [5].

Іван Огієнко користується інакшим способом ілюстрації процесу становлення норм написання українською. В своїй праці «Курс української

мови» він проводить порівняльну характеристику написання певних звуків у творах Котляревського, Куліша, Шевченка та інших (рис.1) [6].

Іншою важливою складовою характеристикою тексту є алфавіт. Він йде пліч-о-пліч з правописом, адже останній часто диктує якими літерами повинен відтворюватись на письмі той чи інший звук.

Український алфавіт переніс чимало коректив, пройшовши шлях від давньої кирилиці (24 літери грецького алфавіту та 12 спец. знаків на позначення характерних звуків слов'ян [4]) до сучасних 33 літер. Та навіть ця версія не стане остаточною. Одним з прикладів, як українська абетка може змінитись в майбутньому, є перехід з кирилиці на латинку.

ТАБЛИЦЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ										
АВТОР	РІК	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
СТАРА		Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
КОПЛЯРЕВСЬКИЙ	1798	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
КОПЛЯРЕВСЬКИЙ	1799	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	
КОПЛЯРЕВСЬКИЙ	1809	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	
ПАВЛОВСЬКИЙ	1818	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ВОЙЦЕХОВИЧ	1823	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
МОГИЛЬНИЦЬКИЙ	1823	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
МАКСИМОВИЧ	1827	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	
ЛУЧКАЙ	1830	НЕМА	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ОЛЕВИЦЬКИЙ	1834	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ПТОПОЛЯ	1837	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
РУСАКА ДНІСПРОВА	1837	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ПИСАРЕВСЬКИЙ	1840	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
КАРПЕНКО	1845	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ВАГИЛЕВИЧ	1845	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ГЛИНСЬКИЙ	1845	НЕМА	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ЛОЗИНСЬКИЙ	1846	НЕМА	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ГОЛОВАЦЬКИЙ	1849	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ОСНОВ'ЯНЕНКО	1851	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
БОРОВИКОВСЬКИЙ	1852	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
МЕПЛИНСЬКИЙ	1854	НЕМА	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
КУЛІШ	1856	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
МАКСИМОВИЧ	1859	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ШЕВЧЕНКО	1861	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ОСНОВА	1861	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
КУЛІШ	1861	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ГАЦЦУК	1861	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ОСАДЦА	1862	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
НОМИС	1864	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ДЯЧАН	1865	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ЗАПИСКИ	1873	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
РУДЧЕНКО	1874	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ЧУБИНСЬКИЙ	1874	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
АНТОНОВИЧ	1874	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
КОМАРОВ	1874	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ЛОБОДА	1874	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
КОСПОМАРОВ	1875	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ДРАГОМАНОВ	1876	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
СПАРИЦЬКИЙ	1876	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
КОБЗАР. ПРАГА	1876	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
НІЩИНСЬКИЙ	1883	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
"РАДА"	1883	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
ОГОНОВСЬКИЙ	1889	Ъ	Ы	И	І	Е	О	У	В	Г
НЕЛЕХІВСЬКИЙ	1889	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ГРОМАДСЬКА ДУМКА	1905	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г
ПЕПЕР	1918	НЕМА	И	І	І	Е	О	У	В	Г

Рис. 1 – Зразки української орфографії

Ця ідея не є новою, вперше помічена близько 1618 року, коли українською латинкою була надрукована «Tragedia ruska» [7]. Впродовж наступних століть була зроблена не одна спроба перевести українське суспільство на латинську абетку і для цього створено не один алфавіт і не

один посібник з його використання. Як приклад, можна навести: Абеццдло Йосипа Лозинського, Правопис Їречка, «Прусські інструкції», Гаєвиця Людевича Гая, та навіть ISO 9 [8].

В сучасній же Україні існує постанова Кабміну, що впорядковує правила транслітерації українського алфавіту латиницею. На даний момент цю постанову можна вважати крайнім етапом української латинки, яка використовується на офіційному рівні [9].

Отже, можемо підсумувати, що, навіть при сталості документу, він все ще змінюється в очах нових поколінь, за рахунок мовних процесів. Припинити ці процеси означатиме стримувати розвиток мови, тому простого вирішення цієї проблеми не існує. Існує небагато змін, що можуть відбуватися достатньо стрімко, щоб завадити розумінню документів, створених в межах одного століття. Тому необхідно кілька століть щоб масив нововведень зміг стати на заваді до розуміння документу.

Список використаної літератури:

1. ДСТУ 2732:2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. На заміну ДСТУ 2732-94 ; чинний від 2005-07-01. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. 36 с.
2. Історія української мови. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_української_мови (дата звернення: 30.04.2024).
3. Застарілі слова і неологізми в сучасній українській мові. *Superprof UA*. URL: <https://www.superprof.com.ua/blog/navischo-movi-zastarili-slova/> (дата звернення: 29.04.2024).
4. Українська мова: Енциклопедія. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.
5. Історія українського правопису XVI - XX століття. Хрестоматія / упоряд.: В. В. Німчук, Н. В. Пуряєва. Київ : Наукова думка, 2004. 284 с.
6. Огієнко І. І. Курсь украинского языка. Изъ лекцій по исторіи украинского языка. 2-ге вид. Київ : Издательство книжного магазина Е. Череповского, 1919. 328 с.
7. Ісаєвич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якев. НАН України, 2002. 520 с.
8. Українська латинка в першій половині XX сторіччя – Ukraïns'ka Latynka. Ukraïns'ka Latynka. URL: <https://latynka.org.ua/?p=27> (дата звернення: 09.05.2024).
9. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею : Постанова Каб. Міністрів України від 27.01.2010 р. № 55 : станом на 12 січ. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-п#Text> (дата звернення: 09.05.2024).

Оксана ГОЛОВЧУК

*к. пол. н., викладач кафедри філологічних дисциплін та масових комунікацій
Мукачівського державного університету*

Олександра РАТІ

*здобувачка Мукачівського державного
університету, студентка I курсу спеціальності ІБАС*

СТАН УСВІДОМЛЕНOSTІ В РОЛІ ІНДИКАТОРА ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Питання усвідомленості й критичного мислення фахівців інформаційно-бібліотечної справи дуже важливі, зокрема у контексті їхнього емоційного інтелекту та позитивного світобачення. Насправді, будь-яка сучасна людина існує у коловороті безкінечних справ, майже постійно перебуваючи у стані стресу та відчуваючи фрустрацію. Й саме методики усвідомленості й критичного мислення дозволяють зупинити неусвідомлений потік думок й запобігти зовнішньому агресивному тиску інформаційного шуму. Саме тому ми повинні вчитися здібності перебувати у стані усвідомленості й приділяти своєму мисленню значно більше уваги, ніж ми звикли. Йдеться про вивчення психології людських стосунків для підвищення особистісного емоційного інтелекту. Це, в свою чергу, дозволить усвідомити місію фахівців інформаційної сфери й соціальних комунікацій у світлі побудови позитивного й ефективного українського суспільства, орієнтованого та суспільно значущі пріоритети. Ідея суспільної єдності України так само починається з усвідомленості національної парадигми.

Доцільно розглянути три аспекти даної наукової проблематики.

По-перше, це теорія розвитку критичного мислення. Розуміння головних принципів критичного мислення, а також шляхів і методик активізації критичного мислення надзвичайно важливі. Адже, як процес і дія, усвідомленість - це система суджень, яка дозволяє аналізувати інформацію таким чином, щоб на її підставі ухвалювати раціональні рішення.

По-друге, варто вивчити феномен усвідомленості як головного принципу критичного мислення. Цей напрям присвячений розгляду конкретних психологічних методик підвищення рівня довіри та усвідомленості людини. Потрібно відповісти на питання щодо найважливіших ознак усвідомленості й розглянути методику визначення ступеня усвідомленості працівником інформаційно-бібліотечної справи власних розумових та емоційних реакцій на зовнішні обставини і, навіть, виклики.

Третій напрям, який доцільно вивчати з метою підвищення ефективності комунікації – це **застосування технік усвідомленості у професійній реалізації фахівців інформаційно-бібліотечної**. Для цієї місії **нам потрібно проаналізувати** шляхи покращення системи мотивації та заохочення працівників, рівень усвідомленості та критичного мислення яких перевищує середні показники. Щоб отримати відомості про те, хто найбільш усвідомлений у своїй професійній діяльності, достатньо провести анкетування серед відвідувачів, наприклад, протягом одного робочого тижня установи. Серед питань анкети можуть бути ті, що стосуються бібліотерапії та бібліопсихології. Здатність фахівця розпізнати приховану інформаційну потребу клієнта свідчить саме про усвідомленість і критичність мислення. Тому що люди часто намагаються приховати реальний зміст свого звернення, своєї потреби. Про це переконливо свідчать дослідження процесу комунікації, яке носить назву «ромб комунікації». Йдеться про те, що наше спілкування нагадує ромб, верх і низ якого є висловленими думками, які абсолютно не стосуються реальної мети спілкування й за якими, насправді, ховається істинне повідомлення. У філософії є, навіть, така аксіома: висловлена думка є неправдою. Виникає логічне запитання, чому людина приховує свої реальні мотиви і цілі за інформаційним «лушпинням»? Дослідження показують, що причинами цього є сором'язливість, сценарії поведінки, нав'язані у дитинстві чи стереотипні, страх бути відвертим через боязнь осуду чи осміяння.

Про те, що людина прагне підвищувати свою усвідомленість свідчить її

участь у тренінгах та семінарах з метою розвитку критичного мислення. Зрештою, кожному з нас доцільно зробити спробу розробки персонального перспективного плану дій на основі концепту усвідомленості та тайм-менеджменту. Врахувати потрібно і психологічний клімат, у якому здійснюється діяльність працівників, їхня особиста світоглядна позиція, рівень емоційності та стресостійкості.

Якщо говорити про подальші кроки, то доцільно запровадити методики вивчення рівня емпатії працівників інформаційно-бібліотечної справи, їхньої здатності концентрувати увагу, надавати психологічну та емоційну допомогу, особисті відчуття й усвідомлення місії соціальних ініціатив, тобто їхньої діяльності.

І наостанок можна здійснити спробу розробки алгоритму підвищення рівня усвідомленості, як важливої якості та базової основи сили при реалізації працівниками соціальних ініціатив та проектів. Вивчити дію методик, які дозволяють запобігти неусвідомленим діям та прийняттю рішень у стані неусвідомленості та негативного мислення.

Сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дозволить нам сформулювати принципи і розробити механізми особистісного менеджменту працівника, який постійно навчається, працює для підвищення рівня свого емоційного інтелекту та особистісного духовного зростання. В числі загальнонаукових методів можемо застосувати метод системного аналізу. Як відомо, це постановка завдань дослідження та вивчення цілісного контексту впливу усвідомленості та позитивного світобачення на відносини взаємодії працівників та клієнтів. Також можемо застосувати метод синтезу – узагальнення окремих психологічних методик і апробованих механізмів у цілісну, орієнтовану на практичну програму підвищення рівня власної критичності та усвідомленості. Наприкінці використаємо метод експерименту, тобто апробацію результатів дослідження у практичній діяльності працівників, наприклад, у бібліотечних закладах.

Ми також розглянули можливості роботи по підвищенню усвідомленості та критичного мислення на прикладі результатів роботи

студентської молоді. Залучили молодь – студентів, які навчаються за спеціальністю «ІБАС» – до процесу розробки просвітницьких матеріалів у соцмережах, до реалізації стратегій позитивного концепту для навчання. Нами були використані методи порівняння, які дали змогу зіставити і проаналізувати зарубіжний досвід у сфері позитивного концепту соціальної роботи.

Список використаної літератури:

1. Демчук Н. Синкретична природа теорії бібліопедагогіки та бібліопсихології (компаративістична студія книгознавчих парадигм Д.Балики та М. Рубакіна). *Вісник Львівського університету. Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. 2008. Вип. 3. С. 164–179
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.:Педагогічна думка, 2016. 219 с.

Грина ДЗІВДЗІНСЬКА

к. філол. н., доцент,

доцент кафедри фідології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

THE COMMUNICATIVE APPROACH IN ENGLISH TESTING

Testing knowledge of English as for both future translators-philologists and applicants for higher education of other specialties is essential issue in the process of studying. Based on practical experience, it has been determined that in English classes teachers practice surveys in the form of tests. However, long-term online learning made it almost impossible to adequately assess such tests. It is the speech behavior of the tested person that is an external manifestation of foreign language speech activity determined by a certain level of communicative competence. In the case of complex application of the latest teaching and testing tools, in particular, taking into account speech behavior, better results can be achieved. The possibilities of modern technologies aimed at facilitating the process of testing students' knowledge, clarifies the types and forms of tests that teachers can use to conduct surveys provided by the program of higher education. The qualitative

preparation of future graduates for professional activities is one of the leading tasks of modern higher educational institutions. This goal is proved to be achieved under the condition of systematic practice in foreign language communication not only orally but also in writing, organized on the basis of innovative test teaching methods. The main significant changes occurred in the English language testing in higher education of Ukraine over the years of online learning. The main innovations of work in the conditions of online learning, based on European experience, are determined, their essence is disclosed.

The communicative paradigm dominates the modern learning process, partly in its test component. A specific test control is meant. After thirty years in the theory and practice of testing, users are grappling with the validity of the test's ability to determine the real level of practical foreign language proficiency. For university students it is possible to assess the certain knowledge mastery level of the English language in different ways. Oral and written surveys, practical and test checks are among the most popular methods of knowledge, skills and abilities control.

The structure of the test may vary depending on the purpose. Test tasks can be combined into subtests aimed at determining the level of mastery of phonetic, grammatical, lexical skills, listening skills, which, in turn, combines test tasks aimed at one specific object of the test control. In a broader sense, testing means a set of activities, namely: planning, assembly, testing, processing and interpretation of results. Tasks are arranged in order of complexity: from the simplest to the most complex [2].

The main distinguishing feature of the test is objectivity, which is guaranteed by measurement, the function of which is to supply quantitative information [3: 75]. Based on the communicative paradigm, the test of educational achievements should provide the testee with conditions for foreign language activities similar to those in which he performs foreign language activities in real communication (or in the conditions of foreign language learning). For the correct operation of such a test, it is necessary and sufficient to analyze the characteristics of the components of the testing process in relation to the same components of the real communication process [1].

The analysis of the peculiarities of the testee's foreign language speech activity made it possible to formulate requirements for the quality of test tasks from the position of the communicative paradigm, which are used as certain types of control at various stages of training to ensure the reliability of test results, aimed at determining the real level of proficiency in the tested English language. The research of the current state of written and oral speech assessment makes it possible to draw conclusions that in the case of complex application of the latest teaching and testing tools, in particular, taking into account speech behavior, better results can be achieved.

Список використаної літератури

1. Bachman L., Palmer A. Language testing in practice. Oxford: Oxford University Press, 2002. 377 p.
2. Бойко Юлія. Тест як один з видів контролю рівня володіння іноземною мовою у ВНЗ. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/566>
3. Саєнко Н. С. Теоретичні аспекти контролю у навчанні іншомовного професійного спілкування. Вісник Нац. тех. унів. України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка. 2006. № 1 (16). С.74-78.

Вікторія КРАВЧЕНКО

к. психол. н., доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу,

Єгор УЛАНОВ

студент групи НІТ-21-1

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В СТУДЕНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ НАФТИ І ГАЗУ

Кожен університет має студентське товариство, вся діяльність якого спрямована на поліпшення умов для студентської молоді, як в соціальному житті, так і в освітньому процесі.

Якщо звернутися до букви закону, то право студентів об'єднуватись в організації забезпечується Декларацією прав людини, Конституцією України та ЗУ «Про вищу освіту» (ст. 40) [1]. Наразі в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу існують три основні студентські організації: Органи студентського самоврядування, Первинна профспілкова організація студентів та Івано-Франківське відділення SPE (Спілка інженерів-нафтовиків). На нашу думку, на сьогоднішній день міжорганізаційна комунікація між цими трьома організаціями знаходиться не на вищому рівні. Тому, виходячи з практичного запиту студентів та актуальності теми, основною *метою* нашого дослідження є вивчення психологічних особистостей комунікації в організаціях та їх міжорганізаційних зв'язків всередині університету. *Завданням* нашого дослідження є проведення емпіричного дослідження особливостей комунікації в студентських організаціях ІФНТУНГ.

В Івано-Франківському технічному університеті нафти і газу велику роль відіграють дві основні організації: Студентський парламент та Профком студентів. Кожна з цих організацій має спільні завдання і мету, через що відповідно конкурують. Однак є як юридична, так і фактична різниця у визначеннях, юридичних правах та організаційних засадах.

Структура, в якій перебуває *Студентський парламент* набагато складніша за ту, яку видно перехожому студенту. Студентський парламент є частиною загальної структури, відомої як Орган студентського самоврядування. Це велика система, в якій є свої особливості і свої завдання. Структуру ОСС можна прирівняти до механізму управління державою у вигляді трьох гілок: законодавча, судова та виконавча. Відповідно існують: Конференція студентів ІФНТУНГ, яка є вищим представницьким органом студентського самоврядування Університету, Контрольно-ревізійна комісія, на яку покладено завдання контролю виконання Положення про ОСС ІФНТУНГ та чинного законодавства України і Студентський парламент

ІФНТУНГ як виконавча структура. Ці засади регулюються Положенням про ОСС ІФНТУНГ.

Первинна профспілкова організація студентів ІФНТУНГ, що визначається, законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [2]. Профспілка студентів ІФНТУНГ має конкретну відмінність у структурі і юридичному ґрунтуванні. Профспілка студентів має вищий керівний орган - Конференція трудового колективу студентів та виконавчий орган - Профспілковий комітет ППОС ІФНТУНГ.

Для того щоб об'єктивно перейти до дослідження особливостей комунікації в обидвох вищезгаданих організацій, виокремимо спільні риси та відмінності. До *спільних рис* належать такі: представництво інтересів та захист прав здобувачів вищої освіти; наявність вищого представницького органу; цільові аудиторії обидвох організацій співпадають. До *відмінних рис належать такі*: організації керуються різними законодавчими актами; ОСС є структурним підрозділом ІФНТУНГ; профспілка є окремою організацією від загальної структури університету; фінансування організацій відбувається за різними механізмами; ОСС об'єднує всіх студентів ЗВО, а ППОС - тільки членів профспілки.

Особливості комунікативного процесу всередині ППОС ІФНТУНГ:

1. Відсутність чіткої лінії вертикальної комунікації.

Кожній організації притаманна різнопланова комунікація (горизонтальна, вертикальна та діагональна) [3, с. 25]. У Профспілковому комітеті не прослідковується чітка вісь вертикальної комунікації між структурними підрозділами. Конкретні завдання до виконання надходять від різних людей в залежності від обставин і делегування певних обов'язків. Голова Профкому на Загальних зборах дає конкретне завдання людині, яка підбирає собі команду і на кожний прецедент створюється нова команда з постійно змінними "підкерівниками". Фідбек на рішення голови Профкому може бути наданий у неформальному форматі. Регламентація зворотного зв'язку відсутня.

2. Горизонтальна та діагональна лінії комунікації є взаємозамінні.

Найяскравішим прикладом моменту часу, коли відбувається найактивніша фаза комунікації між співробітниками Профкому студентів ІФНТУНГ – Загальні збори Профкому. На Зборах у силі і важливості голосу прирівнюються всі: члени профбюро, голови профбюро і їх заступники, голови відділів і їх заступники відповідно. Однак голос і думка голови профкому та його заступників досі мають силу. До прикладу, відбувається комунікація між членом профбюро ІНГІ і головою профбюро ІГПДУ. В загальній ієрархії це є діагональною формою корпоративної комунікації, однак під час зборів це переходить в рівноцінне положення, перетворюючи форму корпоративної комунікації з діагональної у горизонтальну, що розмиває відчуття ієрархічної приналежності окремих людей в організації і впливає на ефективність реалізації поставлених завдань.

3. Східні і висхідні комунікації однаково розповсюджені

Під час робочої комунікації інформація від керівника до підлеглого і навпаки надходить безперешкодно. Звісно, цей чинник дуже залежить від особистих якостей як керівника, так і підлеглого, чи сприйматиме висхідний сигнал керівник, чи наважиться підлеглий на подачу висхідного повідомлення до керівника і т.д.

Особливості комунікативного процесу всередині ОСС ІФНТУНГ:

1. Чітка вертикальна ієрархічна комунікаційна схема

ОСС ІФНТУНГ є організацією, структура якого чітко регламентована політикою організації робочого процесу всередині, нормативними документами та поставленими задачами перед організацією [4]. Всі ці фактори вимагають чіткого розподілення “посада-завдання”. Основна кількість інформації в організації проходить по вертикальній схемі.

2. Низький рівень розвитку горизонтальної комунікації між підлеглими в структурних підрозділах.

Горизонтальна комунікація між підлеглими відбувається на низькому рівні. Горизонтальна комунікація може відбуватись тільки при призначенні

одного завдання двом і більше людям у секторі/департаменті. Такі тенденції помітні на нижчих ієрархічних шаблях організації. На рівні Правління або Президії СП ІФНТУНГ горизонтальна комунікація присутня і вона відіграє рушійну силу в керівництві організацією

3. *Регламентация спадної комунікацій*

Спадна комунікація – системно відображається в роботі Студентського парламенту. Можливість та інструменти для комунікації від підлеглого до керівника присутні, але тільки в певний момент і за певних обставин комунікація відбудеться. На загальних зборах Студентського парламенту Президія СП ІФНТУНГ має можливість почути, обробити інформацію і надати конструктивний фідбек висхідному каналу. В умовах міжособистісної комунікації члена СП і члена Президії СП – ймовірність вдалої комунікації низька.

Для верифікації наших наукових спостережень ми провели опитування членів цих організацій. Анкетування проводилось анонімно і охопило 31 респондента з членів Студентського парламенту ІФНТУНГ. Результати аналізу емпіричних даних поділили на два блоки: *внутрішня комунікація в організації* та *міжорганізаційна комунікація між ОСС та ППОС*: внутрішня організація роботи та структура організацій – відмінна одна від одної; ОСС має чітку ієрархію, а ППОС має динамічну і непостійну структуру; комунікація в ОСС ІФНТУНГ відбувається на високому рівні; $\frac{2}{3}$ членів ОСС ІФНТУНГ активно виконують представницьку та/або виконавчу мету, $\frac{1}{3}$ відчуває, що не може ставати в опозицію до керівного складу ОСС ІФНТУНГ; ППОС ІФНТУНГ не відкриті до участі в такого роду досліджень; міжорганізаційні зв'язки присутні формально. Практичного змісту такі зв'язки не мають; взаємодія між організаціями на низькому рівні.

Отже, основною проблемою в комунікації (наше дослідження було спрямоване лише на цей бік проблеми) між організаціями є відсутність розуміння принципів роботи однієї організації іншою та накладання зон відповідальності роботи кожної з організацій. Перспективами наших

досліджень є розробка організаційно-психологічних рекомендацій щодо налагодження міжорганізаційної комунікації в ОСС та ППОС ІФНТУНГ задля підвищення ефективності роботи кожної з організацій та університету в загальному.

Список використаної літератури

1. Закон України “Про вищу освіту”, стаття 40. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [дата звернення: 10.04.2024].
2. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”.
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> [дата звернення: 10.04.2024].
4. Кравченко В.Ю. Психологія комунікації. Конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2023. 118 с.
5. Положення про Орган студентського самоврядування в ІФНТУНГ <https://nung.edu.ua/sites/default/files/202111/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%9E%D0%A1%D0%A1.pdf> [дата звернення: 10.04.2024].

Вікторія КРАВЧЕНКО

к. психол. н., доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Ірина ШАСТКО

к. психол. н., доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ БАР’ЄРІВ

В потоці обміну інформації часто виникають комунікативні бар’єри, що з французької означає “перешкода”. Це психологічні перешкоди, що виникають на шляху отримання інформації [2; с. 272]. Виділяють такі види комунікативних бар’єрів [2; с.275-272]:

- **сміслові** – непорозуміння між людьми, яке є наслідком того, що одне повідомлення має для них різний зміст – суб’єктивний зміст, якого набуває слово у конкретному контексті, в конкретній ситуації спілкування. Слово в

різних ситуаціях може мати неоднаковий смисл, який завжди є індивідуально-особистісним: він народжується у свідомості того, хто говорить, а не обов'язково є зрозумілим тому, хто слухає. Незбігання смислів залежить від відмінностей у знаннях, від виховання, статі, віку, цінностей тощо.

- логічний – неадекватне розуміння інформації, породжене особливостями мислення партнерів по спілкуванню. За кожною думкою фігурує мотив, що породжує мовлення. Причинами виникнення таких бар'єрів можуть бути різні види мислення, використання різних операцій мислення, превалювання форм мислення в інтелекті кожного з партнерів тощо.

- фонетичний – перешкода, створена особливостями мови того, хто говорить, причинами виникнення якого можуть бути: володіння різними мовами чи діалектами, суттєві дефекти мови та дикції, невиразна мова чи мова-скоромовка у партнерів тощо.

- семантичний – незбігання у системах значень партнерів по комунікації – тезаурусах, тобто лінгвістичного словника мови, з повною смисловою інформацією. Причинами виникнення такого виду бар'єрів виступають: обмежений лексикон, соціальні, культурні, психологічні, національні, релігійні, професійні, групові та інші відмінності партнерів, невідповідність між мовними засобами, індивідуальні особливості партнерів, використання однакових мовних знаків на позначення різних речей тощо.

- стилістичний – невідповідність стилю мови комунікатора і ситуації спілкування або стилю мови й актуального психологічного стану реципієнта. Причинами виникнення таких бар'єрів є: панібратська манера спілкування, недоречне використання стилю, використання примусових мовних акцентів, неправильна організація повідомлення, форма і зміст комунікації не відповідають одне одному, інформація передається науково-канцелярським стилем, який більш зрозумілий при читанні і утруднює при слуховому сприйнятті та ін.

Для налагодження комунікативного акту потрібно мінімізувати прояви комунікативних бар'єрів. Для цього потрібно вивчити особистість

реципієнта, володіти психологічними знаннями та враховувати його індивідуальні особливості.

Комунікативний процес починається з того, що в комунікатора виникає мотив здійснити повідомлення. У нього він вкладає певний об'єктивний зміст, що поєднується з його суб'єктивним змістом (його особисте розуміння і трактування цього змісту) та кодує його і передає текст. Реципієнт розкриває зміст тексту. Неможливо передати повідомлення без коду – знаків, котрі виражають зміст висловлювання (наприклад, українська мова), кожен вкладає свій смисл в повідомлення, що залежить від власного соціального досвіду (система інтерпретацій детермінована соціальним становищем, вихованням, освітою тощо). Взаєморозуміння досягається, коли комунікатор та реципієнт інтерпретують інформацію однаково. Непорозуміння людини у спілкуванні зумовлюються упередженнями, різними ціннісними орієнтаціями, різними віруваннями, різним змістом, що надається словам і намірам (говорять різними мовами) [1; с. 14].

Однак свіжі наукові дослідження показують, що, якщо комунікативно-мовленнєва поведінка, яка спрямована на результат (на досягнення комунікативної мети), то вона не залежить від конкретних обраних мовних засобів, тому що вона тоді варіюється залежно від особливостей ситуації міжособистісної взаємодії [3; с. 81]. Саме в цій гнучкій системі комунікації важливо мінімізувати комунікативні бар'єри. Отже, різні види комунікативних бар'єрів допомагають зрозуміти труднощі в спілкуванні та виявити причини непорозумінь в комунікації. Перспективами наших досліджень є емпіричні дослідження різних видів комунікації.

Список використаної літератури:

1. Кравченко В. Ю. Психологія комунікації. Конспект лекцій. Івано-Франківськ. 2023. 118 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. Посібник. Київ. 2005. 448 с.
3. Розмирська Ю. Комунікативно-мовленнєві стилі міжособистісної взаємодії студентів: монографія. Луцьк. 2020. 172 с.

Неоніла КРИВЦУН

викладач кафедри англійської мови

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Катерина АНДРУСІВ

студентка I курсу

спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

**THE PROBLEM OF OVERCOMING THE LANGUAGE BARRIER
IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Communication and information exchange are at the heart of everything we do today, learning foreign languages is becoming an important part of higher education. However, despite the importance of such education, many students face the challenge of overcoming the language barrier.

The main problem is the lack of knowledge of a foreign language, which arises for both technical and psychological reasons. The lack of sufficient vocabulary and grammatical skills makes it difficult to understand and interact with what is being taught.

The lack of opportunities for practical use of a foreign language outside the classroom means that students lose the opportunity to consolidate and develop their skills in real-life situations. This leads to a loss of interest in learning and limits the practical use of language skills.

In addition, issues of intercultural communication and cultural background are often put on the back burner, which can lead to misunderstandings and misuse of language structures. Overcoming language barriers is a particular challenge in higher education, where students are exposed to in-depth and specialised material. Therefore, there is an urgent need to develop effective methods and strategies to overcome language barriers in higher education and provide students with the knowledge necessary to succeed in their academic and professional activities in the international community.

It should not be forgotten that language barriers are created even when learning the mother tongue at school. In the mid-1970s, the Englishman Basil Bernstein drew attention to the phenomenon of different linguistic characteristics depending on social class. He came to the conclusion that people from different social classes write different essays at school, even if their overall level of non-verbal intelligence is the same. His research on the phenomenon of language barriers in Germany in the 1970s led him to the conclusion that different social classes use different structures in their mother tongue. Some students consciously use a "narrowed" (limited) style, while others use a "developed" (expanded) style[2].

The problem of overcoming and classifying language barriers has been considered in the scientific works of Z. Freud, C. Jung, T. Kolokhoda, O. Ruda, L. Slavova, T. Stepikina, M. Filonenko. Scientists put forward various reasons for the emergence of language barriers. These include a low level of knowledge, unsuccessful language learning experience, and psychological and emotional attitudes. The feeling of failure in learning also leads to these negative consequences. The term "language barrier" refers to a barrier to communication, i.e. the inability of two people to speak the same language and understand each other. Language barriers have many sources of origin, including physical barriers, cultural barriers, social barriers, role barriers, psychological barriers, logical barriers, cognitive barriers, communication barriers, authority barriers, and barriers of different life goals and needs. In other words, it is a communication conflict caused by inconsistency, inaccuracy or incompatibility. Often, the problem is not a lack of knowledge of grammatical rules or vocabulary, but an inability to apply the acquired knowledge in communication or a lack of general communication competence[1;4;6].

O. Ivaniga believes that the problem of language barriers can be solved as follows: 1) in the case of knowledge barriers, it is necessary to determine the level of students' knowledge and carry out preliminary processing of vocabulary according to this level; 2) in case of communication difficulties, it is necessary to

create a friendly atmosphere and establish a dialogue with students 3) assessment barriers are caused by ignorance of assessment criteria, therefore it is necessary to familiarize students with them and eliminate errors in administrative tasks at the beginning of the course; 4) intercultural barriers can be solved by conducting informative and explanatory linguistic and country studies classes on a foreign language studied in higher educational institutions, which are eliminated with the help of the following actions [7, p.60-63].

According to A. Naydenova, overcoming language barriers requires immersing students in the foreign language world and creating real communicative situations. If possible, native speakers should be invited to cooperate [3, p. 211-216]. In this case, the main role in overcoming problems is played by communicative methods using dialogue, role-playing games, video and audio recordings. For example, in the absence of students on an internship abroad or native speakers, a video recording of a dialogue can be shown in class before group or pair work. It is important not to forget about the individual characteristics of each student, such as their personality, desire to learn the language and acquired language skills. A personalised approach allows us to work with each student's language abilities without comparing their achievements with those of other students. A variety of tasks are available that take into account the abilities of each student [3].

A language barrier is the inability of a learner who wants to learn and speak a foreign language to understand and spontaneously respond to others, despite the availability of the necessary linguistic means for this [3]. A person cannot communicate in a foreign language because he or she has not acquired the necessary communication skills, does not have the necessary grammatical structures, does not know certain vocabulary that reflects a certain topic, etc. Psychological and Pedagogical Conditions for Overcoming Communication Barriers considers the phenomenon of a language barrier as a psychological phenomenon that makes it difficult to communicate effectively in a foreign language [6].

One of the main reasons for the emergence of language barriers is psychological anxiety, fear of making a mistake and discomfort experienced by the recipient when communicating in English; according to S.M. Bukatka, it is necessary to create conditions in which the learner becomes a subject, an active participant and creator of learning activities [1, p.139-142]. Therefore, in order to overcome the emerging language barrier, it is necessary to create conditions in which students feel comfortable learning English, realise the inner potential of their personality, relax psychologically and speak spontaneously on certain topics. If these conditions and a personality-oriented approach are provided, then some of the problems that cause the language barrier will be solved.

Language barriers in foreign language learning in higher education are a complex problem that arises due to a number of factors, including lack of language proficiency, lack of practicality and insufficient attention to cultural specifics. The importance of interactive teaching methods, the use of technology and the development of intercultural communication as effective measures to overcome these difficulties is emphasised.

For the further development of the field of foreign language teaching in higher education, it is important to learn more about the psychological aspects of language learning, identify the most effective teaching strategies using experimental methods and focus on the potential of technology and innovation. It is also important to better understand the impact of language policy on the availability of resources and support for language learners. Research in these areas could identify new approaches and strategies to overcome language barriers in higher education.

References:

1. Buchatska S. M. Psykholohichni osoblyvosti pidhotovky studentiv z inozemnoi movy. [Psychological features of training students in a foreign language] Zb. nauk. prats NADSPU. 2005. Vyp. 33. S. 139–142[in Ukrainian].
2. Massanov A. V Psykholohichni bariery u profesiinomu samovyznachenni osobystosti[Psychological barriers in self-determination of the individual]. Psykholohiia i suspilstvo. 2014. № 2. S. 73–89[in Ukrainian].
3. Ivahina O. V. Psykholohichni bariery studentiv pid chas vvychennia anhliiskoi movy ta shliakhy yikh podolannia[Peculiarities of learning English by students of technical

specialties in an authentic language environment]. URL: http://pedagogyjournal.kpu.zp.ua/archive/2018/61/part_2/13.pdf [in Ukrainian].

4. Naidonova A. Osoblyvosti vyvchennia anhliiskoi movy studentamy tekhnichnykh spetsialnosteri v avtentychnomu movnomu seredovyshchi [Formation of communicative competence of customs service specialists in the system of continuous professional education]. URL: http://file:///C:/Users/jov/Downloads/Nzvdpu_filol_2017_25_30.pdf [in Ukrainian].

5. Pavlenko O. O. Formuvannia metodychnoi kultury vykladacha ekonomiky: teoretyko-metodolohichni aspekti [To the question of improving the foreign language competence of students of non-language majors]. Monohrafiia. Kryvyi Rih: Vyd. R. Kozlov, 2016. 472 s. [in Ukrainian].

6. Pasichnyk O. O. Do pytannia pidvyshchennia inshomovnoi kompetentnosti studentiv nemovnykh spetsialnosteri: bariery ta shliakhy yikh podolannia [Peculiarities of students overcoming psychological barriers in the learning process]. URL: http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3684/1/Pasichnyk_O.pdf [in Ukrainian].

7. Sopilko N. V. Osoblyvosti podolannia psykholohichnykh barrieriv u studentiv u protsesi navchannia [Psychological barriers of students while learning English and ways to overcome them. Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools]. Avtoref. dys. kand. nauk, Natsionalna akademiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho. Khmelnytskyi, 2008. 16 s. [in Ukrainian].

8. Yakovleva N. V. Naukovo-teoretychni pidkhody do vyvchennia problemy komunikatyvnykh barrieriv [Scientific and theoretical approaches to studying the problem of communication barriers]. Zb. nauk. pr. Instytutu psykholohii im. H. S Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv, 2002. T. IV. Ch. 5. S. 290–295 [in Ukrainian].

Mariia KUTSELA

*Lecturer of the Department of Translation and Philology
Higher Education Institution "King Danylo University"*

ETHICAL CONSIDERATIONS IN BUSINESS COMMUNICATION: BALANCING VERBAL AND NON-VERBAL INTEGRITY

Business etiquette forms an integral component of business ethics, a domain still in its early stages of development in Ukraine. Its evolution is directly shaped by the prevailing socio-economic relations. The current state of our economy urgently requires addressing conditions that give rise to moral issues within entrepreneurship. It is evident that a higher cultural potential within a society

correlates with a more civilized economy, reducing the propensity for dishonest business practices.

The specificity of business communication in the communication system is due to the fact that it arises on the basis of and in connection with a certain type of activity related to the production of any product or business effect. In the business context, etiquette serves as the cornerstone of equality, an essential prerequisite for fruitful collaboration. Though the primary objective of business is profit, it is imperative that honesty prevails over financial gains. Pursuing money and profit as a businessman's ultimate goals does not justify unethical means. While profit is a significant goal, the very essence of "doing business" itself, the work involved, should not be overlooked. Engaging in successful, astute, and daring transactions adds a sense of excitement to subsequent business activities [4, p.144].

Basic rules and regulations of business etiquette. Etiquette norms provide a certain equality, harmony and external beauty of human relations. Etiquette, regulating the culture of behavior, fixed the respect of one person for another, so it is also called "the art of respect.

The key etiquette formulas should be applied diligently in various interactions. Here are the rules to follow:

1. Demonstrate authentic interest in your communication partners. Becoming a sought-after conversationalist and partner involves genuinely caring about the issues that concern them. The ancient Roman poet Publius Sirus expressed this as, "We are interested in others when they are interested in us." Focus the conversation on what interests the other person, emphasizing their values. Even in business relationships, inquire about your partner's concerns before formal meetings.

2. Display kindness and wear a smile. A smiling face exudes friendliness and fosters communication. The significance of a warm smile is underscored in the American way of life, where it is considered the key to unlocking doors, overcoming barriers, and providing psychological comfort for effective

communication. While Americans see a smile as invaluable, Ukrainian culture tends to feature more serious and businesslike expressions.

3. Use the interlocutor's name frequently when addressing them. People appreciate the recognition of their names and feel respected when addressed by name.

4. Be an attentive listener. Patience and the ability to refrain from interrupting are crucial in maintaining a conversation. Show genuine interest by asking questions that encourage the interlocutor to share their thoughts and direct the dialogue toward common interests for mutual agreement.

5. Steer clear of conflict situations. Recognize that everyone defends their position, and individuals have their own opinions, beliefs, and values. To resolve issues or maintain good relations, refrain from making categorical judgments. Winning a dispute, especially in business, can offend your partner, making it preferable to avoid conflicts whenever possible.

6. Maintain a neat appearance. Etiquette requires neatness and cleanliness, and carelessness in attire and grooming can be perceived as disrespect. Emphasized extravagance may attract attention but is often seen as a challenge to others. These rules, rooted in mutual respect, may vary based on specific conditions, situations, and the cultural background of the individuals involved [3, p.31].

A critical aspect of business etiquette is a polished appearance, which conveys a professional image and signifies respect for others. Clothing and grooming choices highlight behavior style, individuality, and inner meaning. A person's appearance is a significant factor in forming first impressions, emphasizing the need to pay attention to one's external image. While fashion allows for freedom of choice, the business world adheres to specific protocol requirements. Business attire should be varied yet functional, strict, and restrained in color to avoid distracting partners from work and discussions. Consideration for body proportions and careful selection of accessories are essential. Businessmen typically wear a wedding ring, cufflinks, and tie clips, while excessive jewelry is

discouraged. The overall impression of a person depends on posture, gait, gestures, and physical fitness — a vital part of good manners [1, p. 122].

Business etiquette extends to language culture, serving as the foundation of communication. Proper pronunciation, clear diction, a pleasant tone, and an acceptable speech pace emphasize a businessman's education and professionalism. Literature and linguistic purity prohibit the use of word-parasites and vulgar expressions. The language must align with the situation and the cultural and professional level of the audience, enriched with witty sayings, aphorisms, proverbs, and figurative comparisons. Business language emphasizes conciseness, accuracy, and clarity of thought.

The non-verbal culture of business communication, including body language, play a crucial role in business communication. According to experts, around 55% of information obtained during speech contact comes from non-verbal cues, with facial expressions, gestures, and posture playing a significant role.

Facial expressions, postures and gestures convey information and influence communication dynamics. Facial expressions, based on the versatility of the face, can convey a broad range of emotions. The fixed state of a muscle, known as a "mine," represents a frozen or neutral expression. Hand gestures convey emotions, confidence, or insecurity, and should always be functionally appropriate. Posture, whether voluntary or involuntary, reflects an individual's inner position and readiness to engage. Maintaining proper posture, head elevation, and straight shoulders contribute to a positive energy level and readiness for success [5, p.72].

In business, eye contact is crucial and should not be overly vigilant, lasting no more than 6-7 seconds on the interlocutor. Prolonged or intense stares are considered indecent and disrespectful. A business gaze should stay above the eyes of the interlocutor, focusing on a triangular area between the eyes and an imaginary point in the middle of the forehead. Observing pupil reactions helps gauge interest, surprise, admiration, or disinterest. Staring, intense gazes, or forced looks are considered unethical [5, p.81].

Smiling is encouraged as it alleviates tension, but it can also convey various meanings, from flattering and ironic to contemptuous. A genuine smile engages not only the lips but also the eyes. Facial expressions, reflecting various emotions, are based on the versatility of the face and the ambiguity of muscle movements. Fixed or frozen facial expressions can be perceived negatively, as they make it difficult to discern genuine feelings. Hand gestures, including rhythmic, emotional, pointing, pictorial, and symbolic gestures, convey a range of emotions and attitudes. Functionally appropriate gestures are preferred, and excessive gestures are discouraged. Unexpected gestures are often more trustworthy than words, emphasizing the significance of body language.

Posture, whether intentional or involuntary, communicates an individual's inner position, readiness to engage, and overall mood. Maintaining an upright posture with a raised head and straight shoulders contributes to a positive energy level and fosters an image of confidence and determination. The non-verbal components of communication, including facial expressions, gestures and posture should harmonize with verbal speech to create a cohesive and trustworthy communication style [3, p.35].

In conclusion, adhering to these rules of etiquette in various forms of communication, both verbal and non-verbal, contributes to the creation of positive and effective business interactions. These guidelines emphasize the importance of genuine interest, kindness, active listening, conflict avoidance, and maintaining a polished appearance in fostering successful and respectful communication in business settings.

Business ethics imparts the crucial lesson that professionalism, prudence, and a high level of culture should underpin business practices. The notion that "honor precedes profit, like lightning precedes thunder" underscores the ethical priorities inherent in business endeavors. Ethical evaluations of human activities stem from the unity of subjective and objective elements, recognizing the interdependence of motives, actions, and outcomes.

References:

1. Axtell, R. E. (1998). Gestures: The Do's and Taboos of Body Language Around the World. New York: John Wiley, series, 766, Vol. 51. Pp. 120-124.
2. Bennie, M. (2009). A Guide to Good Business Communication (5th ed.). How To Content, 177 p.
3. Hendrith Matthew (2018). The Effects Culture and Communication have on Businesses. <https://peepstrategy.com/how-culture-affects-communication/> [Accessed 14 Febr. 2024].
4. Levchenko, Y., & Britchenko, I. (2021). Business communications. Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, 124 p.
5. Means, T. L., & Hathaway, V. V. (2019). Business communication. Cengage Learning, 637 p.
6. Sweeney, S. (2010). English for Business Communication. Cambridge University Press, 116 p.

Нестор МЕЛЬНИЧЕНКО

*студент спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Тетяна ГАНЦЮК

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Людина веде соціальний спосіб життя, тобто її неможливо уявити поза суспільством. Для кожного важливо налагодити контакт зі співрозмовником, адже призначення будь-якого акту комунікації полягає у досягненні певної мети. Комунікація у широкому сенсі – це обмін інформацією між індивідами через посередництво загальної системи символів. Без сумніву знання законів ефективного спілкування полегшує взаємодію між людьми, що навіть важливіше при взаємодії представників різних культур.

Культура охоплює ту частину природи, яку людські спільноти змінюють і адаптують до своїх потреб. У взаємодії культур можуть виникати ненавмисні порушення в процесі комунікації, а навіть конфлікти, спричинені відмінностями у вербальних та невербальних кодах між представниками різних культур. Ці непорозуміння виникають через порушення основної умови успішної комунікації: необхідність спільного розуміння повідомлень, як вербальних, так і невербальних. У міжособистісному спілкуванні вербальні елементи відіграють визначальну роль, оскільки саме вони переносять основне значення повідомлення [4].

Отже, не дивно, що вербальна складова комунікативного акту є предметом більш глибоких досліджень, оскільки вона вважається основною.

Проте, ефективність будь-яких комунікаційних контактів визначається не тільки тим, наскільки зрозумілі співрозмовнику слова та інші елементи вербальної комунікації, а й умінням правильно інтерпретувати візуальну інформацію, тобто погляд партнера, його міміку і жести, рухи тіла, позу, дистанцію, темп і тембр мови. Деякі дослідники підкреслюють, що до 80% міжособистісного спілкування становлять невербальні сигнали, що свідчить про важливість вивчення інших семіотичних систем. Згідно з класифікацією Ф. С. Бацевича, невербальні засоби комунікації включають акустичні, оптичні, тактильно-кінестезичні, ольфакторні та темпоральні елементи. Однак, основу невербальної семіотики становлять просодія, кінетика та проксеміка [5].

Розглянемо елементи кінетичної поведінки, яка має найбільший вплив на хід спілкування. Серед них можна виділити жести, міміку, пози та рухи тіла. Кінеми можуть доповнювати вербальне повідомлення, або навіть замінювати його [4].

Очний контакт між співрозмовниками підтверджує участь останнього в спілкуванні та його інтерес у темі розмови та продовженні діалогу. Проте відсутність зорового контакту не завжди свідчить про незацікавленість або відмову взяти участь у спілкуванні. Наприклад, жінки зі Шрі-Ланки

традиційно уникають прямого та тривалого контакту очима з незнайомими чоловіками. Тому при розумінні невербальних сигналів важливо враховувати культурно-специфічні моделі кінетичної поведінки.

Ще одним важливим аспектом національної культури є просторова поведінка, або проксемика, яка разом з кінетичною складає клас оптичних засобів спілкування. Згідно з класифікацією Е. Холла, комунікативні дистанції представлені наступним чином: інтимна (0 – 0,45 м), особиста (0,45 – 1,2 м), соціальна (1,2 – 3,7 м) і публічна (3,7 м і більше). Проте визначення таких зон відображає, переважно, цінності англосаксонської культури, де велика увага приділяється бажанням партнера та його правам на особистий простір. У контактних культурах, таких як арабська, ізраїльська чи латиноамериканська, характерне спілкування без дотримання особистої дистанції. Тому при міжкультурній взаємодії проксемічна поведінка їхніх представників може неправильно сприйматися носіями культур, де дотримання особистого простору має велике значення, наприклад, скандинавської культури.

Ще одним важливим аспектом невербальної поведінки є мовчання, яке може вважатися «продовженням бесіди» та мати різні функції, семантичні та прагматичні заряди. Мовчання як намірена невербальна форма комунікації важливо розрізняти від просто відсутності мовлення, оскільки воно не передбачає передачі інформації мовленнєвим шляхом [3]. У термінології теорії мовленнєвих актів Дж. Серля, мовчання не є лобогданією, оскільки воно не має фізичної форми. Однак воно може вказувати на намір або іллокуцію мовця [5].

Інший вид мовчання – паузи в мовленні, будь то всередині мовленнєвого потоку чи між мовленнєвими висловлюваннями, є результатом культурно зумовленої поведінки і може призвести до міжкультурних непорозумінь. У психолінгвістичній літературі такі паузи зазвичай розглядаються як вагання, коли мовець перериває потік мовлення для планування наступної частини висловлювання, вони також відомі як

когнітивні паузи. Тривалість і частота таких пауз залежать від складності комунікативного заміру мовця і особливостей мови, зокрема її просодичної структури.

Паузи між мовленнєвими висловлюваннями виникають при переході мовленнєвого ходу від одного співрозмовника до іншого. У різних культурах уявлення про тривалість таких пауз може відрізнятися [2]. Це може спричиняти проблеми у міжкультурному спілкуванні через різні уявлення про норми поведінки в конкретних ситуаціях: один з учасників може вважати, що це місце для переходу мовленнєвого ходу, тоді як для іншого це не буде очікуваним моментом для початку мовлення або на оборот. Подібні збої в спілкуванні, за К. Кнаппом, можуть називатися соціо-прагматичними невдачами [1].

Результати численних досліджень показують, що існує декілька потенційних джерел міжкультурного непорозуміння, таких як специфічна кінетична поведінка співрозмовників, проксемна поведінка та різні уявлення про норми тривалості пауз між мовленнєвими висловлюваннями. Люди часто не усвідомлюють особливостей свого власного стилю спілкування, і вони стають помітними лише у взаємодії з представниками інших культур. Таким чином, дослідження збоїв у міжкультурній комунікації не лише сприяє їх успішному подоланню, але й сприяє кращому усвідомленню прихованих рис власного комунікативного стилю.

Список використаної літератури

1. Knapp K. Metaphorical and Interactional Uses of Silence. *Intercultural Communication*. 1999. №3.
2. Meyer E. The Cultural Map. Decoding how people think, lead, and get things done across cultures. New York, 2015. 278 p.
3. Winch P. Can We Understand Ourselves? *Philosophical Investigations*. 1997. 20:3. Pp. 193-204.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К.: Академія, 2004. 344 с.
5. Рудик І.М. Реактивне мовчання у діалогічній єдності питання – відповідь. *Вісник Харківськ. нац. ун-ту*. 2003. № 611. С. 144-147.

Ганна ОХРИМЕНКО

к. іст. н., доцент,

*завідувач кафедри інформаційно-документних комунікацій
Національного університету «Острозька академія»*

Катерина ОЗІМКОВСЬКА

*студентка I курсу другого (магістерського) рівня освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національного університету «Острозька академія»*

**СИСТЕМА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЇ
У ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ:
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ**

Система івент-індустрії у популяризації молодіжної політики в Україні відіграє важливу роль у залученні уваги громадськості до ключових аспектів молодіжної сфери. Івенти, такі як конференції, форуми, тренінги, фестивалі та інші заходи, створюють можливості для взаємодії між державними органами, некомерційними організаціями, молодіжними групами та громадськістю загалом.

Крім того, івент-індустрія є потужним інструментом для створення позитивного іміджу молодіжної політики. Якщо заходи організовані та проведені якісно, вони сприяють залученню уваги ЗМІ, громадських організацій та широкої громадськості до досягнень та ініціатив у цій сфері.

Процес активного використання івент-індустрії для популяризації молодіжної політики почав набирати обертів на початку 2000-х років.

Початковий етап розвитку івент-індустрії в молодіжній політиці в Україні характеризувався впровадженням нових форматів заходів та створенням платформ для обміну ідеями та досвідом у сфері молодіжної політики. Івенти цього періоду допомагали не лише презентувати стратегії та програми, а й сприяли формуванню мережі співробітництва між різними зацікавленими сторонами.

Пізніше івент-індустрія стала не лише платформою для діалогу, але й потужним інструментом популяризації молодіжної політики. Вона стала ефективним каналом комунікації для впровадження PR-стратегій, спрямованих на створення позитивного іміджу молодіжної сфери та залучення уваги громадськості. Застосування різноманітних інструментів зв'язків з громадськістю, таких як створення прес-релізів, організація прес-конференцій та використання мас-медіа, дозволило забезпечити широке охоплення цільової аудиторії та підвищити обізнаність громадськості про ключові питання молодіжної політики.

На сьогодні система івент-індустрії у популяризації молодіжної політики в Україні продовжує активно розвиватися, стаючи все більш інтегрованою і складною. Її роль у формуванні громадської думки, залученні уваги громадськості та створенні позитивного іміджу молодіжної сфери залишається невід'ємною і важливою для подальшого розвитку країни. Система івент-індустрії у популяризації молодіжної політики в Україні є не лише ефективним інструментом комунікації, але й особливим контекстом, який враховує культурні, історичні та політичні особливості країни.

Україна, як і будь-яка інша країна, має свої власні унікальні виклики та можливості, які відображаються в івент-індустрії. Важливою особливістю системи івент-індустрії в Україні є акцент на боротьбу з корупцією. Враховуючи високий рівень корупції у країні, івенти у молодіжній політиці спрямовані на створення прозорих та відкритих механізмів взаємодії між державними органами, громадськими організаціями та молодіжними групами з метою підвищення рівня довіри громадськості до органів влади.

Крім того, івент-індустрія в Україні також активно використовується для підтримки культурного та національного розвитку. Багатство культурної спадщини та міжнародний потенціал країни створюють унікальні можливості для організації різноманітних івентів, що просувають українську культуру, мистецтво та традиції як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Зокрема, фестивалі, концерти, виставки та інші культурні заходи сприяють

відзначенню та поширенню української культурної спадщини, а також сприяють міжкультурному діалогу та співпраці з іншими країнами.

Упровадження міжнародних стандартів у івент-індустрії дозволить створити систему, яка сприятиме не лише популяризації молодіжної політики, але й забезпечить стійке та ефективне управління молодіжними ініціативами. Прозорість, доступність та стандартизація процесів організації та проведення івентів допоможуть залучити більше молодих людей до участі в політичному та громадському житті країни.

Список використаної літератури

1. Бородін Є. І. Молодіжна політика / Соціологія політики: Енциклопедичний словник / авт.-упоряд. : В. А. Полторак, О. В. Петров, А. В. Толстоухов. К. : Вид-во Європ. Ун-ту, 2009. С. 249-250. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9681/Tsybin%20S.%20G..pdf;jsessionid=FB70D9A81D0FF1B36B120D957D7711B5?sequence=1>.
2. Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики : навч. посіб. / Є. І. Бородін, Ю. В. Борисова, Н. М. Літвінова, І. В. Хохрякова. Д. : Пороги, 2008. 116 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/26182/1/PRPSZISPU_2023_%D0%A0449-455.pdf.

Ганна ОХРИМЕНКО

к. іст. н., доцент,

*завідувач кафедри інформаційно-документних комунікацій
Національного університету «Острозька академія»*

Ілля СВИДЕНЮК

*здобувач I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національного університету «Острозька академія»*

КОМУНІКАТИВНІ МОДЕЛІ

У БРЕНДИНГУ РОБОТОДАВЦЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні український ринок праці знаходиться перед унікальними викликами та можливостями такими як:

- Динамічний розвиток та трансформація ринку праці в Україні.

- Зростання конкуренції за талановитих співробітників.
- Вплив глобалізації, міграції та технологічних змін.
- Потреба у формуванні сильного бренду роботодавця для залучення та утримання кращих кадрів.

Роль брендингу роботодавця полягає у створенні позитивного іміджу компанії, яка приваблює потенційних працівників. Вплив брендингу роботодавця на рішення кандидатів щодо прийняття роботи також є важливим аспектом. Крім того, існує пряма залежність між брендом роботодавця та ключовими показниками бізнесу, такими як продуктивність, рівень лояльності та збереження персоналу [2, с.190].

Взаємовплив бренду роботодавця з рівнем лояльності персоналу залежить від моделювання комунікацій в організації. Актуальність дослідження комунікативних моделей визначається такими аспектами:

1. Розмаїття комунікативних моделей, які можуть бути використані для підсилення бренду роботодавця.
2. Потреба у дослідженні ефективності та найкращих практик застосування різних моделей в українському контексті.
3. Проведення порівняльного аналізу комунікативних моделей для визначення оптимальних стратегій для українських компаній.

Основними типами комунікативних моделей є: внутрішні, зовнішні, які можуть бути як онлайн, так і офлайн. Кожна з моделей має свої визначальні характеристики [1].

Внутрішні моделі комунікації:

- Сприяння прозорій та відкритій взаємодії між управлінням та персоналом.
- Залучення працівників до процесу ухвалення рішень та формування корпоративної культури.
- Використання внутрішніх порталів, корпоративних чатів, регулярних зустрічей та інших каналів спілкування.

Зовнішні моделі комунікації:

- Створення позитивного іміджу компанії як роботодавця для зовнішньої аудиторії.

- Використання веб-сайту компанії, кар'єрних сторінок, соціальних мереж, рекламних кампаній та участі у ярмарках вакансій.

- Акцент на автентичності, емоційному зв'язку та узгодженості зовнішніх комунікацій.

Онлайн моделі комунікації:

- Широке охоплення цільової аудиторії, інтерактивна взаємодія та використання цифрових інструментів.

- Використання соціальних мереж, кар'єрних сайтів, онлайн-дошок оголошень та електронної пошти.

- Потреба в відстеженні онлайн-трендів та аналізі ефективності за допомогою соціальних медіа-аналітики.

Офлайн моделі комунікації:

- Розвиток особистих контактів, створення фізичної присутності та повернення неактивних кандидатів, які не залучені до онлайн-спілкування.

- Використання друкованих рекламних матеріалів, участь у виставках та ярмарках вакансій.

- Інтеграція стратегій офлайн-комунікації з онлайн-ініціативами для створення чіткої та емоційно зворушливої кампанії брендингу роботодавця [1].

Ефективність комунікативних моделей можна вимірювати за допомогою критеріїв:

- Встановлення чітких цілей та завдань для комунікацій, які відповідають загальним стратегіям брендингу роботодавця.

- Використання ключових показників ефективності (KPI) для оцінки результатів різних комунікаційних моделей.

- Застосування інструментів аналітики даних для відстеження впливу комунікаційних зусиль на ключові показники бізнесу.

Таким чином, найважливішими чинниками, які визначають ефективність комунікативних моделей бренду роботодавця є 1) цільова аудиторія (випускники університетів-партнерів, досвідчені фахівці, кандидати на посади з унікальними навичками), 2) розмір компанії, галузь та цілі брендингу, а також 3) тренди-закономірності, які впливають на ринок праці. Саме врахування синергізму цих чинників може забезпечити належне комунікативне моделювання бренду роботодавця.

Список використаної літератури:

1. Мінчингтон Б. 15 основних напрямів розвитку HR-бренда, про які ви повинні знати. Talent Management. 2019. Ч.1. URL: <https://www.talentmanagement.com.ua/3645-15-osnovnyh-napravlenijrazvitiya-hr-brenda/> (дата звернення 01.05.2024).

2. Мокіна С.М. Концепція бренду роботодавця: сутність, функції, класифікація, інструменти формування. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 6, Т.1. С.189-195.

«ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ»

**Матеріали VIII Всеукраїнської дистанційної
науково-практичної конференції
(16 травня 2024 р.)**

Відповідальні за випуск: Юлія Романишин, Наталія Опар
Комп'ютерний набір та макетування: Наталія Опар

Контактна інформація організаційного комітету:
76019 м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, каб. 0405;
тел.: 097 59 11 610 (кафедра документознавства та інформаційної діяльності);
e-mail: doc@nung.edu.ua (кафедра документознавства та інформаційної діяльності).

**Всі права захищені.
Відповідальність за зміст публікацій несуть автори.**